ЗАМОК

30 вересня 2026 року, № 13-18 (469-474)

Газета Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка

У ЦЬОМУ НОМЕРІ:

Закон «Про академічну доброчесність» – це не список заборон для студентів. Це спроба держави зробити явними ті правила, які раніше існували здебільшого як неписана академічна етика. Він однаковою мірою стосується і студента, який пише курсову, і науковця, який готує статтю до фахового видання, і викладача, який виставляє оцінку, і навіть самого закладу освіти як інституції.



4-5 ст.

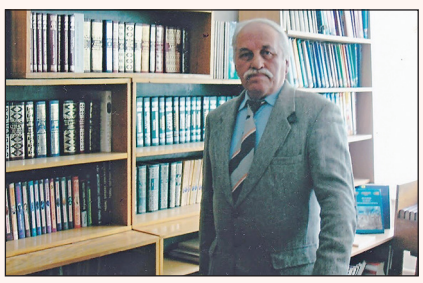
Відкриття Меморіального знаку студентам освітнього закладу, які загинули за Україну в 1940-41 роках і з 2014 року по нинішній день.

Пам'ять… Яке коротке слово. Але вона – нетлінна і вічна. І вона ніколи не згасне у вдячних серцях…



7 ст.

У рамках засідання лабораторії «Мовно-літературні процеси на Волині упродовж століть» у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка відбулися літературно-краєзнавчі читання «Гаврило Чернихівський – копач глибоких криниць», приурочені 90-річчю від його дня народження.



14 ст.

Романові Дубровському вдавалося поєднувати зовсім протилежні, на перший погляд, речі: бути прискіпливим науковцем та наївним ліриком; поважним інтелектуалом та дотепним товаришем; науковцем, який ще й обіймає посаду, та людиною з добрим серцем...

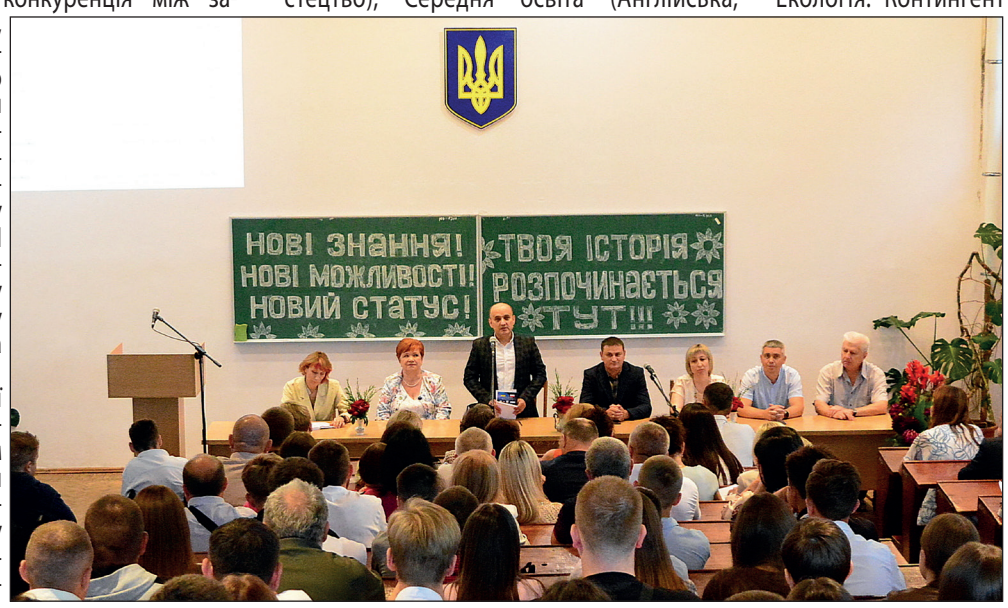


18-19 ст.

АКАДЕМІЯ НА СТАРТІ 2026/2027 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Микола Курач, виконувач обов'язків ректора, професор

Ми розпочинаємо черговий, далеко не простий навчальний рік. Непростий він насамперед тому, що триває війна. Через обставини воєнного часу і з інших причин вища освіта України відчуває суттєве недофінансування, ведеться політика укрупнення, об'єднання ЗВО, щороку жорсткішою стає конкуренція між закладами освіти, відчувається нестача якісного абітурієнта чи абітурієнта як такого взагалі. Крім цього, додалося питання щодо розподілу викладачів на НПП та ПП, введення в дію Закону про академічну доброчесність та інші моменти.



Для нашої Академії складним завданням залишається вирішення питання дефіциту спеціального фонду (самостійно зароблених коштів), а також підготовка і початок опалювального сезону в умовах недостатнього фінансування коштів на енергоносії.

Також, як показала минулорічна зима, ми маємо бути готовими до непланових, аварійних відключень електроенергії, водо- та газопостачання. Має бути тепло в корпусах, гуртожитках, мають бути створенні комфортні і безпечні умови для навчання та проживання студентів.

Адже, як завжди, на першому місці в нас залишається контингент студентів. Нам вдалося виконати понад 80% регіональне замовлення на підготовку бакалаврів в Академії та майже на 90 % – фахових молодших бакалаврів у Фаховому коледжі.

Отож, на перший (бакалаврський рівень освіти) денної та заочної форм навчання цьогоріч зараховано 227 осіб (210 – за регіональним замовленням, 173 – денна форма, бюджет; 33 – денна форма, контракт; 21 – заочна форма, контракт). Серед вступників коледжу – 125 осіб навчаються за регіональним замовленням і 32 – за контрактом.

До переліку освітньо-професійних програм для вступу у 2026 році увійшли 15 бакалаврських, 11 магістерських та одна ОП доктора наук в Академії. Дошкільна освіта, Початкова освіта, Середня освіта (Історія та громадянська освіта), Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво), Середня освіта (Мистецтво. Образотворче мистецтво),Середня освіта (Англійська, німецька/польська мови та зарубіжна література), Середня освіта (Українська мова і література), Середня освіта (Технології. Інформатика), Середня освіта (Інформатика), Середня освіта (Фізична культура), Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія), Соціальна робота та консультування, Екологія, Психологія, Філологія (Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська) – для підготовки бакалаврів. Ліцензований обсяг підготовки бакалаврів – 776 осіб.

До освітньо-професійних програм для магістрів належать Дошкільна освіта, Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво), Середня освіта (Англійська, німецька /польська мови та зарубіжна література), Середня освіта (Німецька, англійська /польська мови та зарубіжна література), Середня освіта (Українська мова і література), Середня освіта (Технології. Інформатика), Середня освіта (Фізична культура. Спортивно-масова робота), Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Георграфія), Соціальна робота та консультування, Екологія, Середня освіта (Історія та громадянська освіта). Ліцензований обсяг підготовки магістрів – 236, а докторів філософії – 10 чоловік. 55 чоловік поповнили ряди здобувачів другого (магістерського) рівня освіти і виконали план регіонального замовлення на 100%.



Освітньо-професійні програми та спеціальності, за якими здійснюється підготовка фахівців у Фаховому коледжі: А2 Дошкільна освіта, А4 Середня освіта. Технології, А4 Середня освіта. Фізична культура, А4 Середня освіта. Мистецтво. Образотворче мистецтво, А4 Середня освіта. Мистецтво. Музичне мистецтво, А3 Початкова освіта, В5 Музичне мистецтво, В13 Бібліотечна, інформаційна та архівна справа, С7 Журналістика, Е2 Екологія. Контингент здобувачів фахової передвищої освіти із 528 чоловік (378 за регіональним замовленням і 150 – за контрактом).

У розрізі рівнів вищої освіти загальний контингент студентів розподілився таким чином: бакалаври та магістри – 1078, фахові молодші бакалаври – 528 і доктори філософії – 7 чоловік.

У складі професорсько-викладацького штату Академії – 95 науково-педагогічних працівників: 17 докторів наук/професорів, 64 кандидати наук/доценти, що разом становлять 83,3%, та 14 викладачів без наукового ступеня та вченого звання (14,7%).

З метою підвищення ефективності роботи кафедр Академії та посилення кадрового потенціалу залучено 12 зовнішніх сумісників із науковими ступенями/вченими званнями, зокрема: доктора наук, професора Кашубу М.О. та кандидата наук, доцента Бондаря О.Б. – на кафедру біології, екології та методик їх навчання; кандидата наук Яшину І.М. та доктора філософії Борак І.В. – на кафедру інформаційних технологій та навчання інформатики; кандидата наук, доцента Панфілову О.Г. – на кафедру мистецьких дисциплін та методик їх навчання.

(Закінчення на стор.2)

АКАДЕМІЯ НА СТАРТІ 2026/2027 НАВЧАЛЬНОГО РОКУ

Микола Курач, виконувач обов'язків ректора, професор



Фаховий коледж нараховує 74 педагогічних працівники, з яких 5 осіб мають науковий ступінь, 25 осіб – викладачі-методисти; 44 особи мають вищу категорію, 7 осіб – І категорію, 10 осіб – ІІ категорію та 11 осіб – категорію «спеціаліст».

Над дисертаційними дослідженнями на здобуття наукового ступеня доктора наук працюють Панчук О.І., Цісарук В.Ю., Тригуба О.В.; наступного року планується захист дисертаційних досліджень Ястремського О.О. та Собчук О.Б. на здобуття ступеня кандидата наук.

Плануємо присвоєння вченого звання професора Банаху В.І. та вченого звання доцента ¬– Галішевському В.А., Мельник Ю.С., Томашівській М.М., Яловському П.М.

Як бачимо, кадровий потенціал у нас гідний.

Повертаючись до питання кількості студентів, профорієнтації та її форм, хочу зазначити, що чи не найважливішим фактором профорієнтації є якісний, змістовний, цікавий, безпечний і комфортний освітній процес. Як би ми красиво не розповідали про наші ОП, студенти скажуть переконливіше.

Саме тому одним із пріоритетних



завдань є вдосконалення освітнього процесу, посилення контролю зі сторони адміністрації за якістю проведення занять викладачами, якістю методичного забезпечення, наповнення курсів на платформі MOODLE, забезпечення постійного зворотнього зв'язку зі здобувачами освіти.

Під особливий контроль необхідно взяти освітній процес в групах першого року навчання. Студентам буде цікаво, якщо вони будуть долучені до міжнародної комунікації. Ми маємо перший приклад міжнародної академічної мобільності, є ідеї наших працівників щодо можливостей проходження закордонних практик нашими студентами. Також студентів необхідно активно залучати до участі в наших грантових проєктах від Еразмус+.

У рамках цих проєктів суттєво поповнюється наша навчально-матеріальна база. Ми придбали не лише комплект роботів, а й сучасний 3D принтер. Окрім того, це вже не з грантових коштів, бо за літо нам вдалося на 90 % вирішити проблему із резервним живленням наших серверів та частково із забезпеченням Інтернет-покриття в корпусі №1 навіть в режимі повного блекауту. Залишається лише завершити роботи із підключення роутерів, акумулятора та інвертора.

У близькій перспективі є монтаж та пробний запуск подарованого нам польською стороною потужного дизельного генератора. Завдяки співпраці з нашою Кременецькою громадою (зокрема, сприянні їм у проведенні всеукраїнського заходу із вивчення можливостей грантових програм) нам вдалося отримати від неї допомогу у вигляді ще одного – менш потужного бензинового генератора, який особливої підготовки не потребує.

Ще одна проблема, яку ми повинні вирішити практично вже, – відновити водопостачання від нашої власної свердловини, оскільки витрачаємо дуже багато коштів на міську воду.

У контексті пошуку можливостей покращення матеріальної бази вбачаємо пошук коштів для ремонтних робіт та укомплектування необхідним навчальним обладнанням одних приміщень за рахунок здачі в оренду інших (тих, які не використовуються або майже не використовуються нами).

Так, ми готові віддати в оренду окремі приміщення нашого гуртожитку №2, (кілька місяців тому ми отримали від нашого власника дозвіл) і шукаємо потенційного орендаря або орендарів для попереднього визначення їх потреб та розміщення відповідної пропозиції на аукціон з оренди нерухомого майна.

Є ідея щодо пошуку орендаря на приміщення хімкорпусу.

до речі, в гуртожитку є не лише просторі кімнати, придатні для ведення підприємницької діяльності у сфері краси, здоров'я, навчання, а й цікаві приміщення з окремим входом для облаштування кафе (типу «Браво») та ін.

Тому прошу усіх небайдужих (а байдужих, надіємося, серед нас немає): давайте ідеї, пропозиції, ініціативи. Також просимо подавати пропозиції та ідеї щодо планування усіх видів робіт: господарської, навчальної, наукової.

Зазначимо, що вже є окремі подання кафедр щодо організації на базі Академії наукових заходів, які ми обов'язково включимо у план роботи, але просимо керуватися нашим положенням щодо їх організації. Серед таких заходів – ІІ Всеукраїнська науково-практична конференція (змішаний формат) «Психолого-педагогічні проблеми особистості в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (кафедра педагогіки, психології та соціальної роботи); XI Всеукраїнська науково-практична конференція «Litteris et artibus: нові горизонти» (Рада молодих науовців); XII Всеукраїнська науково-практична онлайн-конференція «Медико-біологічні проблеми фізичного виховання різних груп населення» (кафедра теорії та методики фізичного виховання); Всеукраїнська науково-практична конференція (змішаний формат) «Історія…» (кафедра української мови і літератури, історії та методик їх навчання); V Всеукраїнська наукова онлайн-конференція «Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти» (кафедра теорії та методики трудового навчання та технологій); XXIII звітна науково-практична конференція професорсько-викладацького складу Академії за 2026 р. (наукова частина, кафедри); XII науково-практична конференція «Kremenets sciense: open air, або Наука в кросівках» (Рада молодих науковців); XXIII студентська науково-практична конференція «Актуальні проблеми сьогодення очима молоді» (Студентське наукове товариство, наукова частина).

Ми готові врахувати ваші пропозиції щодо невеличкої корекції в розподілі годин за наукову роботу. Є пропозиції щодо додавання пунктів перевидання монографії, посібника, внесення більшої кількості годин за окремі види публікацій.

На завершення варто сказати, що навіть у такі непрості часи ми можемо зробити багато для нашого закладу, для нашого міста та для власного майбутнього і майбутнього наших дітей. Але при умові, що ми це робитимемо спільно, цілеспрямовано та відповідально.

ДО ДНЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ

Урочистий круглий стіл, присвячений 35-ій річниці Незалежності України, що був організований і проведений у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка, розпочався з вітального слова в. о. ректора, доктора педагогічних наук, професора Миколи Курача.

До виступів долучилися науково-педагогічні працівники кафедри української мови і літератури, історії та методик їх навчання. Вонипредставили змістовні доповіді, присвячені важливим сторінкам української історії та сучасності. «Ключові події та етапи становлення і захисту незалежної України» проаналізувала завідувач кафедри,







доктор історичних наук, професор Ірина Скакальська. Цікаву інформацію про «Позивні українських військових як маркери національної ідентичності» підготувала кандидат філологічних наук, доцент Інна Волянюк. «Тяглість української військової традиції в історичній ретроспективі (XI–XXI ст.)» лягла в основу доповіді кандидата історичних наук, старшого викладача Віталія Галішевського. Дякуємо нашим захисникам і захисницям за можливість жити, працювати, навчати, досліджувати та вільно відзначати цей великий день.

Бажаємо всім миру, добробуту, віри у власні сили та найголовнішого – Перемоги України!



МИРНОГО ТА ГІДНОГО СТУДЕНТСЬКОГО ЖИТТЯ!

Ніна БАГНЮК

Перший день вересня, перший день осені і перший день в якості студентів Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка для наших першокурсників розпочався з урочистостей, де були присутні їхні рідні, керівники і науково-педагогічні працівники нашого закладу освіти.



Відкрив Свято знань виконувач обов'язків ректора, доктор педагогічних наук, професор Микола Курач, який звернувся до винуватців урочистостей з вітальними словами і коротко розповів про нашу Академію.

Модератор заходу, проректор з виховної роботи та міжнародної співробітництва, доцент Микола Сиротюк представив адміністрацію Академії, керівників відділів, деканів та кураторів груп.

Першу лекцію для здобувачів освіти перших курсів «35 років незалежності України: як розвивалися освіта, наука та Академія» прочитала доктор історичних наук, завідувач кафедри української мови і літератури, історії та методик їх навчання, професор Ірина Скакальсь

У фаховому коледжі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка пройшли урочистості з нагоди Дня знань. Ведуча Іванна Журибіда привітала з початком нового навчального року викладачів, батьків, здобувачів освіти та гостей.



Свято відкрив Гімн України, після чого присутні віддали данину вдячності відважним воїнам, які відстоюють на фронті нашу свободу та незалежність, і вшанували хвилиною мовчання тих, хто в боротьбі за волю і кращу долю України у війні з росією віддав своє життя. З вітальними словами і найкращими побажаннями до студентства звернувся виконувач обов'язків то директора Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, доктор філософії Павло Яловський.

Здобувачка першого курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Анна Репецька отримала з рук очільника коледжу символічний Ключ знань, а першокурсниці спеціальності «Початкова освіта» Вікторії Сиротюк здобувачка другого курсу спеціальності «Дошкільна освіта» Зоряна Решітник вручила Студентський квиток – надійну перепустку у світ студентського життя.

Солістка Марія Скоропляс долучилася до вітань піснею «Колискова зорі».

Для наших першокурсників наступила урочиста й відповідальна хвилина – прийняття присяги вірності традиціям навчального закладу. Адже тепер вони стали повноправними наступниками і продовжувачами гідних справ і традицій нашого славного навчального закладу. У цю пам'ятну годину вступу до великої сім'ї Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка перед своїми друзями, викладачами і батьками першокурсники урочисто присягли: бути відданим Україні; наполегливо й сумлінно вчитися; формувати в собі глибокі професійні якості; берегти українську мову – духовний скарб нашого народу; долучатися до надбань культури українського народу та примножувати їх; збагачувати інтелектуальний, творчий і культурний потенціал Коледжу; шанувати і збагачувати його славні традиції; формуватися як громадянин, здатний до свідомого громадянського вибору, відстоювати інтереси держави; розвивати в собі національну самосвідомість і самоповагу, продовжуючи кращі традиції української інтелігенції, віддати на благо Батьківщини всі свої здібності і здобуті знання; шанувати особисту гідність людей, їхні погляди, національні та релігійні почуття; дотримуватися Статуту, Правил навчання та внутрішнього розпорядку Фахового коледжу; дбати про добре ім'я Фахового коледжу, примножувати його досягнення; бути гідним високого звання студента Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Текст присяги озвучила студентка спеціальності «Дошкільна освіта» Єлизавета Романюк.





Ведуча програми Іванна Журибіда подарувала новій студентській зміні пісню «Посміхалися», а Державний славень завершив урочисту частину свята.

Для проведення інструктажу з техніки безпеки до слова запросили відповідального з питань цивільного захисту Сергія Томашівського, після чого здобувачів першого курсу та їхніх батьків познайомили з груповими керівниками, турботливими наставниками Наталією Сербай (спеціальності «Дошкільна освіта» і «Початкова освіта»), Юрієм Ліщуком (спеціальність «Фізична культура»), Оленою Пасічник (спеціальність «Технології»), Валерією Подніжною (спеціальність «Музичне мистецтво»), Оленою Тимків (спеціальність «Образотворче мистецтво») та Ілоною Яловською (спеціальності «Журналістика» та «Бібліотечна, інформаційна та архівна справа»).

Хай буде мирним і гідним ваше студентське життя. Хай дні дарують радість юності, а навчання приносить успіхи на шляху до вашої самореалізації для блага вільної і багатої України.











АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ – ШЛЯХ

НА ДОПОМОГУ ПЕРШОКУРСНИКАМ

У Читальному залі бібліотеки Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка пройшов традиційний захід з питань академічної доброчесності для здобувачів перших курсів. Ця тема надзвичайно важливою та актуальною на початку академічного шляху. Захід провела голова Ради молодих науковців, членкиня групи сприяння академічній доброчесності, здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти Марія Галішевська.

Тут йшлося не лише про правила, закони та відповідальність. Насамперед – про чесність, повагу до чужої праці, відповідальність за власний результат і справедливість. Разом розбирали реальні ситуації, які можуть виникнути під час навчання: плагіат і перефразування без посилання, самоплагіат, фабрикацію та фальсифікацію даних, недозволену допомогу, а також використання штучного інтелекту в навчальній та науковій роботі.

Окрему увагу БУЛО приділено питанню, яке сьогодні особливо актуальне: чи може ШІ бути помічником у навчанні? Так. Але важливо бути прозорими щодо того, як саме він використовувався, і не видавати створений ШІ результат за власну роботу.

Під час заходу всі здобувачі заповнили та підписали Декларацію про академічну доброчесність, засвідчивши свою готовність дотримуватися принципів чесності, відповідальності та поваги до академічної спільноти. Адже академічна доброчесність – це не лише підпис на документі. Це щоденний вибір: не привласнювати, посилатися на джерела, не вигадувати результати, працювати самостійно та відповідально використовувати сучасні технології. Ваш диплом коштує рівно стільки, скільки довіри до нього. Нехай навчання буде шляхом не до самого диплома, а до справжніх знань, професійності та власних досягнень.



ВІД ТЕОРІЇ ЗАКОНУ ДО СТУДЕНТСЬКОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Здобувачка ІІІ рівня акредитації нашої Академії Марія Галішевська провела ряд бесід для студентів і науково-педагогічних працівників спеціальностей «Дошкільна і початкова освіта», «Біологія та екологія», «Музичне мистецтво» та «Образотворче мистецтво» Академії про актуальну проблему освітнього сьогодення – академічну доброчесність, де пояснила її найважливіші аспекти.

Нова ера академічної довіри

Ми стоїмо на порозі фундаментального зсуву парадигми – переходу від застарілої моделі «просто не списувати» до законодавчо закріпленої культури чесності, яка відтепер є фундаментом якості нашої освіти. Тому сьогодні нам усім потрібний провідник у новій нормативній реальності, де кожен рядок, кожен графік і кожна ідея мають свою юридичну та етичну вартість.

Нова нормативна реальність

Ми входимо у нову еру. 18 грудня 2025 року було прийнято засадничий документ – Закон України № 4742-IX «Про академічну доброчесність». 31 липня 2026 року цей Закон увійшов у дію в повному обсязі. Маємо сприймати це не як появу «карального меча», а як довгоочікуване затвердження єдиних, прозорих і чесних «правил гри» для всієї держави. Як каже Закон, академічна доброчесність – це сукупність цінностей та принципів, що утверджують довіру до результатів вашого навчання. Держава нарешті каже нам: ваш диплом – це не папірець, а підтвердження того, що ви здобули знання чесним шляхом.

Перевіряємо свої інстинкти Перед тим як ми розберемо статті закону, давайте проведемо чесний діалог із власною совістю. Проведімо внутрішній «Тест інстинктів» за чотирма сценаріями:

Сценарій перший: Ви знайшли блискучий абзац в інтернеті, замінили кожне третє слово синонімом, переставили місцями речення. Чи вважаєте ви це «своєю» роботою?

Сценарій другий: Часу до дедлайну — лічені години. Ви просите ChatGPT згенерувати висновки до курсової, бо «все одно вони стандартні». Чи легально це у 2026 році?

Сценарій третій: Друг просить вашу лабораторну «просто подивитися структуру». Ви даєте, він копіює. Ви ж не списували, ви просто допомогли. Це норма?

Сценарій четвертий: Експеримент дав дивні результати, які не вписуються в гіпотезу. Ви «підправили» кілька цифр, щоб графік був ідеальним. Це просто «косметичний ремонт» чи щось більше?

Отже, те, що раніше здавалося «студентською хитрістю» або «дрібницею», відтепер має чітку юридичну назву, процедуру перевірки та серйозні наслідки. Кожен із цих сценаріїв – це мінне поле, на яке ми більше не можемо заходити.

Анатомія доброчесності та нормативна база

Академічна доброчесність – це не порожній звук і не страх перед комісією. Це стійка система цінностей, яка визначає, хто ми є як професіонали. Згідно зі статтею 1 Закону, це спосіб життя академічної спільноти. Сфера дії (ст. 2): Закон охоплює абсолютно все: від вступних іспитів до найвищих рівнів докторських ступенів. Він діє під час олімпіад, наукових конкурсів, при обранні академіків та під час кожної процедури атестації. Жодна зона академічного життя більше не є «сірою».

Базові цінності

Стаття 4 Закону вибудовує фундамент із семи базових цінностей: чесність – здатність бути правдивим перед собою. Це коли ви не видаєте чуже за своє навіть у дрібницях; довіра: маємо бути впевнені, що результати наших колег здобуті чесно. Без довіри наука перетворюється на імітацію; повага: це не просто ввічливість, а шанування чужої інтелектуальної праці. Це розуміння того, що ідея – така ж власність, як і річ; справедливість: вона вимагає створення рівних умов для всіх. Це нульова толерантність до «кумівства» чи несправедливого оцінювання; відповідальність: ви відповідаєте за свій результат перед суспільством. Неякісний інженер чи лікар – наслідок недоброчесного навчання; стійкість – ваша внутрішня опора, здатність бути чесним навіть без зовнішнього контролю, коли ніхто не бачить і немає жодної відеокамери; рішучість: це сміливість у захисті академічної доброчесності. Це здатність сказати «ні», коли вас підбурюють до обману.

Проте закон – це лише рамка. Життя йому дає локальна імплементація. Звернімо увагу на досвід Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Їхні внутрішні Положення та Декларації – приклад того, як глобальні норми стають особистим обов'язком. Кожен викладач та студент підписує Декларацію, де заявляє: «Я буду здійснювати діяльність, дотримуючись місії, візії та цінностей... керуючись загальнолюдськими нормами людяності й моралі». Цей підпис – це ваша особиста академічна присяга. Цінності – це наш компас, але закон дає нам дуже точну карту «мінних полів», і найперше з них – плагіат.

Слизький шлях цитування та матриця плагіату

Мистецтво цитування – не бюрократія, а гігієна розуму. Багато хто потрапляє в пастку, вважаючи, що плагіат – це лише Ctrl+C / Ctrl+V. Це глибока помилка.

Закон та досвід виділяють три зони: «Безпечна зона»: ви надихнулися ідеєю, провели власне дослідження, отримали свій результат. Ви – автор; «Зона ризику»: ви використали чужі думки, але помилилися в оформленні чи забули вказати сторінку. Це порушення правил цитування, яке можна і треба виправити; «Порушення»: це свідоме привласнення.

Матриця плагіату згідно із законом:

Академічний плагіат: оприлюднення чужого результату як свого. Пам'ятайте: переклад іншомовного твору без вказівки автора – це плагіат. Зміна синонімів (перефразування) без посилання – це плагіат. Синоніми не роблять ідею вашою;

самоплагіат: ви не можете здати ту саму курсову роботу двічі у різних курсах. Це порушення принципу новизни. Ви обманюєте систему, видаючи старий результат за новий;

відчуження vs приписування: «відчуження» – це купівля роботи. Ви «купуєте» чужий мозок, але закон це випалює. «Приписування» – це коли у співавтори включають людей (наприклад, керівників), які не написали жодного рядка. Це те, що може зруйнувати вашу кар'єру на старті. Особа, викрита в плагіаті, фабрикації чи відчуженні авторства, протягом 10 років не може обіймати посаду керівника закладу освіти. Уявіть: одна куплена робота закриває вам шлях до лідерства на ціле десятиліття. Для викладача відчуження авторства – це негайне звільнення за статтею 41 КЗпП. Це не просто догана, це вовчий квиток у професії.

Розвінчання міфів: забудьте міф про те, що Вікіпедія — це «спільне» і її не треба цитувати. Інтернет-ресурс – це таке ж джерело інформації, як і монографія. Відсутність посилання на сайт – це такий самий плагіат.

Цифрова епоха: Штучний інтелект та чесні дані

Штучний інтелект сьогодні – наш головний виклик. Закон № 4742-IX не забороняє прогрес, він його впорядковує. ШІ – це інструмент, як калькулятор чи пошукова система, але він ніколи не є автором.

ШІ: Помічник чи злочинець?

Ми маємо три чіткі рівні використання ШІ:

Легально: перевірка граматики, брейншторм структури, пошук відкритих даних. Робота написана вами;

Вимагає розкриття: якщо ШІ згенерував частину коду або складний технічний опис, ви зобов'язані повідомити про це. Ви повинні вказати не просто «ChatGPT», а конкретний промпт або методику генерування. Це ваша чесність перед читачем;

Недоброчесно: видача тексту ШІ за свій. Це пряме порушення, яке легко виявляється сучасними алгоритмами.

Чесність даних. Дані мають бути святими.

Фабрикація: це вигадування результатів. Коли ви пишете: «Я опитав 100 людей», а насправді просто вигадали цифри в Excel. Це смерть для науковця.

Фальсифікація: це свідома «підгонка» реальних даних. Ви видалили «незручні» точки з графіка? Ви порушили закон.

І окремо – про «Токсичну співпрацю». Якщо Студент А просить, а Студент Б дає списати – винні обоє. Студент А вчиняє несамостійне виконання, а Студент Б – надає недозволену допомогу. Обидва отримають нуль балів. Допомога другу – це пояснити матеріал, а не дати свій файл.

Закон для всіх та процедура захисту.

Закон № 4742-IX – це двостороння угода. Він вимагає чесності не лише від вас, а й від тих, хто стоїть за кафедрою. Викладачі теж у грі. Стаття 5 вимагає від викладачів бути еталоном. Заборонено недоброчесне оцінювання – коли оцінка залежить від вашого одягу, зачіски чи особистої симпатії викладача. Також закон запроваджує термін «академічний саботаж» – створення штучних перешкод для вашого навчання чи захисту. Якщо викладач безпідставно затримує вашу роботу або вимагає включити себе в автори, – це порушення закону. Проте найважливіше – ви захищені.

Стаття 17 закріплює Презумпцію академічної доброчесності . Ви не повинні доводити, що ви не верблюд. Підозра не дорівнює провині. Будь-яке звинувачення має бути доведене. Алгоритм дій у разі звинувачення:

Реєстрація: Повідомлення про порушення має бути офіційним.

Інформування: Вас мають попередити за 3 робочі дні до розгляду справи.

Ваші права: Ви маєте право ознайомитися з усіма доказами (а не просто почути «система показала 50%»). Ви маєте право надати пояснення, залучити представника або навіть незалежного експерта. Ви можете подати зауваження до матеріалів перевірки.

Рішення: Приймається виключно на основі фактів, а не емоцій. Якщо ваші права порушують – звертайтеся до Студентського ректорату, Омбудсмена або використовуйте скриньки довіри. Система працює лише тоді, коли ви не мовчите.

Санкції, кейс-стаді та 5 золотих правил

На завершення – про наслідки. Система санкцій побудована не на бажанні покарати, а на принципі співмірності.

Піраміда наслідків

Виховні заходи: попередження, тренінг з письма. Це для тих, хто помилився вперше і ненавмисно.

Академічна відповідальність: скасування стипендії на рік, повторний курс, позбавлення права на гранти.

Фатальні наслідки: відрахування, позбавлення ступеня та анулювання диплома. Навіть через 10 років після закінчення, якщо відкриються факти плагіату, ваш диплом може бути скасований.

Кейс-стаді №01: Студент-першокурсник у першій роботі допустив плагіат через помилки цитування. Викладач вимагає відрахування. Логіка Комісії: оскільки це перше порушення і воно зумовлене браком навичок, відрахування — неспівмірна санкція. Рішення: повторне виконання та обов'язковий тренінг. Система виховує. Але є і шлях очищення! Перехідні положення (п. 2, підпункт 6) дають унікальну можливість: протягом року з дня набрання чинності Законом особа може добровільно відмовитися від наукового ступеня чи звання. Це шанс для тих, хто колись схибив, очистити своє ім'я перед новою епохою. Це сильний вчинок рішучої людини.

Чек-лист виживання. 5 золотих правил:

Не привласнюй: Чуже ніколи не стане вашим через синоніми.

Завжди посилайся: Кожне джерело, кожна ідея з Вікіпедії чи власна стара стаття мають бути вказані.

Не вигадуй: Реальні дані важливіші за ідеальний графік.

Працюй самостійно: Не ставай частиною токсичної співпраці.

Будь прозорим із ШІ: Використовуй його як асистента, але завжди розкривай промпти. Ваша репутація починається сьогодні. Пам'ятайте слова, які мають стати вашим гаслом: «Ваш диплом коштує рівно стільки, скільки довіри до нього» . Новий Закон – не стіна, а фундамент, на якому ми побудуємо справжню українську науку та освіту. Будьте чесними із собою. Обирайте стійкість. Будуйте своє ім'я на правді.

ДО СПРАВЖНЬОЇ РЕПУТАЦІЇ ТА УСПІХУ

ПРАКТИЧНЕ ПОЯСНЕННЯ ЗАКОНУ УКРАЇНИ

Марія ГАЛІШЕВСЬКА

Розмови про академічну доброчесність зі студентами Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка та її Фахового коледжу вже стали нормою нашого життя. Ми постійно проводимо ці бесіди для першокурсників та здобувачів старших курсів. Однак ця проблема є не лише виключно студентською: під час написання тематичних статей, рефератів, курсових, дипломних і магістерських робіт вони мають пам'ятати про академічну доброчесність, проте насамперед її дотримуватися повинні викладачі, науково-педагогічні працівники, керівники наукових пошуків здобувачів освіти. Саме для них відбулась наша невимушена бесіда, що прояснила чимало невідомих аспектів цієї актуальної проблеми нинішньої вищої освіти.

Отож, наприкінці минулого 2025 року, а саме 18 грудня, Верховна Рада ухвалила Закон України № 4742IX «Про академічну доброчесність» – перший в історії незалежної України окремий закон, повністю присвячений цій темі. До того академічна доброчесність згадувалася фрагментарно – в Законі «Про освіту», в Законі «Про вищу освіту», в окремих положеннях про плагіат. Тепер у нас є єдиний документ, який системно визначає цінності, принципи, види порушень і процедури реагування на них.

Сьогоднішня розповідь не про те, що написано в статтях (це кожен може прочитати самостійно), а про те, що це означає на практиці для нас: для викладача, для науковця, для здобувача освіти. Тому що головна ідея цього закону – не покарати, а навчити.

Чому взагалі виникла потреба в окремому законі? Річ у тім, що довіра – це фундамент всієї освітньо-наукової системи. Коли ми бачимо диплом, ми довіряємо, що людина справді здобула ці знання. Коли ми читаємо наукову статтю, ми довіряємо, що дані в ній реальні, а не вигадані. Коли ми оцінюємо студентську роботу, ми повинні бути впевнені, що вона виконана самостійно.

Академічна доброчесність – це не лише боротьба з плагіатом, як багато хто звик думати. Це набагато ширше поняття. Закон визначає її як «сукупність цінностей, принципів і



заснованих на них правил, якими мають керуватися суб'єкти академічної діяльності». Тобто це стосується всіх: і студента, який пише курсову, і викладача, який її оцінює, і науковця, який публікує статтю, і навіть самого закладу освіти як інституції.

В основі закону лежать шість базових цінностей: чесність, довіра, повага до гідності й авторства, справедливість, відповідальність і стійкість у відстоюванні цих принципів навіть тоді, коли ніхто не контролює.

А практичних принципів – п'ять. Зупинимося на них детальніше, бо саме вони визначають, як цей закон буде працювати в реальному житті. Перший принцип – пріоритет виховання над покаранням. Закон прямо каже: спочатку – навчання, стимулювання, заохочення дотримуватися доброчесності, і лише потім, якщо це не спрацювало, – санкції. Другий – відкритість інформації. Кожен здобувач освіти має заздалегідь знати правила й наслідки їх порушення. Третій – нульова толерантність до порушень. Це не означає жорстокість, це означає послідовність: якщо порушення встановлено, реакція має бути обов'язковою. Четвертий – повага до авторства й інтелектуальної власності. І п'ятий – уникнення конфлікту інтересів, що особливо важливо для нас, науковців, коли ми виступаємо і рецензентами, і опонентами, і членами спеціалізованих рад.

Сфера дії закону – дуже широка: він охоплює навчальну діяльність здобувачів освіти, викладацьку й наукову діяльність, створення та рецензування академічних творів, вступні випробування, конкурси, олімпіади, присудження наукових ступенів і звань, атестацію наукових працівників. Тобто фактично – всю академічну екосистему.

Важливий нюанс: закон не регулює майнові та особисті немайнові авторські права – це залишається сферою авторського права. Академічна доброчесність і авторське право – це різні, хоч і суміжні площини.

Тепер перейдемо до найважливішої частини – статті 18, яка визначає тринадцять видів порушень академічної доброчесності. Не будемо перелічувати всі тринадцять – зупинимося на тих, що мають найбільш практичне значення для нашого середовища.



Почнемо з академічного плагіату – статті 24. Це оприлюднення чужого наукового чи творчого результату як власного, або відтворення чужого твору без посилання на джерело й автора. І тут важливо зруйнувати поширений міф: плагіат – це не тільки дослівне копіювання тексту. Закон прямо прирівнює до плагіату і переклад чужого твору без зазначення автора оригіналу, і використання чужої ідеї без посилання, навіть якщо ви сформулювали її абсолютно власними словами. Перефразування не звільняє від обов'язку посилатися – тому що привласнюється не форма, а сам результат чужої інтелектуальної праці.

Далі – самоплагіат, стаття 26. Це оприлюднення власних, раніше опублікованих наукових результатів без зазначення, що вони вже публікувалися. Тут закон робить дуже важливий виняток, який варто знати кожному з нас: оприлюднення в дисертації раніше опублікованих власних результатів без такого зазначення самоплагіатом не вважається. Тобто якщо ви публікуєте статтю, а потім використовуєте її результати в дисертації – це нормальна практика. А от якщо ви подаєте старі результати як нові заради кількісних показників атестації, конкурсу на грант чи звітності, – це вже порушення.

Ще дві пов'язані статті – фабрикація і фальсифікація, статті 27 і 28. Різниця проста: фабрикація – це коли дані вигадали з нуля, наприклад результати анкетування, якого не проводили. Фальсифікація – це коли дані реальні, але їх свідомо змінили чи підправили під зручний висновок. Обидва порушення тягнуть серйозні наслідки – аж до звільнення чи відрахування.

Окремо хочу сказати про статтю 29 – про недоброчесне використання результатів, згенерованих штучним інтелектом. Це, мабуть, найбільш актуальна для сьогодення норма закону. І тут дуже важливо розуміти: закон НЕ забороняє використовувати штучний інтелект. Порушенням є не сам факт використання ШІ, а приховування цього факту – коли текст, зображення чи дані, згенеровані штучним інтелектом, видаються за результат власної діяльності без відповідного зазначення. Стаття 8 частина 4 прямо вимагає: якщо в академічному творі використано об'єкт, згенерований ШІ, автор повинен повідомити про це із зазначенням методики генерування. Тобто формула проста: використовуй, але розкривай.

Ще кілька видів порушень, про які варто пам'ятати. Відчуження авторства, стаття 23, – це коли справжній автор передає свою роботу іншій особі за плату чи безоплатно, і та особа оприлюднює її під своїм ім'ям. За відчуження авторства кваліфікаційної роботи закон передбачає обов'язкове відрахування. Приписування авторства, стаття 25, – протилежна ситуація: коли в співавтори вписують людину, яка реально не працювала над твором. До речі, тут є важливий захист: людина не відповідає за це порушення, якщо її включили до авторів без її відома.

І нарешті – несамостійне виконання завдання та недозволена допомога, статті 31 і 32. Списування, виконання роботи іншою особою, підказки на іспиті – все це охоплюється цими нормами. Наслідок прямий: не самостійно виконане завдання вважається невиконаним і оцінюванню не підлягає.

Дуже важливо наголосити: цей закон – не лише про обов'язки й заборони. Він також захищає права учасників освітнього процесу.

По-перше, кожен має право на доброчесне оцінювання за заздалегідь оприлюдненими й зрозумілими критеріями – це стаття 9. Заборонено оцінювати людину, її поведінку чи зовнішній вигляд, якщо це не є предметом оцінювання.

По-друге, якщо здобувач вважає, що його оцінили недоброчесно – свідомо занизили чи невиправдано завищили комусь іншому оцінку, – він має право оскаржити це рішення відповідно до статті 30.

По-третє, і це, на нашу думку, ключова гарантія всього закону – принцип презумпції академічної доброчесності. Стаття 17 частина 3 прямо каже: особа вважається такою, що вчинила порушення, лише після встановлення цього факту за визначеною процедурою. Ніхто не може бути покараний просто на підставі підозри чи звинувачення.

І відповідно, особа, стосовно якої розглядається повідомлення про порушення, має право бути присутньою під час розгляду, ознайомлюватися з усіма доказами, надавати усні й письмові пояснення або відмовитися від них. Це права, зафіксовані у статті 37, і вони діють для всіх: і для студента, і для науковця, і для керівника закладу освіти.

Що ж буде, якщо порушення все-таки встановлено? Закон передбачає три рівні реагування. Перший – виховні заходи: тематичні заняття з академічного письма, усне чи письмове попередження, повторне виконання завдання. Це якраз реалізація того принципу, про який я казала на початку, – пріоритет виховання. Другий рівень – академічна відповідальність: повторне проходження оцінювання, позбавлення стипендії чи пільг на певний строк, відрахування, а для науковців – позбавлення наукового ступеня чи вченого звання. Третій – дисциплінарна відповідальність: догана або звільнення із закладу освіти.

Важливо, що до академічної відповідальності може бути притягнута особа, яка на момент порушення досягла 14-річного віку. А конкретний перелік санкцій за кожне окреме порушення визначається не самим законом, а внутрішніми актами закладу освіти – тобто наш заклад повинен буде розробити й затвердити відповідне положення.

Кілька слів про процедуру, тому що вона теж чітко регламентована. Особа, яка має докази порушення, подає письмове повідомлення уповноваженому органу. Протягом десяти робочих днів приймається рішення – розглядати повідомлення чи залишити без розгляду. Особу, стосовно якої надійшло повідомлення, обов'язково інформують не пізніш як за три робочих дні до розгляду. Загальний строк розгляду – не більше шести місяців з дня реєстрації повідомлення.

Рішення уповноваженого органу має бути обґрунтованим, тобто прийнятим на підставі досліджених доказів, а не на підставі суб'єктивної думки, і містити конкретний вид порушення та санкцію. І це рішення можна оскаржити.

Окремо закон говорить про здобувачів освіти віком від 14 до 18 років – до розгляду обов'язково запрошуються їхні батьки, якщо сам здобувач проти цього не заперечує.

Свідомо повертаємося до теми штучного інтелекту, бо це питання, яке хвилює зараз і викладачів, і науковців. Хочу ще раз чітко окреслити межі того, що регулює закон, а що ні.

Закон прямо регулює лише дві речі: обов'язок розкрити факт і спосіб використання ШІ в академічному творі, і заборону видавати повністю згенерований контент за власний результат без такого розкриття. Все інше – чи можна використовувати ШІ для плану роботи, для перевірки граматики, для перекладу – законом прямо не врегульовано. Це означає, що в цих питаннях остаточне слово залишається за внутрішніми актами освітнього закладу. І це наше найближче завдання як наукової спільноти – виробити зрозумілі внутрішні правила, які деталізують те, що закон залишив на розсуд закладу.

Завершуючи, підкреслимо головне. Закон «Про академічну доброчесність» – це не список заборон для студентів. Це спроба держави зробити явними ті правила, які раніше існували здебільшого як неписана академічна етика. Він однаковою мірою стосується і студента, який пише курсову, і науковця, який готує статтю до фахового видання, і викладача, який виставляє оцінку, і навіть самого закладу освіти як інституції. Недарма закон окремо виділяє інституційні порушення, коли заклад бездіє щодо створення системи доброчесності.

Наше завдання зараз – не просто прочитати цей закон, а перевести його у практичну площину: оновити внутрішні положення, провести навчання зі здобувачами й колегами, виробити чіткі й людяні процедури розгляду повідомлень. Бо, як каже сам закон, кінцева мета – не покарання, а культура. Культура, в якій чесність є природним способом працювати, а не результатом страху перед санкцією.

Попри незначне хвилювання, було дуже приємно спілкуватися зі своїми старшими колегами. Та найважливіше те, що вони були активними в дискусіях, отримали відповіді на питання, що їх хвилювали, та багато корисної інформації. Надіємось, що з академічною доброчесністю в нашій Академії та її Фаховому коледжі буде повний порядок!

НА ЧЕСТЬ ГЕРОЇВ-СТУДЕНТІВ

Ліна ВЕРЕСЕНЬ

Ще одна подія відбулася в останній день вересня в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка. Тут було відкрито Меморіальний знак студентам освітнього закладу, які загинули за Україну в 1940-41 роках і з



2014 року по нинішній день.

Під звуки «Мелодії» Мирослава Скорика студенти внесли портрети 70 загиблих студентів. Гімн України відкрив це скорботне дійство, а виконувач обов'язків ректора, доктор педагогічних наук, професор Микола Курач звернувся до присутніх з вітальною промовою, після чого хвилиною мовчання всі вшанували пам'ять Героїв.

До виступу запросили священнослужителів, які звернулися зі щирими словами співчуття та підтримки до родин загиблих, а також заступника голови Тернопільської ОДА Романа Свистуна, першого заступника голови Тернопільської обласної ради Володимира Болєщука та міського голову Кременця Андрія Смаглюка.

Присутніх розчулили поезії про війну аспіранта академії Павла Старуха, а ведучий заходу Володимир Кузь оголосив списки всіх наших загиблих студентів:

1941 рік – ГУСЛАВСЬКИЙ Микола Федорович, ДМИТРИЧУК Федір Іванович, ІВАЩУК Мефодій Максимович, КАЧОР Степан Андрійович, КОЗЛОВСЬКИЙ Іван Васильович, КОМАРЕВИЧ Юрій Михайлович, КОНОНЮК Василь Тимофійович, КОШЕЛЬ Сергій Дем'янович, КРАВЕЦЬ Іларіон Аніпатійович, ПОТІЙ Петро Олексійович, САПІГА Юрій Лук'янович, ЧУХАЧ Сергій Іванович, ЗАВІДЮК Олексій Андрійович, СЕНДЕЦЬКИЙ Михайло Васильович, МУЛЯРЧУК Костянтин Олександрович, ДЕМЧИШИН Іван Дмитрович, ЗАВІДЮК Костянтин Андрійович, РОМАНИШИН Григорій Іванович, РАТИНСЬКА Соломонія Наумівна, ЯРМОЛЮК Ніна Іванівна, ПІДЛУЖНА Ірина Михайлівна, РАЙХ Володимир Йосипович, ЯСТРУБЕЦЬКИЙ Максим Васильович, КОВАЛИШИН Степан Іванович;

із 2014 року – ЧОРНИЙ Микола Володимирович, ДОЛГІХ Сергій Володимирович, НАПРІЄНКО Дмитро Віталійович, БАХТІН Андрій Олександрович, МИКУЛИЧ Андрій Вікторович, ВАСЮКОВ Володимир В'ячеславович, МОРДАС Володимир Васильович, БОБКО Олег Петрович, СОКОЛОВСЬКИЙ Олексій Володимирович, НЕЧАЙ Володимир Олегович, ЯРЕМЧУК Андрій Олександрович, КОБЛЮК Олександр Миколайович, МАРКОВЦІЙ Олександр Михайлович, БОРОВЕЦЬ Роман Святославович, ГОЛУБ Сергій Леонідович, ХОРОЩАК Сергій Михайлович, БАЙ Сергій Вікторович, САВЧУК Андрій Богданович, ОСТАПЧУК Сергій Сергійович,



ДРОБОЦЬКИЙ Олег Ігорович, МАЙБОРОДА Олександр Володимирович, ДЕРЕМЕШКО Роман Євгенович, ГАЙЧЕНЯ Олексій Миколайович, КОБЕРНИК Володимир Олегович, КАЩУК Віктор Феоктістович, ВІНІЧУК Олександр Миколайович, МАЗАНОВИЧ Андрій Володимирович, ДОВГАЛЮК Роман Анатолійович, СТЕПАНЕЦЬ Андрій Сергійович, ТОЛСТЯК Михайло Аркадійович, ЛАНЮШ Валентин Олександрович, ФЕДАК Андрій Олексійович, ТИМОШЕНКО Юрій Олександрович, ГНАТЮК Максим Ігорович, ІЛЬЧИШИН Володимир Степанович, ТКАЧУК Микола Іванович, ПАЗУХА Микола Васильович, СТУПНИЦЬКИЙ Олександр Олександрович, БОНК Любомир Петрович, ШИЛЮК Дмитро Іванович, ПОДВОРНИЙ Анатолій Ананійович, ЗАЗУЛЯ Олег Ігорович, ЧУМАШОВ Сергій Олександрович, ПРИЩЕПА Максим Вікторович, ДЕНИСЮК Володимир Петрович, БАЗАН Сергій Володимирович.

Урочисту мить відкриття пам'ятного знака доручили почесному ректору академії, професору Афанасієві Ломаковичу та дружині загиблого Героя Вікторії Розмірчук.

Священнослужителі на чолі з отцем Володимиром Бураком провели богослужіння й освятили меморіальний знак, до якого було покладено багато квітів.

Друга частина заходу відбулась в Читальному залі бібліотеки Академії з модератором, доцентом Миколою Сиротюком. Тут звучали болючі і теплі спогади організаторів і господарів дійства Катерини Єрусалимець, Віктора Голуба, Олександра Ємця, сестри Сергія Бая, брата-військового загиблого Сергія Чумашова, відеорозповіді побратимів і слова вдячності за життя і за пам'ять. Були сльози рідних і близьких людей…

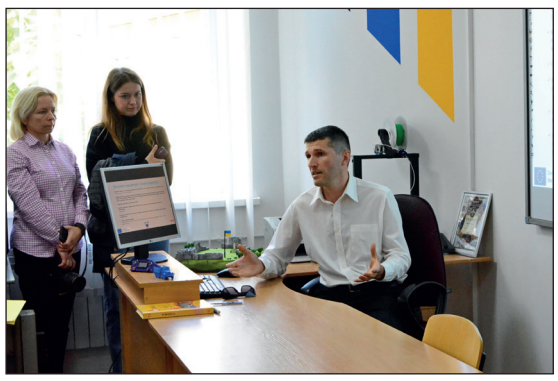
Пам'ять… Яке коротке слово. Але вона – нетлінна і вічна. І вона ніколи не згасне у вдячних серцях…

ЛАБОРАТОРІЯ «EDUROB» – В АКАДЕМІЇ

Надія БАБІЙ, кандидат технічних наук, доцент

Останній вересневий день був особливим для Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. В рамках проєкту ERASMUS тут відбулося відкриття сучасної лабораторії робототехніки «EDUROB».





Наш освітній заклад є координатором цього проєкту, спрямованого на розвиток сучасної STEM-освіти, впровадження інноваційних технологій та створення нових можливостей для здобувачів освіти. Відкриття лабораторії робототехніки є важливим кроком у формуванні практичних навичок, творчого мислення та зацікавленості молоді у сфері науки й техніки. Сподіваємося, що ця лабораторія стане стартовою площадкою для розвитку творчих, технічних та інноваційних здібностей здобувачів освіти, простором для нових ідей, цікавих проєктів, експериментів і майбутніх відкриттів.

Гостями цього педагогічно-технічного заходу стали заступник голови Тернопільської обласної державної адміністрації Роман Свистун, перший заступник голови Тернопільської обласної ради Володимир Болєщук, заступник міського голови Кременця Микола Матвіюк, американський бізнесмен Крістофер Екслайн, директор Кременецького академічного ліцею імені Уласа Самчука Анатолій Авраміщин, директор Почаївської загальноосвітньої школи I-III ступенів Галина Гичка, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, учитель-методист Василь Савчук, журналістка місцевого телерадіомовлення Зоя Карпюк, а також представники педагогічного і студентського колективів Академії та Фахового коледжу.

Модератором виступила кандидат технічних наук, доцент Надія Бабій. Вітальні слова на урочистому заході виголосили виконувач обов'язків ректора, доктор педагогічних наук, професор Микола Курач і директор департаменту освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації Ольга Хома.

Перед присутніми виступили наші фахівці: кандидат педагогічних наук, доцент Ігор Галаган здійснив аналіз «Проєкту EduRob: від грантової ініціативи до сучасної лабораторії»; «Про навчальні візити в рамках проєкту «EduRob» в країни Євросоюзу розповів викладач фахового коледжу КОГПА ім. Тараса Шевченка Юрій Ліщук, а презентацію навчально-технічної бази лабораторії «EduRob» провів викладач Академії Дмитро Клак.

Група студентів представили чотири локації: Sphero – програмована роботизована куля для вивчення програмування та STEM-предметів; Tale-Bot Pro – навчальний робот від компанії Matatalab (MatataStudio) для дошкільнят; Codey Rocky– навчальний робот від Makeblock для дітей від 6 років. Він складається з двох частин: Codey – програмований «мозок» із понад 10 електронними модулями, а Rocky – візок, який перевозить Codey, об'їжджає перешкоди, розпізнає кольори та їздить по лінії; AIKIRO – серія роботів-конструкторів середнього рівня з двома рівнями складності, розрахована на дітей різного віку.

Гостей запросили поділитися своїми думками, пропозиціями, обговорити можливості для спільної роботи. Наша команда готова до подальшої співпраці з освітніми установами Кременецької громади і не тільки. Ми відкриті до нових ідей, спільних проєктів та ініціатив, які допоможуть розвивати робототехніку й сучасні технології в освітньому середовищі.



SZKOŁA OTWARTEGO UMYSŁU: XXXIV СЕСІЯ

Ніна БАГНЮК

Студентська делегація Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка у складі здобувачок освіти Марії Пономаренко, Вікторії Пономаренко, Ксенії Жихарєвої та їхнього керівника-наставника, кандидата філологічних наук, доцента Олени Пасічник разом з 30 колегами з українських закладів вищої освіти відвідали Польщу, де проходила XXXIV сесія Міжнародного інтеграційного проекту «Школа відкритого розуму» (Szkoła Otwartego Umysłu). Цьогоріч захід, організований за підтримки Університету Яна Кохановського, об'єднав понад 30 талановитих студентів з України, Польщі та Чехії.

У рамках сесії проходила наукова конференція «Homo Neophilius vs Homo Neophobus. Традиції та інновації», де учасники проєкту мали змогу представити власні наукові дослідження, обговорити актуальні суспільні й культурні процеси, а також долучитися до міжкультурного діалогу.



До складу Оргкомітету увійшли Олег Лещак, професор UJK (Університет Яна Кохановського в Кельце) – голова; Ришард Стефанський, професор UJK (Університет Яна Кохановського в Кельцах; віце-президент товариства «Польща–Схід», Свєнтокшиське відділення) – секретар; Катажина Нобіс-Власло, PhD (президент Асоціації СКW у Кельце); Наталія Коваленко, професор (Кам'янець-Подільський національний університет); Марина Столар, професор (Національний університет «Чернігівський колегіум»); Оксана Лабащук, професор (Тернопільський національний педагогічний університет); Оксана Просяник, професор (Харківський національний економічний університет імені Симона Кузнеця); Олена Пасічник, доцент (Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка»); Матеуш Ковальський, доктор філософії (Університет кардинала Стефана Вишинського у Варшаві); Кшиштоф Каліта, МА (президент правління SIEW у Кельце); Марцін Піщек, мер Єнджеюва; Павел Фарина, голова Єнджеювського повіту.

Перше засідання відбулось у Громадській організації «Товариство інтеграційне: Європа-Схід» м.Кельце. Методологічні семінари для учасників проекту підготували Оксана Лабащук з Тернополя («Картина світу людини традиційного суспільства»), Ришард Стефанський з Кельце («Поняття: прогрес, регрес, статус-кво у співвідношенні з культурно-цивілізаційними моделями»), Наталія Деркач з Чернігова («Архетипові образи в політичній рекламі: ретроспекція та перспектива») та ще троє науковців із Кельце: Дмитро Клименко («Про традиції та новації в типологізації фольклорних жанрів Володимиром Гнатюком (на матеріалі збірки «Етнографічні матеріали з гірської частини Росії»)»), Катажина Нобіс-Власло («Єдність понад формулюваннями: диверсифікація наукових традицій») та Олег Лещак («Традиції та новації в діяльнісно-дискурсивному та культурно-цивілізаційному вимірах»).

В Університеті Яна Кохановського присутні заслухали виступи Сюзанни Богуцької (Кельце), Матеуша Каспшака (Варшава), Анастасії Маланій (Тернопіль) і Марини Гончарової (Чернігів). Відомий геологічний заповідник і парк розваг став місцем презентації наукових досліджень Аріни Сидоркіної і Тетяни Уткіної з Кельце та нашої студентки Ксенії Жихарєвої, яка підготувала тему «Блукаюча самість: спроба концептуалізації».

Унікальний і всесвітньо відомий музей годинників імені Пшипковських, розташований у місті Єнджеюв, приймав учасників наукового форуму, для яких виступили Ян Пшипковський з Єнджеюва, Вікторія Білецькка й Анастасія Ковальська з Кам'янця-Подільського, Дар'я Пантус із Тернополя та Марія Козак з Варшави.

В Кельце знаходиться Музей діалогу культур – філія Національного музею, яка



несе ідеї взаєморозуміння, толерантності та зв'язків між різними цивілізаціями. Тут присутні почули слово місцевих молодих науковців Сари Віхури та Патриції Фортуни й українських дослідників Марії Ладанай (Чернігів) і Вікторії Слісаренко (Кам'янець-Подільський).

У відомих локаціях Єнджеюва з доповідями виступили Барбара Бубік (Острава), Якоб Коханович (Варшава), Богдан Блигадир (Чернігів), Магдалена Зюлковська (Кельце), Юлія-Марія Манюк (Тернопіль), а також наші здобувачки, що торкнулися психологічної проблематики в літературі: Вікторія Пономаренко аналізувала процес «Перевтілення як спосіб життя (за твором «Перевтілення» Франца Кафки), та Марія Пономаренко, котра зупинилась на актуальній темі «Градація чи деградація головного героя у творі Ліни Костенко «"Записки українського самашедшего"».



Владислав Городецький з. Кельце, Анастасія Ткачук з Тернополя, Барбора Германова з Острави, Злата Котій з Харкова й Еліна Паціора з Кам'янця-Подільського презентували свої наукові роботи у місті Водзислав. Варшав'янка Олімпія Коломанська та Наталія Міркевич з Кельце виступили Центрі Геоосвіти, а Рафал Станіслав Бжоза (також з Кельце) – в молодіжній організації «Урбанлаб».

Крім насиченої програми виступів та діалогів, гості відвідали визначні історичні пам'ятки Кельце, Єнджеюва та Водзіслава, а також яскраві вечори національних культур, де студенти різних країн представляли свої творчі номери, що зміцнюють міжнародні зв'язки та сприяють глибшому розумінню європейської спільноти.

Висловлюємо щиру вдячність організаторам, партнерам і меценатам XXXIV сесії «Школи відкритого розуму», завдяки яким наукова й культурна програма стала насиченою та цікавою. Вагомий внесок у проведення заходу зробили Асоціація «Інтеграція Європа–Схід», мерія Кельце, Академічна антикварна книгарня Анджея Мецгера в Кельце, Товариство співпраці «Польща–Схід» (Свєнтокшиське регіональне відділення), Музей діалогу культур у Кельце, Геонатура Кельце – Геоосвітній центр, UrbanLab Кельце та Музей Пржипковського в Єнджеюві.

Окремо хочемо подякувати громадському діячеві Robert Biernacki, представниці LGD „Ziemia Jędrzejowska – GRYF" Bogusława Wypych, підприємцю, dr Arkadiusz Borowiec та художникові-пластику Tomasz Łukaszczyk.

Участь у таких проєктах є надзвичайно важливою для професійного зростання української молоді. Студенти вкотре довели, що українська наука є конкурентоспроможною, а наші молоді дослідники вдало поєднують глибокі традиції з інноваційним баченням світу та готові до діалогу на міжнародному рівні.

Для студенток нашої Академії ця поїздка стала важливою частиною академічного й особистого досвіду, новою сторінкою міжнародної співпраці та ще однією нагодою гідно представити Академію за межами України.

НЕЗЛАМНИЙ ЗОЛОТИЙ МОЛЬБЕРТ

Іванна ПОГОНЕЦЬ, кандидат педагогічних наук

Таку назву носив Міжнародний арт-форум, що відбувся наприкінці липня у Львові, в Національному музеї імені Андрея Шептицького міста Львова. «Незламний Золотий мольберт» уже понад два десятиліття об'єднує талановитих дітей із різних країн світу. В умовах війни він став не лише мистецьким проєктом, а й важливою платформою культурної дипломатії, яка через дитячу творчість розповідає світові про Україну, її боротьбу, незламність та прагнення до миру.

У межах артфоруму проходив фінальний етап Міжнародного конкурсу дитячого малюнка «Золотий мольберт та Олівець-малювець подорожують Планетою миру». Протягом 26–27 липня поміж картин відомих художників діти надихались і створювали свої конкурсні роботи на досить складні теми: «Сила добра», «Герої поруч з нами» та інші.

У конкурсі брали участь майже тисяча дітей з усіх куточків України, а також юні художники з Франції, Чехії, Японії та інших країн світу. До фінального етапу у Львові пройшли 78 учасників. Дуже відрадно, що разом з юними художниками з України та інших країн своє мистецтво демонстрували студентки 21-РК групи Фахового коледжу нашої Академії Анна Драчук та Анастасія Макаренкова та увійшли до числа фіналістів конкурсу. Дівчата виконували роботи на полотні формату А2 в техніці акрилу. Їхні роботи залишаються для формування виставок в Україні та за кордоном. Вонистануть окрасою виставки, що буде проходити 10–30 жовтня у м. Цинценнат (США).

Анна вже не вперше брала участь у конкурсах. Зокрема, в «Золотому мольберті» вона виграла путівку до німецького Франкфурта-на-Майні. Анастасія змагалась у цьому мистецькому форумі вперше, проте вдало спробувала свої сили. Під час нагородження фіналісти отримали Дипломи конкурсу та подарунки – символічні медалі у вигляді золотого мольберта, а також книги про українських художників, якими опікувався Андрей Шептицький.



Груповий керівник наших студенток Богдана Гуменюк, що була й керівником делегації та натхненником її робіт разом зі своїми колегами прослухали лекції курсів підвищення кваліфікації, які з березня по жовтень продовжує читати засновниця Міжнародного артфоруму «Незламний Золотий мольберт» та президентка Благодійного фонду «Львівська дитяча галерея» Ольга Михайлюк.

Зі слів засновниці артфоруму, після початку повномасштабного вторгнення організатори вирішили надати конкурсу нового змісту. Відтепер він став не лише мистецьким проєктом, а й платформою культурної дипломатії, через яку українські діти розповідають світові про боротьбу України за свободу та мир.

«Коли почалася війна, діти дуже переживали, що «Золотого мольберта» більше не буде. Саме вони надихнули нас продовжити конкурс. Ми вирішили, що вони стануть своєрідними посланцями миру, які мовою мистецтва розповідатимуть світові правду про Україну, – наголосила Ольга Михайлюк. – Ми робимо це для того, щоб світ ще більше підтримував Україну. Дитячі роботи експонуються не лише у Львові – щороку виставки відбуваються в Японії та інших країнах. За 24 роки ми організували 37 виставок у 23 країнах світу. Наші малюнки побували навіть на українській антарктичній станції «Академік Вернадський». Це не заради слави чи нагород — це можливість розповісти світові про Україну мовою дитячого мистецтва»..

Цьогоріч роботи фіналістів оцінювало міжнародне журі, до складу якого увійшли митці та експерти з України, Франції, Німеччини, Ізраїлю та інших країн. Однією з тем фінального етапу стали «Герої нашого часу». Саме її юні художники втілюють у своїх конкурсних роботах. Багато дитячих малюнків народжені з особистого досвіду війни. Саме через їхню творчість світ бачить Україну, її силу, незламність і прагнення до миру.

Після завершення фінального етапу учасники продовжили творче спілкування в артрезиденції «Незламний Золотий мольберт», У вільний час відвідували виставки, зокрема були на відкритті персональної виставки чудового художника Sergii Grichanok, насолоджувались прогулянками чарівним Львовом. А нагороди отримували за участі відомого українського художника Анатолія Криволапа.

КУБОК РЕКТОРА– 2026 З БОЧЧЕ

Володимир БОЖИК, кандидат педагогічних наук, доцент

«КУБОК РЕКТОРА» в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії ім. Тараса Шевченка з бочче проводиться з 2016 року. Першим його володарем став професор Олександр Безносюк, 2017 –доцент Іван Білосевич, у 2018 році – знову професор Олександр Безносюк, в 2019 році – викладач Олександр Ястремський, в 2020 році – викладач Галина Кедрич, в 2021 році – вдруге доцент Іван Білосевич, в 2022 та 2023 роках – студент Іван Ремізович, в 2024 та 2025 роках – викладач Андрій Саєнко.

На початку вересня 2026 року на стадіоні КОГПА відбувся вже одинадцятий «КУБОК РЕКТОРА». В змаганнях брали участь 32 викладачі та студенти. Відкрив змагання в.о. ректора Академії, професор Микола Курач. З вітальним словом виступив начальник відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Кременецької міської ради, майстер спорту міжнародного класу з кікбоксингу, давній наш колега Андрій Станіславенко.



Головний суддя змагань Олександр Безносюк розповів, що Бочче стала вибірковою дисципліною для студентів Академії та згадав попередніх чемпіонів, насамперед Івана Білосевича, який боронить нашу Україну на фронті. Учасники Кубку побажали йому і всім нам перемоги і всі чекаємо наших героїв на Кременеччині. Хвилиною мовчання вшанували пам'ять загиблих героїв, а Гімн України дав старт змаганням.

У непростій, але цікавій боротьбі третю позицію посіли завідувач кафедри, доцент Віктор Голуб та викладач Андрій Саєнко, друге місце – у студента Івана Ремізовича, а володарем Кубка став декан факультету фізичного виховання, біології та психології Микола Божик. Слід також відмітити виступ постійного учасника, багаторічного викладача фізичної культури Катерини Єрусалимець, яка виборола 5 місце. Так тримати, Катерино Григорівно!

Бочче (італ. Boccе) – спортивна гра на точність, що належить до родини ігор з м'ячем, близька до боулінгу, петанку та Боулз, що мають спільні витоки в античних іграх, поширених у давнину на території Римської імперії. Створена в своєму нинішньому вигляді в Італії (де називається Boccе, множинна форма від італійського слова boccia, що перекладається як «кулі»), гра відома по всій Європі та інших континентах, куди була завезена італійськими мігрантами: в Австралії, Північній Америці і Південній Америці (де її називають bochas; «bolas criollas» в Венесуелі).

Спочатку гра була поширена тільки серед мігрантів, але з часом стала популярна серед інших верств суспільства. Гра також відома в Сербії як «boćanje» («боћање») і в Хорватії як «boćanje», «bućanje», або «balote» в залежності від регіону. У Франції відома як «Le jeu Lyonnais».

Гра може проводитися між двома людьми або двома командами. Кожній стороні дається по 4 кулі. Матч починається з жереба, що дає можливість кинути меншу кулю, палліно (pallino, іноді boccino). Після цього кожна сторона кидає кулі по черзі, намагаючись, щоб їх кулі були якомога ближче до палліно. При цьому дозволяється вибивати кулі противника від палліно. Партія закінчується, коли всі кулі кинуті. Як правило, найбільше число очок дається гравцеві, чия куля виявилася ближче всіх до палліно.

Світовими лідерами в цьому виді спорту є Італія, Франція, Словенія і Хорватія. Представники цих країн відвозять основну масу всіх медалей першості. Чемпіонати світу проводяться по непарних роках, а чемпіонати Європи – по парних, тому спортсмени мають можливість щорічно брати участь в таких великих змаганнях. Крім чоловічих чемпіонатів, проводяться жіночі та молодіжні міжнародні форуми. На Параолімпійських іграх та в Гімназіаді бочче є в програмі цих ігор, кандидат до включення на Олімпійські ігри.

В Парижі наш спортсмен Артем Колинько завоював бронзу. З 2021 року гра ввійшла в програму шкіл України. Наступний «КУБОК РЕКТОРА» Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка з бочче відбудеться традиційно у вересні 2027 року.

БІЛЬЯРДНИЙ СПОРТ: НАШІ ТРИМАЮТЬ ЛІДЕРСТВО!

Олександр Безносюк, кандидат педагогічних наук, професор

У Кременці, в більярдному клубі Центру вільного часу «Панорама», відбулася знакова подія – благодійні змагання з більярдного спорту на підтримку Збройних Сил України. У рамках заходу пройшов XIII Кубок Ректора КОГПА ім. Тараса Шевченка (11-й у статусі Всеукраїнських змагань) серед науково-педагогічних працівників з більярду «Вільна піраміда» з продовженням. Управління освіти, культури та спорту Кременецької міської ради активно долучилося до організації та проведення цього масштабного турніру, який об'єднав 20 найкращих спортсменів-науковців із 5 регіонів та 11 закладів вищої освіти України.



Особливою гордістю турніру стала участь захисників України, учасників бойових дій Олександра Ястремського, Михайла Боднара та Андрія Зубка. Патріотичний дух змагань підкреслив і міський голова Кременецької громади (2010–2020 рр.), учасник бойових дій Олексій Ковальчук, який традиційно став солістом під час урочистого виконання Гімну України.

За результатами запеклих та видовищних поєдинків, перемогу в командному заліку одинадцятий раз підряд завоювали господарі турніру. Підсумки командного заліку змагань: І місце вибороли представники Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка-1 (Михайло Боднар, Сергій Корицький, Андрій Зубко, Олександр Ястремський; в.о. ректора Микола Курач). ІІ місце – за Київським національним університетом імені Тараса Шевченка (Віталій Ворона, Арсеній Копистира, Олексій Міхно; в.о. ректора Валерій Копійка). ІІІ місце посіла Академія Коваля Олега (Сергій Крушановський, Віталій Чорномиз; президент – Людмила Коваль-Кондратова).

Варто відзначити: попри те, що майже вся збірна КОГПА сьогодні захищає Україну на фронті (зокрема доцент Іван Білосевич та Андрій Ковальчук), академія продовжує демонструвати найвищий рівень майстерності та залишається лідером серед ЗВО України. Учасники змагань щиро вдячні за організацію, підтримку та вагомий особистий внесок у проведення турніру начальнику управління освіти, культури та спорту Кременецької міської ради Людмилі Станько та начальнику відділу у справах сім'ї, молоді та спорту Андрію Станіславенку – за всебічне сприяння, високий професіоналізм, координацію змагань та невтомну підтримку благодійного спортивного руху в нашій громаді, а також голові оргкомітету, в.о. ректора КОГПА імені Тараса Шевченка, професору Миколі Курачу – за гостинність та збереження прекрасних спортивних традицій у Кременці та голові Асоціації більярдного спорту ЗВО України, професору КОГПА Олександру Безносюку – організатору та судді за високопрофесійну організацію і об'єктивне суддівство даного заходу, а також за багаторічний вагомий внесок у розвиток спортивного руху серед освітян.

СПІВАВТОРИ МАЙБУТНЬОГО УКРАЇНИ

Марія ГАЛІШЕВСЬКА

У готельно-ресторанному комплексі «Софія», що в мальовничому селі Велика Омеляна на Рівненщині, відбулась історична подія – Всеукраїнський молодіжний форум «Україна 2036. Архітектори майбутнього», організований Асоціацією прифронтових міст та громад спільно з Рівненською міською радою за підтримки ЮНІСЕФ. Захід став майданчиком для напрацювання спільного бачення України наступного десятиліття та ролі молоді у формуванні стратегії розвитку держави до 2036 року.

Форум об'єднав понад 250 представників студентської спільноти, молоді з усієї України, органів державної влади та місцевого самоврядування, міжнародних організацій, освітньої та бізнес-спільноти, щоб разом обговорити майбутнє країни, виклики відновлення, розвиток людського капіталу та рішення, які необхідно ухвалювати вже сьогодні, попри повномасштабну війну.

Учасниками форуму від Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка стали здобувачка 3-го освітньо-наукового рівня вищої освіти, голова Ради молодих науковців, представниця групи сприяння академічній доброчесності Марія Галішевська; здобувачка 1-го рівня вищої освіти 33-Рс групи педагогічного факультету, голова студентської профспілки Вікторія Камінська та здобувач 1-го рівня вищої освіти 41-ФП групи, лаборант Сектору міжнародних зв'язків Іван Стаднік.

Відкриваючи захід, Харківський міський голова, голова Асоціації прифронтових міст та громад Ігор Терехов подякував українським військовим за можливість жити й працювати, а міжнародним партнерам, зокрема ООН і ЮНІСЕФ, – за підтримку. Він наголосив, що навіть в умовах війни Україна не може відкладати розмову про своє майбутнє.

«Коли мене питають, а навіщо проводити такі форуми під час війни, я відверто кажу: це необхідно. Бо це наше життя, яке ми не можемо відкладати на потім, після війни. Я дуже хочу, щоб кожен із вас, незважаючи на всі жахи війни, жив, будував плани на майбутнє», – зазначив Ігор Терехов. Він закликав молодь до відкритого діалогу з владою та наголосив, що саме молоді люди мають стати співавторами майбутнього країни. «Нам необхідно сьогодні почути кожного з вас, почути ваше бачення того, як ми будемо розбудовувати країну: якою повинна бути економіка, молодіжна політика, освіта, як зробити так, щоб молодь залишалася в Україні та поверталася додому. Ви є сьогодення і майбутнє України. Завдяки вам буде сформована нова стратегія України майбутнього», – наголосив він.

Виконувач повноважень Рівненського міського голови, секретар Рівненської міської ради Віктор Шакирзян підкреслив, що саме постійний діалог влади з молоддю допомагає створювати нові можливості для розвитку громад. «Дуже приємно, що у Рівному відбуваються такі форуми. Чути молодь потрібно, це дає можливість приймати рішення спільно, реалізовувати певні проєкти і разом працювати на розбудову держави. Молодь – це не лише майбутнє України, а й її сьогодення. Саме тому завдання влади – не вирішувати за молодих людей, яким має бути їхнє майбутнє, а створювати умови, у яких вони зможуть будувати його самостійно. Кожен із нас уже сьогодні є архітектором майбутнього. І саме від наших рішень, ідей та дій залежить, якою буде Україна завтра й у 2036 році», – сказав В.Шаркизян.

Народний депутат України Жан Беленюк закликав молодь інвестувати насамперед у власні знання та бути готовою скористатися можливостями. «Найбільший виклик для нас наразі – те, що молоді люди покидають державу. Ми маємо створювати стимули, щоб вони залишалися, бачили своє майбутнє і розвиток саме з нашою країною».

Окремий блок форуму був присвячений ролі міжнародних партнерів у підтримці молоді та розвитку громад під час війни. Координатор системи ООН в Україні та Гуманітарний координатор Матіас Шмале наголосив, що збереження роботи університетів, шкіл і молодіжних центрів є одним із проявів стійкості України. «Допоки університети, школи та молодіжні центри залишаються відкритими й продовжують працювати, держава буде стояти і є надія на гідне майбутнє», – сказав Матіас Шмале.

Виконувач обов'язків голови Департаменту комунікацій Представництва



ЮНІСЕФ в Україні Рікардо Пірес відзначив надзвичайну активність української молоді, яка навіть в умовах війни волонтерить, підтримує громади, здобуває нові навички та бере участь у прийнятті рішень. «Молодь вже сьогодні відіграє важливу роль у формуванні майбутнього України. Особливо яскраво це видно у прифронтових громадах, де молоді люди самі беруть ініціативу, пропонують нові рішення і не бояться боротися з викликами, які постають перед їхніми громадами. Інвестиції в молодь – це інвестиції в людський капітал, у стійкість громад і в те, якою буде відбудова країни в довгостроковій перспективі. ЮНІСЕФ продовжуватиме працювати з партнерами й молодими людьми, щоб у них було більше можливостей розвивати навички та впливати на рішення, які стосуються їхнього життя. Наше завдання – не зупинятися і зробити так, щоб кожна молода людина мала шанс самореалізуватися та зробити свій внесок у майбутнє України», – наголосив Пірес.

Голова Молодіжної ради при Міністерстві розвитку громад та територій України та голова Молодіжної ради при Рівненській міській раді Іванна Трофимчук назвала проведення форуму історичною подією та закликала молодь максимально використати можливості заходу. «Беріть від заходу максимум. Спілкуйтеся з людьми, яких бачите вперше в житті. Обмінюйтеся контактами. Ви поїдете звідси, здобувши нових друзів. Можливо, ви знайдете партнерів, які допоможуть вам реалізувати ваші проєкти у ваших громадах», – звернулася вона до учасників.

З вітальними словами до учасників заходу також звернулися заступник міністра молоді та спорту України Сергій Тимофеєв, начальник Рівненської ОВА Олександр Коваль, радниця-посланиця Посольства Литви в України Агне Йоана Скайстіте та ветеран, адаптивний спортсмен Павло Коритнюк.

Програма форуму була побудована навколо практичної розмови про те, якою має стати Україна до 2036 року. Учасники обговорили роль молоді в економіці та створенні нових можливостей, розвиток штучного інтелекту, освіту й навички майбутнього.

До панельних дискусій долучилися виконувач повноважень Коростишівського міського голови Юрій Денисовець, ректор Університету імені Альфреда Нобеля Сергій Холод, HR-експертка Тетяна Пашкіна, співзасновник Racoon Gang Олексій Радченко, керівник центрального регіону SoftServe Сергій Сидорчик, директорка Deloitte Україна Наталія Бережинська, керівник офісу з інновацій Українського католицького університету Олексій Молчановський, засновниця DTI Надія Васильєва, засновник EdEra Ілля Філіпов, член Молодіжної ради Волинської ОВА Данііл Татарчук.

Практична частина форуму включала воркшопи, присвячені залученню молоді до відбудови українських міст, можливостям Ради Європи у молодіжному секторі, молодіжній роботі в прифронтових громадах, державним грантам для молодіжних ініціатив та переходу від навчання до зайнятості.

Завершила програму відкрита розмова «Що б ви порадили собі у 20 років?», під час якої молоді люди могли безпосередньо поставити запитання спікерам і презентувати результати роботи воркшопів. У дискусії взяли участь Ігор Терехов, Віктор Шакирзян, Жан Беленюк, Матіас Шмале та представники молоді.

Кожен з наших учасників знайшов свого спікера. Марія Галішевська поспілкувалася з Олексієм Молчановським – керівником офісу з інновацій Українського Католицького Університету, головою Експертно-консультаційного комітету з розвитку сфери штучного інтелекту в Україні при Міністерстві цифрової трансформації України, та Іллею Філіповим – засновником і керівником студії онлайн-освіти EdEra щодо особливостей використання ШІ в освіті та психологічного впливу використання штучного інтелекту для молоді. Вікторія Камінська знайшла спільну мову з Даниїлом Татарчуком – представником Молодіжної ради ЮНІСЕФ, експертом з комунікацій в Асоціації органів місцевого самоврядування «Волинська економічна ліга», членом Молодіжної ради Волинської ОВА. Були обговорені можливості створення співпраці між молодіжною організацією та Кременецькою гуманітарно-педагогічною академією імені Тараса Шевченка для проведення спільних заходів. Іван Стаднік був захоплений роботою перекладача, що працював з Матіасом Шмале – координатором системи ООН в Україні і гуманітарним координатором.

Підсумовуючи форум, голова Асоціації прифронтових міст та громад Ігор Терехов наголосив, що головним його результатом стало не лише обговорення України 2036 року, а й створення простору для відкритого діалогу між молоддю, владою, міжнародними партнерами, освітянами та бізнесом щодо рішень, які визначатимуть майбутнє країни. «Війна принесла нам жахи, але водночас надала унікальний шанс побудувати нову країну – країну можливостей, молоді, креативу. І я впевнений, що ми це зробимо», – зазначив Ігор Терехов.

КРЕМЕНЕЦЬКА ОБЛАСНА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

відповідно до Закону України «Про вищу освіту»

ОГОЛОШУЄ КОНКУРС

на заміщення вакантної посади:

ЗАВІДУВАЧА КАФЕДРИ:
- мистецьких дисциплін та методик їх навчання – 1 посада;
- теорії та методики фізичного виховання – 1 посада.

Перелік документів, які подають претенденти закладу вищої освіти на ім'я в.о. ректора академії: заява, список наукових праць і винаходів; звіт за попередній період про наукову, навчальну, методичну, організаційну роботу; документи, які підтверджують підвищення кваліфікації протягом останніх п'яти років (дипломи, сертифікати, свідоцтва, інші передбачені законодавством України документи); копію документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копію державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; пропозиції факультету та пропозиції кафедри про участь у конкурсі у формі витягу з протоколів загальних зборів трудового колективу факультету і трудового колективу кафедри (для претендентів на посаду завідувача кафедри).

Претенденти, які не працюють в Академії, крім заяви подають: особовий листок з обліку кадрів; 2 фотокартки розміром 4×6 см, автобіографію; копії документів про повну вищу освіту, науковий ступінь, вчене звання, засвідчені в установленому порядку; копію паспорта громадянина України (усі активні сторінки); копію картки фізичної особи платника податків (ідентифікаційного коду); копію військово-облікового документа (для військовозобов'язаних); копію документа про повну загальну середню освіту, який підтверджує вивчення особою української мови як навчального предмета (дисципліни) або копію державного сертифіката про рівень володіння державною мовою; копію трудової книжки, засвідчену кадровою службою за основним місцем роботи із зазначенням дати засвідчення; список наукових праць і винаходів та інші документи, які свідчать про професійні якості претендента.

Термін подання документів на участь у конкурсі – 30 днів від дня опублікування оголошення на офіційному веб-сайті академії.

Документи від претендентів реєструються у канцелярії та подаються в.о. ректора академії за адресою: вул. Ліцейна, 1, м. Кременець, 47003. Телефон для довідок: (03546) 2-19-91.

СТУДЕНТ – ЦЕ СТАН ДУШІ

Ілона ЯЛОВСЬКА

Для першокурсників Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка це був особливий день! День, коли вчорашні абітурієнти офіційно перетинають невидиму межу і стають частиною великої та дружньої студентської родини. З цієї нагоди в Актовій залі Академії зібралися студенти, викладачі та гості нашого свята, щоб повеселитися, показати свої таланти та гідно привітати наймолодших колег із «Посвятою у студенти».

Адже студентство – це не просто статус. Це особливий стан душі, цілодобові пошуки WI-fi, вічний біг між парами та неймовірні спогади на все життя.

Нинішні реалії не дають пройти повз і не згадати, завдяки кому є можливість провести свято, завдяки кому почався навчальний рік. Тому на початку заходу ведучі заходу попросили оплесками виразити велику вдячність нашим Збройним силам України та небесним янголам за захист і цілодобову оборону.

Щоб перевірити, чи готові першачки до реального студентського життя, ведучі запропонували коротку інтелектуальну розминку «Питання –відповідь».

Проте студент – це не тільки особа, що займається навчанням. Це стан душі, який студенти будуть пам'ятати ще



дуже-дуже довго. Саме про це був виступ 11-Ік групи.

Кожного дня до групи заходить людина, яка знає про кожного свого студента все: де він сьогодні був, що їв, чим займався на великій перерві. Вона є і психологом, і лікарем швидкої допомоги,



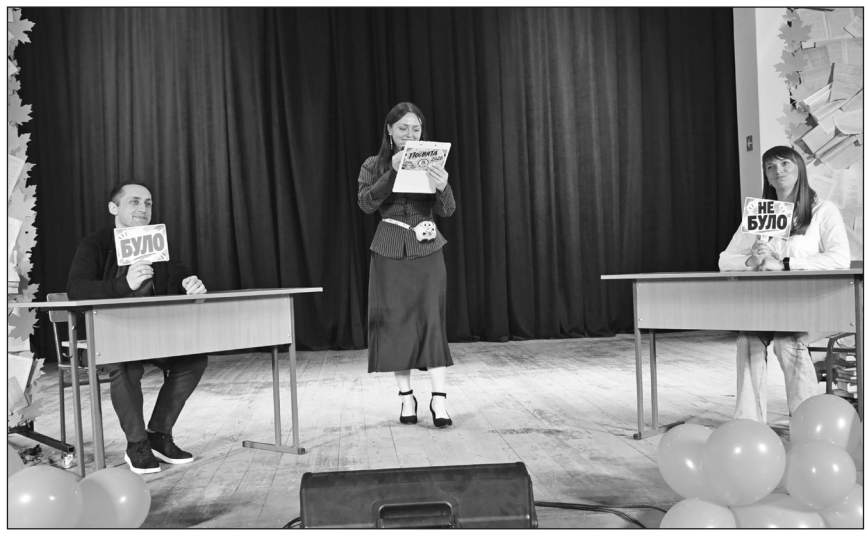
і мамою з татом в одній персоні. І це ж, звичайно, не хто інший, як груповий керівник! Саме його стосувалося наступне завдання: впізнати свого наставника за дитячим фото, спроектованим на екран. Групові керівники Сербай Наталя Володимирівна, Ліщук Юрій Миколайович, Яловська Ілона Володимирівна, Подніжна Валерія Станіславівна, Тимків Олена Степанівна, Пасічник Олена Василівна та керівництво коледжу Яловський Павло Миколайович і Цимбалюк Ольга Володимиріна із задоволенням долучилися до цього цікавого завдання.

11-Ток груп завдяки своєму куратору дуже здружилися і вирішили порадувати присутніх своєю оригінальною гумористичною сценкою про перші дні навчання в коледжі.



Є в нас одна цікава і багата спеціальність. Хто її обрав, мусить мати вміння оратора, співака, танцюриста, актора і режисера, художника та дизайнера, а в серці цієї спеціальності лежить велика любов до дітей. І це «Дошкільна освіта»! Свій хореографічний номер підготувала 11-Дк група.

Екстрену інтелектуально-гумористичну перевірку було призначено для керівництва коледжу. Для вельмишановного директора коледжу Яловського Павла Миколайовича та його вірного соратника по боротьбі з дедлайнами, заступника директора Цимбалюк Ольги Володимирівни організували справжній допит: вони мали дати відповіді на ряд про вокативних запитань, серед яких: Приходили на пару із запізненням і робили вигляд, що так і треба? Забували, що сьогодні семінар? Казали «я все вивчив/ла», не відкривши жодного конспекту? Прогулювати першу пару? Засинали на парі? Плутали розклад і приходили не на ту пару? Підглядали відповіді в телефоні? Списували на екзамені? Робили вигляд,



що не почули, коли викладач називав прізвище? Тікали з пари всією групою? Вчили матеріал за 10 хвилин до пари? Мали пару, але думками вже були на канікулах? Отримували двійку у студентські роки? Хотіли повернутися у студентські роки? Забували, що сьогодні нарада? Приходили на роботу без настрою і намагалися це приховати? Робили вигляд, що дуже зайняті, хоча насправді просто сиділи в телефоні?

Всі знають, що керувати сотнями студентів – це непросто. Це щоденна боротьба на виживання. Та наші педагоги колись також були студентами і тому чудово розуміють нашу молодь із власного досвіду. Тому зі своїм завданням вони справилися по-чесному.

Не менш креативним і веселим виявився інформаційний випуск новин «Коледж-News» від Соломії Кондратюк і Русланчика з 11-Жк групи.

Представниця 11-Рк групи Софія Левчук вирішила в одній своїй особі синтезувати музичне й образотворче мистецтво і заспівати у супроводі гітари пісні німецькою мовою, бо, як повідомили ведучі, вона не лише відчуває музику, а й бачить її в кольорі…



А наші студенти-музиканти — це взагалі унікальна раса. Вони можуть за нотами вирахувати, в якому настрої сьогодні прийшов викладач. Вони репетирують так, що їхні сусіди по гуртожитку вже напам'ять знають весь репертуар Баха, Моцарта та Ірини Білик. Тож дружними оплесками зустріли неповторний виступ 11-Мк, Ммк групи, які показали сценку про викладачку і виконали гумористичну пісню-пародію «Ми стали студентами…».

Після музикантів ініціативу підхопили ті, хто конспекти пише рідко, зате бігають так швидко, ніби за ними женеться вся приймальна комісія. А в них у рюкзаках замість підручників лежать кросівки, а їхній головний робочий інструмент – це звичайний маленький свисток на мотузці. Вони знають усе про загартування, м'язи та здоровий спосіб життя. І це 11-Фк група з гумористичним номером «В аудиторії».

Четвертокурсниця Іванна Журибіда піснею «Місто спить» запросила присутніх студентів і викладачів на вальс, який вніс у свято свою романтичну нотку.

Після тихого і спокійного вальсу студенти 41-Мк групи вирішили зробити для своїх молодших колег та всіх присутніх драйвовий сюрприз. Адже вони володіють геніальною суперздібністю підкорювати глядачів з першої секунди: це стосується запальної вокально-інструментально-хореографічної композиції із піснею (як не дивно!) «Вчителько моя…».

Спокійним завершенням музичної програми стала пісня «Бути щасливими» від виконавців 11-Пк групи, талант яких говорить сам за себе.

Після такого веселого і цікавого знайомства з викладачами та студентами перших курсів наш аспірант Павло Старух з особливою шаною, вдячністю і любов'ю розповів про гідну людину, з якою вже ніколи не буде можливості познайомитися, – про світлої пам'яті директора Фахового коледжу Романа Дубровського, який весь свій інтелектуальний потенціал, розум і всю невичерпну енергію свого молодого життя віддав нашому закладові освіти, був патріотом своєї землі і своєї Альма-матер, відповідальним керівником, чудовим педагогом і науковцем, талановитим поетом, вірним колегою і другом, вимогливим наставником і веселим ініціатором студентських розважальних заходів…

Насамкінець хочемо порадити першокурсникам: «Ходіть на пари. Поважайте викладачів. Не бійтеся помилок. Підтримуйте один одного. Та найважливіше – любіть та оберігайте нашу Україну, шануйте і пам'ятайте про тих, завдяки кому ми можемо жити, вчитись і радіти.

Організатори концерту – Валерія Подніжна та Ілона Яловська. Звукорежисер – Роман Харамбура.

Вели програму Арсен Мінайлюк, Ірина Польова, Сергій Гнатюк.



АКТУАЛЬНО – ПРО РАЦІОНАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ

Оксана ГУРСЬКА, кандидат біологічних наук, доцент

На кафедрі біології, екології та методик їх навчання Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка відбувся науковий семінар «Раціональне харчування – філософія міри й індивідуальності на шляху до довголіття» для студентів спеціальностей «Екологія», «Біологія та здоров'я людини» бакалаврського та магістерського рівнів освіти, представників інших спеціальностей та їхніх викладачів.



Спікером семінару виступив доктор медичних наук, професор кафедри загальної гігієни та екології Тернопільського національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, професор Микола Кашуба.

У центрі уваги були актуальні питання здорового харчування, профілактики захворювань та збереження активного довголіття. Учасники семінару розглянули сучасні наукові підходи до формування персоналізованого раціону, значення принципу поміркованості для фізіологічних процесів організму та роль індивідуального підходу до харчування у профілактиці передчасного старіння.

Особливо цінним стало поєднання наукових знань із практичними рекомендаціями, що дають змогу по-новому поглянути на щоденні харчові звички та їхній вплив на якість і тривалість життя. Це був синтез змістовної доповіді та професійного полілогу в обговорення важливої теми, що стосується кожного з нас.



ЗНАННЯ, ЩО РЯТУЮТЬ ЖИТТЯ

Сергій ТОМАШІВСЬКИЙ

В Актовій залі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Фаховому коледжі відбулася надзвичайно важлива зустріч для студентів перших курсів, присвячена правилам мінної безпеки. У сучасних реаліях обізнаність у сфері цивільного захисту – це не просто теорія, а базова життєва необхідність.

Щоб донести цю інформацію максимально професійно, до студентів завітав головний інспектор Кременецького районного управління ГУ ДСНС України у Тернопільській області, майор служби цивільного захисту Віктор Березовський, який провів ґрунтовну та змістовну бесіду.

Під час заходу першокурсники дізналися про основні правила поведінки для студентів:

- Зупиніться та відійдіть: якщо ви побачили щось схоже на снаряд, міну чи невідомий предмет, повільно поверніться назад тим самим шляхом, яким прийшли, дивлячись під ноги.1
- Попередьте інших: змусьте людей зупинитися, відведіть їх на безпечну відстань (не менше 100 метрів) та огородіть місце, якщо це можливо без ризику для життя.
- Не користуйтеся телефоном біля знахідки: телефонувати та подавати сигнали слід на безпечній відстані, оскільки радіохвилі можуть спровокувати детонацію деяких типів вибухових пристроїв.



•Уникайте небезпечних зон: не відвідуйте ліси, поля, узбіччя доріг, покинуті будівлі та території, де тривали або ведуться бойові дії.

•Звертайте увагу на знаки: обходьте стороною ділянки з написами «Увага, міни!» або червоно-білими стрічками й огорожами. Перевіряйте потенційно забруднені території за допомогою інтерактивної мапи ДСНС.

Як розпізнати небезпеку? Вибухонебезпечні предмети можуть мати різний вигляд: від стандартних протипіхотних та протитанкових мін до розтяжок із дротів, касетних елементів або замаскованих речей (сумки, гаманці, іграшки). Незвичні звуки (цокання), блимання індикаторів або наявність дротів – чіткі ознаки смертельної загрози. Будьте пильними та бережіть себе і довколишній світ.

Дякуємо фахівцям ДСНС за співпрацю, професіоналізм та життєво важливу роботу з молоддю. Пам'ятаймо, що безпека має бути понад усе.

У ДРУЖНІЙ АТМОСФЕРІ СВЯТА

Валентина КАЩУК

Захід з нагоди Дня бібліотекаря в Читальному залі книгозбірні Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка відкрила завідувачка бібліотеки Юлія Стрельчук, яка розповіла про специфіку своєї професії і побажала молоді успіхів.

Друга частина дійства пройшла в оригінальному форматі дружнього чаювання і невимушеної бесіди. Зустріч зі студентами першого курсу спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» Фахового коледжу зініціювали їх старші колеги, третьокурсники Ілона Шафарук, Микола Трофимлюк, Софія Войцеховська, та Ангеліна Найсик, а підтримали групові керівники Ілона Яловська та Валентина Мацкова.



Святкове чаювання — це можливість студентів познайомитися зі старшокурсниками, дізнатися про їхній досвід навчання, цікаві бібліотечні заходи, студентське життя та особливості майбутньої професії.

Для студентів третього курсу це також хороша нагода пригадати свої перші кроки в академії, поділитися корисними порадами та, можливо, знайти нових друзів і однодумців. Адже бібліотека — це не лише книги, каталоги та інформація. Це простір, де люди зустрічаються, спілкуються, навчаються і створюють спільноту.



Тому хочеться, щоб наша бібліотека була для студентів місцем, куди приємно приходити не лише за потрібною книгою, а й за гарним настроєм, новими знайомствами та цікавим спілкуванням. Нехай сьогоднішнє чаювання стане маленьким, але приємним початком дружнього знайомства студентів різних курсів. Бажаємо вам багато цікавих зустрічей, добрих друзів, незабутніх студентських років і, звичайно, любові до книги та своєї майбутньої професії!



НА СТАРТІ СМІЛИВИХ РІШЕНЬ





Ніна БАГНЮК

У Фаховому коледжі Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка пройшли урочистості з нагоди вручення дипломів випускникам коледжу 2026 року. Це незвичайне свято, якого немає в жодному календарі. Проте його з радістю та смутком чекають усі випускники, що прощаються з рідним коледжем, зі своїми викладачами – улюбленими, неповторними, іноді суворими і непередбачуваними, але такими дорогими їхньому серцю людьми.

Ведуча програми Іванна Журибіда запросила винуватців урочистостей та їхніх групових керівників: Наталію Сербай, Олену Каняєву («Дошкільна освіта»), Олену Пасічник та Юрія Ліщука («Трудове навчання та технології»), Світлану Федюру («Музичне мистецтво»), Наталію Яцюк («Образотворче мистецтво»), Генріха Стиранкевича, Юрія Ліщука («Фізична культура»), після чого прозвучав Гімн України, що дав старт урочистостям, та оголошено хвилина мовчання на вшанування пам'яті усіх військових, цивільних та дітей, які загинули у війні.



Випускників привітали виконувач обов'язків директора Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка Павло Яловський, від групових керівників –Наталія Сербай, від батьків – мама Марії Боднар, від випускників – студентський директор 2025-2026 навчального року, випускниця спеціальності «Дошкільна освіта» Анна Нагорнюк і голова первинної профспілкової організації студентів Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім.Тараса Шевченка Вікторія Камінська.

З великою вдячністю педагогам і батькам здобувачка Іванна Журибіда виконала пісню «Україна-мати», Марія Боднар – пісенний дарунок «Батькам». Ангеліна Козак і Катерина Степанюк подарували своїм старшим колегам пісню «Лови момент».

І цей момент настав: урочисте вручення дипломів випускникам Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Слово для оголошення наказу по Фаховому коледжу надане заступнику директора з виховної роботи Ользі Цимбалюк – і під оплески присутніх випускникам були вручені дипломи.

На завершення урочистостей для випускників, викладачів, гостей та присутніх прозвучав запис вітальної пісні «Многая літа» та Гімн України.

Отож, пари, дедлайни, практика, хвилювання перед заліками та іспитами, підтримка друзів, виснажене «я вже не можу» і радісне «у мене вийшло» – усе привело до цього дня. Бо кожен випуск – це завершення окремої історія молодих людей, які не боялися вчитися, помилятися, рости й відкривати для себе нові можливості; які зробили ще один важливий крок до своєї професії та майбутнього. Хай цей диплом стане для вас не фіналом, а новим стартом. Стартом нових можливостей, сміливих рішень і великих звершень.























МИ БУЛИ ТВОЇМИ СТУДЕНТАМИ, АКАДЕМІЄ!

Ліна ВЕРЕСЕНЬ







І знову, як і понад дві сотні років тому, кожен випускник нашої Альма-матер отримав свій найважливіший документ – диплом про вищу освіту.

З вітальними словами до винуватців урочистостей звернулися їхні наставники-педагоги: кандидат психологічних наук, доцент, проректор з науково-педагогічної роботи Марія Боднар, куратори випускних груп, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання, доцент Ліна Ільчук, кандидат психологічних наук, доцент Маріанна Ярощук, асистент кафедри іноземних мов і методик їх навчання Ольга Собчук.



Наказ про присвоєння кваліфікації зачитали доцент Марія Боднар і секретар гуманітарно-педагогічного факультету Марія Галішевська.

Від імені своїх колег-випускників до педагогів і батьків зі словами вдячності звернулися Анастасія Романюк (41-А), Юлія Мартинюк (41-ДО) і студентський ректор Академії Олександр Сичов (41-Бс).

Дипломи вручили декан гуманітарно-технологічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент Олександр Омельчук; доцент факультету фізичного виховання, біології та психології, кандидат педагогічних наук, доцент Микола Божик і декан педагогічного факультету, кандидат педагогічних наук, доцент Лариса Соляр.



На завершення ведуча та автор програми урочистостей, випускниця спеціальності «Музичне мистецтво» Юлія Соляр подарувала своїм молодшим колегам пісню Ігоря Поклада на слова Михайла Ткача «Не карай».

Хай щасливими будуть ваші майбутні дороги. Хай мир, успіхи та радість супроводжують вас, а в серцях ніколи не згасає добра пам'ять про найкращі роки навчання в Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка.

























З ПАМ'ЯТТЮ ПРО «КОПАЧА КРИНИЦЬ»

У рамках засідання лабораторії «Мовно-літературні процеси на Волині упродовж століть» у Кременецькій гуманітарно-педагогічній академії імені Тараса Шевченка відбулися літературно-краєзнавчі читання «Гаврило Чернихівський – копач глибоких криниць», приурочені 90-річчю від його дня народження.



Модератором заходу виступив доцент кафедри української мови літератури, історії та методик їх навчання Олег Василишин. У своєму вступному слові він підкреслив, що Гаврило Чернихівський належав до тих особистостей, які не просто вивчали історію, а допомогли зберегти її для наступних поколінь. Ця багаторічна праця стала вагомою сторінкою у дослідженні минувшини Кременця та Волині, у поверненні з небуття імен видатних земляків, маловідомих або забутих сторінок нашої історії та культури.

Кандидат історичних наук Галина Сеньківська акцентувала, що праця краєзнавця – це своєрідний місток між минулим і сучасністю. Завдяки таким подвижникам, як Гаврило Чернихівський ми маємо можливість краще зрозуміти, ким були наші предки, чим вони жили. що створили і що залишили нам у спадок.

Ювілей світлої пам'яті Г.Чернихівського, як наголосив доцент Олег Василишин, – це також нагода згадати його багаторічне служіння книзі, історії, культурі та рідному Кременцю. Саме це й підтвердив виступ здобувачки 31-У групи Наталії Сидорук, яка презентувала присутнім збірку «Казки старого млина» нашого краянина Сергія Даушкова. Упорядкування, літературне редагування, післяслово та примітки якої здійснили Валентина Адамович і Гаврило Чернявський. Окремі казки зі збірки друкувалися у ряді періодичних видань. У дитячі роки Сергій Даушков слухав ці народні скарби від людей, що приїжджали до млина, де його батько був мельником. Вже на схилі літ Сергій Юхимович почав записувати ті казки з пам'яті, на жаль, не подаючи прізвищ оповідачів. Сподіваємось, що ці народні перлини стануть у нагоді учителям, здобувачам освіти й усім, хто цікавиться фольклором.

Здобувачка 41-У групи Ольга Олійник презентувала учасникам читань перше монографічне дослідження Г.Чернихівського про видатного вченого, поета, громадсько-політичного діяча Олександра Неприцького-Грановського. Уродженець села Великі Бережці, що на Кременеччині, 64 роки прожив у США, став першим серед українців професором американського університету. Для написати дослідження Чернихівському довелося відвідати Міннеаполіс і Сейнт-Поул (США), щоб достеменно вивчити сотні справ, виготовити копії найважливіших фотографій і документів, які лягли в основу монографії «О.Неприцький-Грановський. Життя і творчість» (1996). Ця титанічна робота була виконана з честю.

Здобувачка 31-У групи Катерина Голубінка представила монографію Гаврила Чернихівського «Улас Самчук: сторінки біографії» – перше синтетичне дослідження життєпису видатного прозаїка ХХ століття. Автору вдалося подати найважливіші сторінки життєпису письменника, громадсько-політичного діяча. Дослідження стане корисним усім зацікавленим.

Четвертокурсниця Анастасія Хомич показала під час свого виступу ще одну цікаву монографію Чернихівського «Оксана Лятуринська. Життя і творчість» (2002). Це також перше багатопланове дослідження про видатну українську поетесу, скульптора, графіка, писанкарки. Уродженка хутора Ліс. що на Кременеччині, майже 50 літ жила в еміграції. Українська критика ставить поетесу на друге місце після Лесі Українки. І це дійсно справедливо. Адже вона написала прекрасні поетичні та прозові твори, що вважаються своєрідним літературним еталоном.

Відому серію книг «Портрети пером» представили здобувачка 11-ДО групи Вероніка Іванкевич, Вікторія Легкун, Юлія Мацуляк, Ангеліна Тарадайка. Про поетичний хист Г.Чернихівського розповіла здобувачка 11-ДО групи Богдана Бабич. Вона згадала навіть про те, що у збірці «Серця клич» є пісні на слова відомих поетів і на власні тексти.



Напрочуд оригінальним і зваженим був виступ асистента кафедри Анастасії Михайлюк, яка наголосила, що праці краєзнавця на ниві історії та літератури ніколи не втрачають актуальності. Дослідник краю залишив вагомий слід у культурному житті краю.

Тож не випадково місцевий поет Ігор Фарина назвав Чернихівського «копачем криниць»:

Та він здолає все землі постійний опір опір,
У коренів гілля руками розведе,
Бо вміє до джерел шукати власні тропи,
У дальній схрон води з добридним увійде.

Технічну сторону Читань забезпечили представники видавничого центру Академії Павло Старух і Тетяна Кічула.

БОРИС ХАРЧУК: КРЕМЕНЕЦЬКІ ІСТОРІЇ ЖИТТЯ

Упродовж останніх 35 років місто Кременець стало центром вивчення та популяризації творчості видатного письменника-земляка Бориса Харчука, 35-річний ювілей якого було відзначено стараннями членів наукової лабораторії «Мовно-літературні процеси на Волині упродовж століть» Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка. Формат цього дійства мав за мету глибше ознайомитися з місцями життя і навчання славетного прозаїка. Здобувачі освіти напередодні цього дійства отримали завдання проникнути в творчу біографію Бориса Харчука за допомогою епістолярної спадщини (спогадів світлин тощо).

Літературний похід розпочався біля адміністративної будівлі академії, де розташована меморіальна таблиця з барельєфом письменника, яку було відкрито 35 років тому назад. Урочисту промову виголосив модератор урочин, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови і літератури, історії та методик навчання Олег Василишин.

Здобувачка 21-У групи Анна Сімора, використовуючи матеріали періодичних видань, більш детально окреслила урочистості з нагоди 60-річчя Бориса Харчука, що вперше були проведені на наших теренах: упродовж двох років у Кременці і ще шести років у Полтаві, звідки він переїхав до Києва.

Тобто навіть перелік місць проживання свідчить, що письменникові не раз доводилося змінювати помешкання. А що ми знаємо про них? Отже, поле для дослідження є, до того ж роботи на ньому чимало. Значну лепту в цьому плані вже внесли учасники лабораторії. Зокрема, здобувачка 31-У групи Катерина Голубінка за допомогою спогадів однокурсника письменника В.Мазурчука з'ясувала, що першим місцем проживання студента-філолога Бориса Харчука у серпні 1950–1952 років був студентський гуртожиток, так звана «Підкова». Це перша літературна локація, подробиці про яку можна прочитати у книжці кишенькового формату «Харчукова криниця» (Збараж, 1991 рік).

Повертаючись до центрального корпусу Академії, учасники походу зробили зупинку: їх заінтригувала на другій локації здобувачка 41-У групи Ольга Олійник спогадами Лідії Сипченко- Шумейко: «Яким я запам'ятала Бориса, коли зустрілася з ним вперше на вулиці Ліцейній? Із воріт педінституту вийшов невисокий на зріст хлопчина: довгий чорний чуб, великий ніс, обличчя здовжене, очі маленькі. Кольору очей не помітила через великий ніс. Пізніше, коли хлопці приходили до бібліотеки, то всі сміялися над Борисом: «У тебе ніс для сімох ріс, а одному дістався», або «носоріг», «гоголівський ніс» тощо. Одягнений у піджачок, коротенькі штани, вишиту сорочку».



Четвертокурсниця Вероніка Мороз у спогадах Лідії Сипченко віднайшла другу адресу проживання Бориса Харчука – на вулиці Спортовій, 3. Повідомлення її на третій локації зацікавило присутніх, бо насправді на другому курсі майбутній філолог поселився у приятеля дитячих літ Йосипа Шумейка. Пізніше свою відданість дитячій дружбі письменник засвідчить тим, що назве головного героя дебютної повісті Йосипом на його честь, а прізвище надасть героєві роману тетралогії «Волинь».

Далі маршрут проліг на вулицю Юліуша Словацького, 16. Четверта локація особлива тим, що після недовго перебування у Шумейків Борис Харчук із хлопцями поселяється у згаданому будинку. Зі спогадів дізнаємося: тут жила пані Марія Ковалевська, емігрантка, закінчила Петербурзьку жіночу гімназію і Вищі музичні курси. Вікна маленькі, двері відчинялися на вулицю. Там їм було добре: у хаті тепло, бібліотека поряд, Марія Іванівна часто організовувала музичні вечори, на які приходила інтелігенція. Частенько туди заглядають Борис зі своїми товаришами Юрієм Агеєвим та Яковом Трузіним. Тут вони ознайомилися із творами, які були в бібліотеці господині: Шекспір, Шиллер, Гете, Байрон, Бальзак, Словацький (польською мовою). Так Борис зі студентських років прилучився до культури.

Здобувачка 41-А групи Анастасія Хомич нагадала усім цікавий факт: за складання пародій на керівництво педагогічного вузу Бориса Харчука було відраховано з числа студентів, а Наталію Ісаєву звільнено з роботи за аморальну поведінку. У спогадах читаємо таке: «Наталія була набагато старша за Бориса, потягнулась до нього через його молодість, талант, а він – через розум, побачивши в ній своє майбутнє... А як вона читала лекції і зарубіжної літератури, використовуючи багату міміку і жестикуляцію! Це була справжня актриса. А потім їх доля занесла в Полтаву, а в пам'ять про себе інституту залишили книгу «Неслава», яка стала фіналом і правдою про студентське життя та їхніх педагогів.

Здобувачка 31-У групи Наталія Сидарчук порадувала присутніх роздумами про одне із найкращих оповідань Харчука «Смак вишень», актуальність якого, попри свою назву, асоціюється з дитинством та безтурботністю хлопчини Тимка, а насправді є глибоким психологічним твором про жорстокість війни. Оповідання суголосне з діями нинішніх рашистів: окупаційна влада без жодних вагань знищує невинних людей – перукаря Давида та його дружину Сару.

На завершення літературного походу здобувачі 21-У групи Євген Пінчук, Михайло Залізницький, Денис Казмірук прочитали вірші-присвяти Борисові Харчуку авторства відомих українських поетів. Учасники походу отримали вищу естетичну насолоду від почутого і побаченого та висловили побажання створити біографічно-краєзнавчу книгу «Всеукраїнські адреси Б. Харчука» зусиллями представників наукової лабораторії.

Сторінку підготував Олег ЗБРУЧАНСЬКИЙ

ГАВРИЛО ЧЕРНИХІВСЬКИЙ: ДО 90-Ї РІЧНИЦІ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ

(бібліографічний огляд)

Ольга Ставінська

«Одержимий», – кажемо ми про людину, яка безмежно віддана своїй справі. Саме це слово приходить на думку, коли згадуємо про Гаврила Чернихівського – українського літературознавця, краєзнавця, історика, члена БУСК, Українського історичного товариства, НТШ, НСПУ та НСЖУ, почесного члена Всеукраїнського товариства «Просвіта», дійсного члена Житомирського науково-краєзнавчого товариства дослідників Волині і почесного громадянина його рідного міста Кременця, заслуженого працівника культури України.

У вересні цього року виповнилося 90 років від дня народження та 15 років від дня смерті невтомного кременецького краєзнавця, дослідника та справжнього патріота своєї батьківщини. Працівники бібліотеки нашої Академії запрошують згадати, скільки доброго, значного було здійснено Гаврилом Івановичем. Своє трудове життя він присвятив дослідженню Кременеччини та її видатних постатей. Здобуваючи славу одного з найкращих знавців історії свого краю, він не одне десятиріччя займався історичним краєзнавством.

Народився дослідник 28 вересня 1936 р. в одній із багатодітних сімей села Плесківці Тернопільської області. В 1953 р. закінчив Кобзарівську середню школу. Вищу освіту здобував з 1953 по 1958 рік на історичному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка, де активно займався науковою роботою, брав участь у студентських конференціях.

Із 1958 року працював учителем у селах Доброводи Збаразького і Горинка Кременецького районів. У цей час Гаврило Іванович активно займався краєзнавчою роботою. У 1963–1969 роках працював бібліографом нашої бібліотеки та викладачем історії України у Кременецькому педагогічному інституті. У 1969 р. складає іспити кандидатського мінімуму на кафедрі історії України у Львівському університеті і розпочинає працювати в Кременецькому краєзнавчому музеї. З 1991 року – старший науковець, завідувач відділу, провідний науковий співробітник Кременецького краєзнавчого музею. З 1969 по 1983 роки був заступником начальника Волино-Подільської археологічної експедиції, яка досліджувала пам'ятки пізнього палеоліту на горі Куличівка в Кременці. Частина віднайдених матеріалів знаходиться в музеї.



Понад 40 років прожив Гаврило Чернихівський у Кременці, зробив свій величезний внесок у розвиток місцевого краєзнавства. З його ініціативи у Кременці перейменовано 66 вулиць, встановлено 30 меморіальних таблиць, у тому числі Романові Бжеському, Борисові Козубському, Оксані Лятуринській, Лесі Українці, Михайлу Черкавському та ін. Ініціював спорудження пам'ятника на могилі Галини Гордасевич (2006). Гаврило Іванович Чернихівський – член Всеукраїнської спілки краєзнавців (1992) та Національної спілки письменників України (2005), лауреат премій у галузі охорони пам'яток історії та культури ім. В. Антоновича (1998) та літературно-мистецької ім. братів Лепких (2001–2002), Міжнародної премії фонду родини Водяників-Швабінських (2004) та інших нагород.

Про плідну наукову діяльність свідчить той факт, що з-під пера Гаврила Чернихівського вийшло понад 150 наукових праць, тисячі літературо-, крає-, та музеєзнавчих статей у пресі України, США, Канади, Польщі. Він був активним учасником численних міжнародних науково-практичних конференцій. В доробку дослідника знаходиться два десятки праць, присвячених діяльності Михайла Драгоманова як історика України. Саме він виявив, зібрав і видав спадщину таких письменників: Ю. Виливчука; прозаїка-казкаря С. Даушкова; вченого, громадського діяча О.Неприцького-Грановського; письменника Уласа Самчука. Досліджував життя і творчість Олени Теліги. Окремі видання з цього вражаючого доробку зберігаються в бібліотеці КОГПА ім. Тараса Шевченка.

Перша книга Гаврила Чернихівського «Кременець: путівник» побачила світ у 1987 році. В її основу покладено багаторічні пошуки, опрацювання літописів, археологічні знахідки.

Багато своїх досліджень Г. Чернихівський присвятив розвитку культури. Він почав пошук матеріалів з історії виникнення та діяльності друкарень на Кременеччині в XVI—XVII ст., Вищої Волинської гімназії. У 1992 році вийшло друком дослідження з історичного та літературного краєзнавства, проведене автором за останні десятиріччя «Крем'янеччина. Історичне та культурне краєзнавство», де вміщено результати тривалої пошукової і збиральницької праці. Це перша спроба подати у зібраному вигляді матеріали з історичного та літературного краєзнавства Кременеччини.

На основі вивчених архівних, наукових джерел автор простежує багатовікову історію Кременеччини в монографії «Кременеччина від давнини до сучасності». Це перше синтетичне дослідження минувшини краю від незапам'ятних часів до сьогодення. В праці на основі вивчення архівних джерел, опублікованих раніше праць, художніх творів простежується багатовікова історія Кременеччини. Автор характеризує природу краю, охоплює головні віхи минулого, дає свою оцінку найбільш вагомим історичним подіям, фактам, особам. Основу книги склали дослідження з історичного та літературного краєзнавства. Цінність монографії для істориків та дослідників полягає в тому, що вона містить численні посилання на архівні документи та матеріали, що знаходяться у Державних архівах Тернопільської, Волинської та Рівненської областей, Центральних державних історичних архівах міст Києва та Львова, документів та матеріалів Кременецького краєзнавчого музею та Кременецького районного архіву. Книга ілюстрована картами, схемами, фотографіями. Для зручності в кінці праці подано іменний та географічний покажчики.

Краєзнавець є автором видання «Кременецький краєзнавчий музей: путівник», в якому на основі численних матеріалів висвітлює історію регіону Південно-Західної Волині від найдавніших часів до кінця XX ст. У ньому розповідається про видатних діячів минувшини, які вписали чимало цікавих сторінок в історію краю, про багату і неповторну природу Кременеччини.

У 1996 році вийшло з друку перше монографічне дослідження «Олександр Неприцький-Грановський: життя і творчість» про уродженеця села Великі Бережці, вченого, поета, громадсько-політичного діяча О. Неприцького-Грановського, який 64 роки прожив у США, став першим з українців професором американського університету. Все життя боровся за визволення українського народу з-під чужоземного панування за створення суверенної Української держави. Монографія має в собі мету відродити ім'я Олександра Неприцького-Грановського, вшанувати його пам'ять в Україні та поза її межами. До речі, праця вийшла завдяки матеріальній та фінансовій підтримці родини Неприцьких. На основі зібраних в архівах США матеріалів автор подає огляд джерел і літератури, висвітлює життєвий і творчий шлях, літературно-мистецьку спадщину, наукову діяльність, участь Олександра Неприцького-Грановського у громадсько-політичному житті США та діаспори. Книга ілюстрована 50 світлинами.

Гаврило Іванович був ініціатором та організатором літературно-меморіального музею Олександра Неприцького-Грановського в селі Великі Бережці. В 2006 р. видано нарис-путівник «Великобережецький літературно-меморіальний музей Олександра Неприцького-Грановського» з нагоди 120-річчя від дня народження відомого вченого-ентомолога, громадсько-політичного діяча, поета, професора американського університету.

У 2002 році науковець, в співавторстві з дружиною Валентиною Чернихівською видав монографію «Оксана Лятуринська: життя і творчість». Вона присвячена уродженці Кременеччини, яка майже 50 років жила в еміграції, та є першим багатоплановим дослідженням про видатну українську письменницю, скульптора, графіка, писанкарку. У пропонованій праці подано огляд джерел та літератури, висвітлюється життєвий і творчий шлях письменниці, її багата й різноманітна літературно-мистецька спадщина. Працюючи над книгою, автор ознайомився з матеріалами та документами архіву О. Лятуринської, який зберігається в Українській Вільній Академії Наук у Нью-Йорку. Книга ілюстрована світлинами. Подані бібліографія та іменний покажчик.

2005-го року, дослідник порадував читачів першим в Україні ґрунтовним дослідженням про «українського Гомера XX століття» під назвою «Улас Самчук: сторінки біографії». У пропонованій праці висвітлюється життєпис видатного прозаїка XX ст., редактора, видавця, публіциста, громадсько-політичного діяча на тлі епохи, в якій він жив і творив. Книга ілюстрована багатьма світлинами. Подана велика бібліографія, яка має понад шістсот позицій.

Опублікував дослідник і низку статей про громадсько-політичних діячів, життя й діяльність яких пов'язані з Кременеччиною, серед яких – про Бориса Козубського, Михайла Черкаського, Семена Жука, Василя Кархута. Всі ці матеріали ввійшли в серію видань Г. І. Чернихівського «Портрети пером», що зібрали нариси про письменників, вчених, громадсько-політичних діячів нашого краю: «Портрети пером : статті, есе, рецензії Кн. 1», де відомим дослідником-краєзнавцем змальовано 31 портрет популярних письменників, учених, громадсько-політичних та релігійних діячів Кременеччини. Вона складається із двох частин. До першої ввійшли статті, есе, рецензії про письменників – вихідців краю, серед яких – видатні постаті Улас Самчук, Оксана Лятуринська, Олександр Неприцький-Грановський; майстри слова 70–90-х років Борис Харчук, Іван Гнатюк, Галина Гордасевич. Друга частина присвячена вченим, громадсько-політичним, релігійним діячам. Серед них виокремлюються Борис Козубський, Роман Бжеський, Семен Жук, Олег Штуль-Жданович, Юрій Пундик, Степан Генсірук, Ігор Юхновський.

Друга книга з представленого циклу написана в співавторстві з донькою, викладачкою нашого освітнього закладу Оксаною Легкун. В ній змальовано 24 портрети популярних письменників, учених, громадсько-політичних, музичних та релігійних діячів, фольклористів, доля яких пов'язана із Кременеччиною. Це Михайло Драгоманов, Улас Самчук, Оксана Лятуринська, Олександр Неприцький-Грановський, Іван Савич, Георгій Петрук-Попик, Григорій Радошівський, Анатолій Котович, Андрій Кушніренко, Мирослава Попілевич, Олександр Гринько, родина Свідерських та ін. Нариси про музичних діячів та фольклористів краю написані Оксаною Легкун. Книга має вагому бібліографію, багато ілюстрацій.

У третій книзі «Портрети пером: статті, публікації, спогади, рецензії. Кн. 3» змальовано 14 портретів письменників, митців, учених, громадсько-політичних та релігійних діячів, пов'язаних із Кременеччиною. Це Улас Самчук, Оксана Лятуринська, Олександр Неприцький-Грановський, Іван Гнатюк, Галина Гордасевич, Ігор Герета та ін.

Значне місце відведено публікаціям. Вперше видрукувано щоденник О. Неприцького-Грановського за 1910–1913 роки, інтерв'ю Яра Славутича з професором О. Грановським, документи про участь професора Василя Біднова у громадському та релігійному житті Кременця початку 20-х років XX ст. Вперше публікується листування О. Лятуринської і О. Неприцького-Грановського. Подані рецензії на книги Антоніни Листопад, Людмили Майдіної, Галини Гордасевич.

Четверта книга тетралогії «Портрети пером: статті, публікації, спогади, рецензії, есе» вийшла в 2012 році, вже після смерті науковця. Тут вперше видрукувані «Драгоманознавчі дослідження» автора, виконані у 70-80-х роках XX ст. й опубліковані у різних збірниках, часописах. Ці дослідження розкривають, чи не вперше в українській історіографії, погляди Михайла Драгоманова як історика, перш за все як історика українського народу. Крім того, поміщені спогади про Марію Вавричин-Сторчак та про вчителя історії Олексія Івановича Медведя, інших учителів. Вперше опубліковано велике есе Олени Хилюк (Мороз) «Творчий силует Гаврила Чернихівського». Поміщені дві рецензії: на книгу Ю. Камаєва «Мед з дікалоном» та на роман Василя Шкляра «Чорний ворон».

Окрім науки, Гаврило Черняхівський плідно займається творчістю: в 1994 році ним була видана збірка власних поезій під назвою «Серця клич ... : вибрані поезії», де оспівані Мати-Вітчизна, отчий край, рідне село. Значна частина збірки – твори про найпотаємніше, про кохання. Крім поезії, видрукувано ряд пісень на слова Євгена Плужника, Марії Хоросницької, Зої Кучерявої, на авторські тексти, а також твори, покладені на музику іншими композиторами.

Наш краєзнавець брав активну участь у написані «Історії міст і сіл Української РСР : в 26 т. Тернопільська область». Його стараннями побачили світ збірка поезій Ю.Ваврового-Виливчука «Наче скошений цвіт... : вибрані твори», а також казки «Циганські ліки», зібрані краянином Сергієм Даушковим.

Як підсумок багаторічної науково-дослідної праці, пошуків та знахідок, в 2001 р. світ побачив бібліографічний покажчик «Гаврило Чернихівський: життєписно-бібліографічна студія», де відображена наукова, творча, краєзнавча та літературна спадщина самого дослідника. Користування бібліографією полегшить іменний покажчик, перелік періодичних видань. Покажчик стане у пригоді науковцям, вчителям, бібліотечним працівникам, краєзнавцям, усім, хто цікавиться історією, культурою, літературним процесом та духовним і релігійним життям Кременеччини.

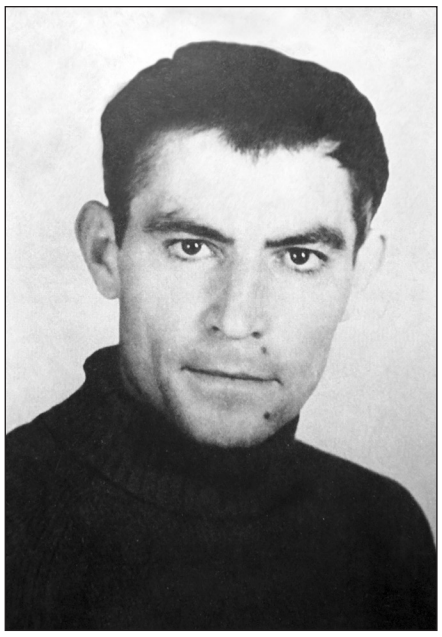
Гаврило Чернихівський став своєрідною візитівкою Кременця. Його пам'ятають, шанують,перед його пам'яттю схиляють голови, адже він Особистість. А його біографія та життя може слугувати яскравими прикладами для молодого покоління істориків Волині.

ВАСИЛЬ СТУС: ЛЮДИНА, ПОЕТ,

Юлія СТРЕЛЬЧУК

Є люди, про яких говорять: «видатний поет». Є ті, кого називають «борцем», «дисидентом», «символом епохи». А є Василь Стус – людина, в якій усе це поєдналося настільки органічно, що відділити поета від громадянина, чоловіка, батька чи друга майже неможливо.

Сьогодні його ім'я асоціюється передусім із незламністю. Але за цією великою постаттю стояла жива людина – іноді сувора, іноді вразлива, дуже вимоглива до себе, закохана, здатна дружити, захоплюватися літературою, музикою, спілкуванням і просто любити життя.



Щоб зрозуміти Стуса, варто побачити не лише його портрет на сторінках підручника, а й людину, яка сміялася, дружила, закохувалася, писала листи дружині, турбувалася про сина і мріяла про повернення додому.

Дитинство, яке сформувало характер

Василь Стус народився 6 січня 1938 року в селі Рахнівка на Вінниччині. Його батьки Семен та Ілина Стуси невдовзі переїхали до Сталіно — майбутнього Донецька. Саме Донбас став для майбутнього поета простором дитинства, юності та перших серйозних духовних пошуків.

У його житті дуже рано з'явилася книга. І це була не просто любов до читання. Стус прагнув читати те, що від нього намагалися приховати.

Навчаючись у Сталінському педагогічному інституті, він знайомився з творами українських письменників, багато з яких тоді були заборонені або замовчувані. Йому вдалося читати Михайла Семенка, Миколу Зерова, Володимира Свідзінського, Тодося Осьмачку, Михайла Драй-Хмару, Миколу Хвильового, Валер'яна Підмогильного, Миколу Куліша та інших авторів.

Цікаво, що значну роль у цьому відіграли окремі викладачі, які давали студентові книги зі своїх особистих бібліотек.

Для Стуса книга була не просто предметом. Вона відкривала інший світ – світ, якого не було в офіційних підручниках.

Стус і його друзі: середовище, яке його сформувало

У житті Стуса особливе місце займали люди, з якими можна було говорити не про побут, а про літературу, культуру, Україну, свободу та відповідальність.

Переїзд до Києва став для нього надзвичайно важливим. Тут він познайомився з Іваном Світличним, Михайлиною Коцюбинською, Євгеном Сверстюком та іншими представниками української інтелігенції.

Особливою була дружба з Іваном Світличним. Вони познайомилися наприкінці 1963 року, і це знайомство стало одним із важливих поворотів у житті Стуса. Світличний увів його в середовище київських шістдесятників, людей, які прагнули повернути українській культурі її справжній голос.

Стус дуже цінував інтелектуальне товариство. Він любив спілкуватися з друзями, приходив до них, запрошував до себе. Йому було важливо бути серед людей, із якими можна було говорити відверто.

Саме в цьому середовищі формувався не тільки Стус-поет, а й Стус-громадянин.

Один виступ, який змінив життя

4 вересня 1965 року в київському кінотеатрі «Україна» відбулася прем'єра фільму Сергія Параджанова «Тіні забутих предків». На прем'єрі Стус разом з іншими представниками української інтелігенції виступив проти політичних репресій та арештів українських діячів. Це був момент, коли поет міг промовчати. Але він не промовчав.

Після цього Стус зазнав переслідувань, був виключений з аспірантури, втратив можливість нормально працювати за фахом. Його життя поступово перетворилося на постійне протистояння системі. Проте важливо зрозуміти: Стус не шукав героїчної ролі. Він просто не хотів жити всупереч власній совісті.

А потім було кохання

У 1964 році в житті Василя Стуса з'явилася Валентина Попелюх. Їхня зустріч відбулася в київському метро. Це звучить майже як сцена з фільму: серед звичайного міського руху двоє людей зустрічаються – і ця зустріч змінює їхні життя.

Валентина стала для Стуса не тільки дружиною. Вона стала людиною, якій він довіряв свої найпотаємніші думки, адресував листи та присвячував поезії. 10 грудня 1965 року вони одружилися.

На той час навколо Стуса вже посилювався тиск влади. Існує промовиста історія про те, як представники КДБ намагалися переконати батька Валентини, що цей шлюб зруйнує доньці життя. Його відповідь була короткою: «А єслі ето судьба...». Виявилося, що це справді була доля. Тільки дуже непроста.

Любов, яка пережила розлуку

Спільне життя Василя та Валентини було недовгим. За спогадами та матеріалами Стус Центру, разом вони прожили близько семи років. Потім настали роки арештів, таборів і розлуки. Але фізична відстань не означала духовного розриву. Стус писав дружині листи. І в них ми бачимо зовсім іншого Василя: не суворого дисидента з фотографій, а чоловіка, який сумує, хвилюється, просить пробачення, турбується про дружину і сина.

У листі до Валентини 1978 року він написав: «Ти – як жалібниця Ярославна». А далі називав її «моя славна, моя дорога, моя безсмертна». Ці слова особливо важливі, якщо пам'ятати, що Стус писав їх у роки, коли їхнє сімейне життя було розділене ув'язненням. Він навіть стверджував, що Валентиною «напоєно десятки» його віршів.

Це дуже важливе зізнання. Адже Валентина не завжди була прямим персонажем його поезії. Проте її присутність відчувається в ній – як пам'ять, ніжність, очікування і внутрішня опора.

Стус як чоловік і батько

У Стуса та Валентини народився син Дмитро. Для поета родина була не чимось другорядним. Він переживав за сина, думав про його майбутнє і прагнув залишатися батьком навіть тоді, коли був далеко.

У листах Стуса багато тепла. Він міг говорити про літературу, власні рукописи, але водночас цікавився звичайними речами: родиною, життям удома, здоров'ям близьких. Саме такі деталі руйнують стереотип про Стуса як про «кам'яну» людину, яка складалася лише з принципів. Він був дуже живим.

Яким його бачили друзі?

Цікаво, що спогади сучасників про Стуса не завжди збігаються. Ірина Стасів-Калинець згадувала його як людину зовні сувору, небагатослівну, яка глибоко переживала побачене й почуте, але не поспішала відкривати свої емоції. І саме це багато в чому пояснює його поезію. Стус не просто описував свої переживання. Він ніби переплавляв їх у слово. Те, що інша людина могла б сказати одним реченням, у нього перетворювалося на складний образ, метафору, внутрішній монолог.

Маленька деталь, яка багато говорить про Стуса

Дружина згадувала, що він дуже любив свої книги. За її спогадом, він міг сидіти біля книжкової шафи, слухати музику і просто перебувати поруч зі своїми книгами. На перший погляд – дрібниця. Але саме такі дрібниці допомагають зрозуміти людину. Для Стуса книги були не декорацією. Вони були частиною його життя.

Поет, який не боявся складного слова

Творчість Стуса не завжди легка для читання. Його поезія потребує зосередження. Він багато працював зі словом, перекладав, осмислював українську та світову літературну традицію. Серед його найвідоміших збірок – «Зимові дерева», «Веселий цвинтар», «Час творчості / Dichtenszeit», «Палімпсести».

Перша друкована книжка поета «Зимові дерева» вийшла за кордоном 1970 року. Сам Стус був надзвичайно вимогливим до власних текстів. Для нього поезія була не просто способом висловитися. Це була форма внутрішньої роботи над собою.

«Ти – мій масштаб світу»

Одна з найцікавіших деталей пов'язана з його стосунками з Валентиною. У листі від 7 січня 1975 року Стус писав дружині про власний вірш: «Ти мій масштаб світу». Це надзвичайно промовисті слова. Він фактично довіряв дружині оцінку власного письма. Для поета, який був надзвичайно вимогливим до себе, це багато означало. Тому Валентина була для нього не просто коханою людиною. Вона була одним із тих людей, перед ким він міг бути абсолютно собою.

«Тільки тобою…»

Одним із найвідоміших поетичних звернень до Валентини є вірш, у якому повторюється:

«Тільки тобою білий святиться світ…». Ці слова дуже відрізняються від звичного образу Стуса – суворого, трагічного, непримиренного.

Тут він ніжний. Тут він говорить про любов як про силу, що допомагає витримувати життєву дорогу. Стус Центр зазначає, що цей вірш увійшов до корпусу «Палімпсестів».

Друзі, які залишалися поруч

У найважчі роки важливими для Стуса були не лише родина, а й друзі. Іван Світличний залишався одним із найближчих духовних соратників поета. Михайлина Коцюбинська, Євген Сверстюк, Алла Горська та інші шістдесятники становили те середовище, в якому українська культура шукала можливість залишатися живою попри тиск радянської системи.

Їх об'єднувала не однакова манера письма і навіть не однакові характери. Їх об'єднувало небажання брехати. Саме тому дружба в тому середовищі була не просто приємним спілкуванням. Вона була формою взаємної підтримки.

Стус у таборі: творчість замість мовчання

Ув'язнення не змусило Стуса відмовитися від творчості. Він продовжував писати, працювати над перекладами, зберігати внутрішній зв'язок із літературою.

Однією з трагічних сторінок його спадщини стала доля збірки «Птах душі». Значна частина творів, написаних у таборі, була втрачена. Це особливо боляче усвідомлювати, адже йдеться не просто про рукописи, а про частину творчого життя поета, яку ми вже ніколи не зможемо прочитати.

Останні роки та кілька днів до тиші

Останній період життя Стуса був надзвичайно важким. Але навіть тоді він не відмовився від власних переконань. Останні дні Василя Стуса припали на кінець серпня – початок вересня 1985 року. Він перебував у таборі особливого режиму ВС-389/36 у Кучино на Пермщині. Це був уже другий термін ув'язнення, а до закінчення покарання він мав ще багато років. Проте навіть у таких умовах Стус продовжував залишатися передусім поетом і людиною, яка не хотіла поступатися власною гідністю.

28 серпня 1985 року Стуса помістили до карцеру. Формальним приводом стало нібито порушення табірного режиму під час читання книги. За свідченнями співв'язнів, покарання було непропорційним до самого «порушення». Стус сприйняв це як чергову спробу принизити його й оголосив протестне голодування.

Особливо промовистим є свідчення Василя Овсієнка, який перебував у сусідній камері. Він згадував, що Стус не був людиною, яка легко відмовлялася від своїх рішень. Після одного з попередніх голодувань поет сказав: «Більше я так робити не буду» –і надалі його вчинки відповідали цьому внутрішньому принципу.

2 вересня: голос через стіну

Останні дні Стуса табірні в'язні фактично проживали разом із ним, хоча розділяли їх стіни камер. 2 вересня його викликали до начальства. Повертаючись до карцеру, він навмисно говорив голосно, щоб інші почули. За свідченням Василя Овсієнка, Стус повторював слова: «Накажу, накажу... Та хоч знищіть, гестапівці!». Це було своєрідне повідомлення іншим політв'язням: його знову покарали, але він не скорився.

Удень навпроти карцеру працював Левко Лук'яненко. Коли наглядача поблизу не було, він гукав Стусові: «Василю, здоров!» – і поет відповідав. Так вони підтримували зв'язок через стіни. Це надзвичайно простий епізод, але саме в ньому відчувається атмосфера останніх днів: кілька людей, позбавлених свободи, намагалися нагадувати один одному, що вони не самі.

3 вересня: останній сигнал

3 вересня Стус уже почувався дуже слабким. Один із політв'язнів, естонець Енн Тарто, почув його прохання передати ліки. Спочатку наглядач не відреагував, сказавши, що лікаря немає. Тарто сам звернувся до лікаря табору, і Стусові передали необхідний препарат.

Цей епізод важливий не лише як факт останнього дня. Він показує, що навіть у найтяжчій ситуації між ув'язненими існувала солідарність. Люди, які самі перебували під постійним тиском, намагалися допомогти Стусові.

А що він писав?

Найбільша трагедія полягає в тому, що ми не можемо сьогодні повністю прочитати все, що Стус створив у таборі. Протягом останніх років життя він працював над поетичною збіркою «Птах душі». За різними свідченнями, у ній було більше сотні поезій, а загальна кількість створених ним у таборі текстів була ще більшою. Частина рукописів не дійшла до нас.

У листах він продовжував говорити про літературу так, ніби свобода творчості була для нього внутрішньою необхідністю. У нього визрівали нові поетичні задуми, зокрема збірка «Страсті по Вітчизні». Він також перекладав Рільке.

Тобто навіть тоді, коли зовнішній світ дедалі більше стискався навколо нього, внутрішній світ Стуса не припиняв розширюватися. Він читав, перекладав, писав, думав про Україну, про людину, свободу, любов і власну відповідальність перед собою.

Про що він думав?

Мабуть, саме тут немає простих відповідей. Ми не можемо достовірно знати, про що Стус думав у свої останні години. Але його листи, поезія та спогади побратимів дозволяють побачити головне: він до кінця залишався людиною, яка прагнула не втратити себе.

Ще 1979 року в листі до сина він сформулював одну з найсильніших думок свого життя: «Або світ прийме таким мене, як я є... або вб'є, знищить мене». Ці слова особливо гостро звучать, якщо згадати його останні дні. Для Стуса свобода була не політичним гаслом. Вона означала право залишатися самим собою.

КОХАНИЙ, НЕЗЛАМНИЙ БОРЕЦЬ

Ранок 4 вересня

Вранці 4 вересня Левко Лук'яненко, який зазвичай міг почути голос Стуса або отримати від нього сигнал, уже не почув відповіді. Близько десятої – одинадцятої години до коридору біля карцеру почали заходити представники адміністрації та КДБ. В'язні зрозуміли, що сталося щось надзвичайне.

Василь Стус помер у ніч із 3 на 4 вересня 1985 року у віці 47 років.

Стус до останнього залишався Стусом

Він не отримав свободи фізично. Не побачив більше дружини Валентини, сина Дмитра, не повернувся до Києва, не побачив надрукованими всі свої книги. Але він зберіг те, чого від нього так і не змогли відібрати, – власний голос.

І саме тому його смерть стала не завершенням його історії, а початком іншого життя – життя його слова.

Точні медичні обставини смерті залишаються дискусійними. Радянська офіційна версія пов'язувала смерть із серцевою недостатністю. Свідчення колишніх політв'язнів та дослідників звертають увагу на надзвичайно тяжкі умови утримання, карцер і сухе голодування. Існували також різні версії щодо безпосередніх обставин смерті, але достовірно встановити їх сьогодні складно.

Категорично сказати, що Стуса «вбили», якщо немає документального підтвердження, неможливо. Точніше сказати: він помер у радянському таборі після тривалих переслідувань, ув'язнення та під час сухого голодування, а повні обставини його смерті залишаються предметом дискусій.

І все-таки він повернувся

Парадоксально, але після смерті Стус став відомішим, ніж за життя. До його загибелі творчість була доступна лише обмеженому колу читачів. Значна частина його поезій поширювалася через самвидав і звучала на радіо «Свобода». А після смерті почалося поступове повернення Стуса до української культури.

Через чотири роки після смерті, у листопаді 1989 року, прах Василя Стуса перевезли до Києва та перепоховали на Байковому кладовищі. Тисячі людей прийшли провести його в останню путь. Поруч із ним знайшли останній спочинок його побратими Олекса Тихий та Юрій Литвин.

Поет, якого система намагалася ізолювати від суспільства, зрештою повернувся до свого народу.

Стус, якого варто побачити живим

Можливо, найбільша помилка – перетворити Василя Стуса лише на пам'ятник.

Бо Стус був живим. Він любив книги. Любив музику. Цінував друзів. Закохався у Валентину Попелюх. Любив сина. Переживав. Сумував. Гнівався. Помилявся. Писав. Любив сидіти біля своїх книг і слухати музику. І дуже хотів залишатися самим собою.

Кілька маловідомих фактів про Василя Стуса

По-перше, Стус мав надзвичайну потребу в інтелектуальному спілкуванні. Ще студентом він багато часу проводив із друзями та шукав людей, із якими можна було говорити про літературу й культуру.

По-друге, він читав авторів, які були заборонені або фактично вилучені з радянського культурного простору. Це суттєво вплинуло на його формування як письменника.

По-третє, його дружина Валентина була для нього не просто членом родини. Він називав її своїм «масштабом світу» і довіряв їй власні поетичні тексти.

По-четверте, багато жіночих образів його поезії несуть, за дослідженнями Стус Центру, відбиток особистості Валентини, навіть якщо конкретно їй вірш не присвячений.

По-п'яте, Стус був не лише поетом, а й перекладачем. Перекладацька праця була важливою частиною його творчого життя. Його літературна спадщина охоплює поезію, прозу, публіцистику та переклади.

По-шосте, його поезія продовжує жити не лише на сторінках книг. Вірші Стуса почали ставати піснями, а його творчість отримала нове звучання вже після смерті поета.

Чому Стус потрібен нам сьогодні?

Можна багато говорити про його біографію, називати дати, збірки, прізвища друзів і місця ув'язнення. Але головне питання залишається іншим: «Чому ми досі читаємо Стуса?»

Тому що він говорив про те, що не старіє: про свободу, гідність, самотність, любов, відповідальність, страх і силу людини залишатися собою. Він показав, що свобода починається не тоді, коли тобі дозволяють говорити, а тоді, коли ти сам вирішуєш не брехати.

Його життя було коротким, але його слово виявилося довшим за життя. І, можливо, саме тому сьогодні, через десятиліття після його смерті, ми знову відкриваємо його книги. Не для того, щоб поставити галочку біля імені «Василь Стус» у шкільній чи університетській програмі.

А щоб почути людину. Людину, яка любила. Людину, яка дружила. Людину, яка писала. Людину, яка не погодилася стати кимось іншим. Василь Стус залишив нам не тільки поезію. Він залишив приклад того, наскільки дорогою і водночас безцінною може бути вірність самому собі.

ПРАВДА З АРХІВУ, ЯКУ НЕМОЖЛИВО ІГНОРУВАТИ

Ольга СТАВІНСЬКА

Переслідування українських поетів і громадських діячів – не новина для української історії. Василь Стус став яскравим прикладом цього, адже все його життя та праця були присвячені боротьбі за українську самобутність і незалежність. Василь Стус був не лише відомим поетом середини XX століття, а й прославився як політичний діяч, відстоюючи українські цінності. Вже посмертно був нагороджений званням Героя України. Роман Корогодський писав: «Стус – це завтрашній день України, очищений від скверни й намулу ницої екзистенції», «явище позаземне, євангельська легенда, ферментальний міт, знак національної святости й загальнолюдської висоти» (з книги «Брама світла. Шістдесятники»).

Покарання поета за антирадянську пропаганду не змогли зламати його волю і дужий характер, жагу до справедливості та кращого життя для усіх українців. Василь Семенович Стус помер у таборі особливого режиму Кучино 4 вересня 1985 року – вже за Горбачова, на порозі так званої перебудови. Від думки, що він не дожив до зміни ідеології зовсім трошки, стає нестерпно прикро. Це майже остання (за рік до того загинули в таборах Олекса Тихий та Юрій Литвин), вже не потрібна старому беззубому драконові жертва. І біль від того, що сталося 1985 року, не стихає, примушує знов і знов повертатися до постаті Василя Стуса – у фільмах, у книжках.

«Справа Василя Стуса: Збірка документів з архіву колишнього КДБ УРСР (Історія та політика)» – це товстелезна книжка, яку упорядкував українець грузинського походження Вахтанг Кіпіані, про розсекречену 2011 року кримінальну справу, яка велася в травні–вересні 1980 року. Обкладинкою книги є оригінал обкладинки першого тому справи поета в КДБ. Додано лише назву книги та портрет Стуса з цієї ж справи.

У книжці вміщено архівні документи зі справи Василя Стуса (протоколи обшуків, допитів, листи, статті і т. д.), фотографії, статті Вахтанга Кіпіані, а також відомих дисидентів – Василя Овсієнка, Леоніда Бородіна. Додано останні прижиттєві нотатки Стуса – «З таборового зошита», таємно передані з табору на волю. Передмова Вахтанга Кіпіані. У книзі є наступні розділи: «Кримінальна справа № 5 – книга життя і смерті Василя Стуса», «Матеріали з шести томів справи», «Серце, самогубство чи вбивство? Як загинув Василь Стус», «Свідок уходу. Останні дні Василя Стуса», «Стус і Нобель. Демістифікація міфу», «Чи вбивав адвокат Медведчук поета Стуса?», «З таборового зошита», «Останній відомий текст Василя Стуса».

Це не просто книжка, а свідчення епохи, що розкриває механізми репресій і водночас показує силу духу людини, яка стала символом боротьби за свободу слова і гідність. Майже 700 сторінок, 90% змісту видання – це вперше опубліковані документи слідства і суду над видатним поетом, членом Української Гельсінської Групи Василем Стусом. Сторінка за сторінкою, постанови, протоколи опитувань свідків, описи вилученого при обшуку, листи, довідки, характеристики, судові дебати, нарешті вирок. Як читати справу? Чи багато людей, якщо вони не юристи й не історики, мають досвід читання кримінальних справ? Але варто тільки почати гортати ці сторінки, розумієш, яка історія тут ховається. Історія не втішна, не та, яку дарує добра, світла книжка. Ні, це гостра, із солоним присмаком і терпким кривавим запахом історія епохи, до якої можна доторкнутися рукою, відчути її. Видання дає можливість осмислити відчуття поета та його сім'ї в роки репресій, відчути епоху гоніння радянською владою, оцінити мужність українського поета, його стійкість як людини і як громадянина.



Безперечно, ця книга не вийшла б, якби не сміливість, журналістська чесність і готовність Вахтанга Кіпіані відстоювати історичну справедливість, говорити без купюр і без цензурування, без огляду на владоможців. Вахтанг Кіпіані, журналіст із великим стажем, головний редактор проєкту «Історична правда», багато років поспіль відстоює історичну правду, робить усе для того, щоб українці могли дізнаватися про факти своєї історії не із заангажованих джерел і не за скороченим «для дітей» курсом, а повнорозмірно, мали доступ до якісної літератури й першоджерел. Науковець проводить титанічну роботу з розкопування й розкодовування всього найцікавішого й націєтворчого, Приміром, Музей-архів преси, колекцію до якого Кіпіані збирає понад 30 років, існує фактично завдяки його власному ентузіазму й вмінню запалити цією справою волонтерів, збирачів і колекціонерів.

Книга Вахтанга Кіпіані «Справа Василя Стуса» вийшла друком у травні 2019 року у видавництві «Vivat» після тривалої роботи автора в архівах – дослідження шести томів справи, відсікання зайвого й ґрунтовної роботи з розшифровки й коментування, підготовки тексту до друку. Архівні документи наведено у повній відповідності до оригіналу, проте дещо довелося скоротити, бо матеріали справи частково дублювали один одного. Документи висвітлюють постать Стуса у розвитку: талановита творча людина, яка спочатку постає проти системи під тиском обставин, а потім, набувши досвіду, зростає як принциповий і непримиренний борець; звичайна людина, якій довелося стати героєм у протистоянні із системою. Унікальність представленої книжки полягає в тому, що в ній сконденсовано й точно показано роль маховика історії, машини каральної системи, роль адвокатів і суддів і те, як це все позначилося на справі Василя Стуса (більше – ми бачимо відпрацьований механізм, що ламав долі багатьом незгодним у Радянському Союзі), нерозуміння, замовчування або й підспівування каральній системі з боку пересічних громадян і літературного істеблішменту того часу. За словами Вахтанга Кіпіані, мета книги – змінити «плакатне» ставлення до Василя Стуса і людей, які його оточували. Зокрема, Кіпіані заявляв, що «Кримінальна справа Василя Семеновича Стуса – це хроніка боротьби злочинної комуністичної системи з людиною, повної болю та гідності. Ми бачимо громадянина, правозахисника, творчу особистість, який чудово розуміє наслідки своєї «негнучкості» перед каральною машиною. І тим не менше він іде до кінця».

«Справа Василя Стуса» здобула низку премій, зокрема персональну відзнаку директорки ГО «Форуму видавців» Book Forum Lviv 2019 року, під час Черкаського книжкового фестивалю перемогла в номінації «Науково-популярна книга для дорослих», у номінації «ХРЕСТОМАТІЯ» XXI Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» (лютий 2020), а члени Українського ПЕН-клубу внесли «Справу Василя Стуса» до переліку найкращих книжок 2019 року, які з'явилися друком у вітчизняних видавництвах.

На противагу суспільному визнанню, виник судовий позов, який зрештою охрестили «ще одним судом над Стусом». У серпні 2019 року розпочався судовий процес за позовом Віктора Медведчука про заборону поширення видання. Дарницький районний суд Києва 19 жовтня 2020 року зобов'язав укладача книги «Справа Василя Стуса» Вахтанга Кіпіані та видавництво «Віват» видалити з твору інформацію про Віктора Медведчука та заборонити поширення друкованого тиражу до усунення порушення немайнових прав Медведчука. Це спричинило хвилю публічного інтересу і до самої книжки, і до постаті Василя Стуса. Суспільний резонанс обумовив максимально можливе поширення книги, створення електронної та аудіоверсії, безліч акцій громадської підтримки: читання творів Стуса, публічне читання матеріалів справи під стінами районних судів, акції «ЗахистиСтуса / #FreeStus», «Книга на лаві підсудних» тощо. Посольство України в Азербайджані запустило флешмоб у пам'ять про Василя Стуса, за умовами якого потрібно перекласти вірш Стуса іноземною мовою, – і на акцію відгукнулись посольства в інших країнах.

19 березня 2021 апеляційний суд Києва скасував рішення суду першої інстанції про заборону публікації. Видавництво заявило про готовність додрукувати новий наклад книги. Бібліотека КОГПА ім. Тараса Шевченка отримала примірник нового 2021 року видання, з яким можна ознайомитися, відвідавши бібліотеку нашої академії.

Сам Стус казав: «А проте: ми ще повернемось, бодай – ногами вперед, але: не мертві, але: не переможені, але: безсмертні». Для людей із таким характером фізична смерть не є кінцем. Це як на полі бою; воїн гине, а країна виграє. Тобто всі жертви у війні за незалежність і свободу не є марними.

ВІН ЗАЛИШИВСЬ НАВІКИ НЕЗАМІННИМ,

Наталія Яцюк

Кажуть, незамінних людей не буває. Неправда. Він був саме таким. Ми майже одночасно розпочали працювати в КОГПА (тоді ще інституті) ім. Тараса Шевченка: я – в коледжі, а він –лаборантом кафедри. Здається, ніби це все було в іншому житті, від якого залишились тільки спогади...

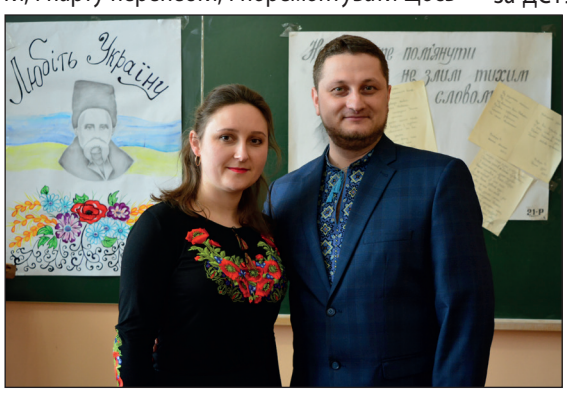
Пам'ятаю, як ретельно та завзято Роман досліджував творчість Галини Гордасевич! Написав дисертацію, став доцентом, завідувачем кафедри, а згодом директором фахового коледжу... Хоч адміністративна робота і внесла корективи в його життя, ніколи не переставав бути висококласним філологом.

Мабуть, не злічити, скільки творчих робіт під час мовних та мовно-літературних конкурсів ми перевірили разом – і тут, у Кременці, і під час обласного етапу в Тернополі. Скільки разів обговорювали філологічні цікавинки та критикували новий правопис. Дискутували щодо синтаксичного розбору речень. Навіть по телефону. Жартували, натрапивши в довіднику Авраменка на паралельні родові форми – «парасоль» і «парасоля».

Позаторік супроводжував нашу здобувачку Соломію на фінальний етап Міжнародного мовно-літературного конкурсу учнівської та студентської молоді імені Тараса Шевченка. А торік до чергового конкурсу студентку готувала уже я, продовжуючи його справу та намагаючись вибороти почесне призове місце для коледжу. Гадаю, він радів нашій перемозі там, на небесах...

Із Романом ми неодноразово організовували заходи філологічної тематики для здобувачів коледжу – з нагоди Дня української писемності та мови, річниці від Дня народження Тараса Шевченка та ін. Пригадую, як він готував текст промови для масштабного концерту в залі Гуго Коллонтая. Зважував кожне слово, кожен жест та інтонацію. Так, як Роман, говорити не вмів ніхто. Він був природженим оратором.

Якось у вихідні працювали з документами для акредитації. За вікном мінус п'ятнадцять. Гріли руки гарячим чаєм. Я роздруковувала папери, а він заварював зелений «Lovare». Директор! Жодної роботи не боявся і нічим не гордував. Міг і чашку помити, і парту перенести, і поремонтувати щось



у кабінеті. Не соромився йти облагороджувати територію разом зі студентами. Кажуть, можна нескінченно довго спостерігати за тим, як палає вогонь, тече вода та працює людина. Він працював натхненно – так само, як і жив.

А скільки субот ми присвятили заняттям для слухачів підготовчих курсів коледжу! Розробляли програми вступних випробувань, а потім приймали іспити... Працювати з ним було дуже комфортно. Ми розуміли одне одного з півслова... Одного разу добряче змокли під час туристичного походу в рамках проєкту «Наука в кросівках». До речі, його започаткував саме Роман, як і «Universum» у коледжі та багато інших ініціатив... Вони залишилися, а їхнього автора та креативного директора вже немає...

«Зробити щось, лишити по собі...» – пригадуються слова Ліни Костенко. Дуже багато зроблено, а скільки ще залишалося в планах... Не судилося реалізувати, на жаль... Пам'ятаю, коли його авто зламалося, їздив на позиченому старезному пасаті із не зовсім справною коробкою передач. Жартома називав цей транспортний засіб «лімузином». У Романа було взагалі унікальне почуття гумору – іронічно-саркастичне. Навіть потрапивши до лікарні (це було у вересні 2025-го), у відповідь на моє запитання «Як ти?» сказав: «Не дочекаєтеся!».



Люди зазвичай бояться жартувати про смерть. Він не боявся... Мабуть, тому, що вона ходила поруч... Як поет, був дуже скрупульозним. Такого перфекціонізму щодо слова я не бачила ще ні в кого. З математичною точністю вимірював довжину рядка, вираховував ритмічне чергування стоп, складаючи докупи ямби чи хореї. А рими! Які в нього були рими! Епітети... Оригінальні, яскраві і водночас інтелектуально глибокі! Авторські новотвори (упевнена, що хтось колись напише про це дисертацію)! Чого тільки вартий «вітер-міражник» із одного з останніх віршів!.. Кожна його поезія — це, безумовно, ювелірна робота.

Вітаючи колег та друзів із днем народження, міг буквально за лічені секунди «згенерувати» вірш. Завжди знали: «подарує» кілька римованих рядочків. Казав, що штучний інтелект ніколи не замінить людину в поетичній творчості. Нещодавно розповідала про це студентам на практичному занятті із лінгвістики інтернет-ресурсів – курсу, який колись читав Роман... Ніколи не забуду, як їздили разом по гриби! Він дуже любив це «тихе полювання». А ще любив морозиво – у стаканчику, таке, як у дитинстві, за ДСТУ. Купував його навіть узимку. Обожнював відпочивати на Світязі. Казав: «Ти неодмінно маєш там побувати. Коли закінчиться війна, поїдемо. Великою компанією». Обіцянки свої виконував завжди. Окрім цієї... І закінчення війни так і не дочекався... Якось Роман запитав мене, чи змінився він відтоді, як обійняв посаду директора. Ні, анітрохи. Таким і залишився, як на початку своєї кар'єри, – простим і невибагливим. Справжнім. Своїм. Без пафосу та зверхності. Умів знайти спільну мову з усіма: від студента-неформала до поважного професора. Тонкий дипломат. Мудрий керівник. Надійний друг. Роман був першим, хто зателефонував мені, щоб підтримати після батькової смерті. Попри всю свою зайнятість. Він теж утратив батька і як ніхто розумів, як це. Шкодую, що не встигла сказати йому, наскільки важливим був для мене той телефонний дзвінок. Мені його не вистачає. Дуже. Не вистачає як високопрофесійного колеги-філолога, як надійного друга і як просто хорошої людини, що крокувала поряд життєвим шляхом... Колись Роман поцікавився, чи не пишу я вірші. Жартома сказала: «Так. Тільки коли студентам треба продемонструвати приклад метафори або анафори». Додав: «Мені хотілося б почитати...» Я відповіла: «Може, колись...» Насправді дуже рідко пишу. Під настрій. Коли є натхнення. По-аматорськи. Сьогодні ж біль від утрати став моїм натхненням. Як би моторошно це не звучало...

ПАМ'ЯТІ КОЛЕГИ
Наталія Яцюк

Раптово обірвалося життя...
Поетів, мабуть, треба там, на небі.
Змінилось все. Немає вороття...
Колись у Вічність теж прийду до Тебе.
А поки... Тільки спогади і біль...
Думки, що спільний час не цінувала.
Вони приходять наче звідусіль,
Але радію, що Тебе я знала...
Тримаю книгу у руках Твою,
Гортаю сторінки... Слова знайомі...
Твій почерк, стиль розмови впізнаю…
Про що ж Ти пишеш у новому домі?

ЩОБ ЖИЛА ЙОГО МРІЯ
Павло Старух

Ми приходимо в цей світ, не знаючи, ким ми будемо та що нас чекає попереду. Згодом ми стаємо маленькими мрійниками, які вірять у диво та роблять перші кроки на такій складній стежині життя. У школі ми зіштовхуємося з першими труднощами, черпаємо знання та формуємо наш світогляд. І вже тоді всередині нас спалахує отой вогник, що надалі вказуватиме шлях. Звичайно, в кожного він різний…

Романові Дубровському вдавалося поєднувати зовсім протилежні, на перший погляд, речі: бути прискіпливим науковцем та наївним ліриком; поважним інтелектуалом та дотепним товаришем; науковцем, який ще й обіймає посаду, та людиною з добрим серцем. Він умів бути прикладом для інших, взірцем важкої титанічної праці, відповідальності та сумлінного виконання своїх обов'язків. Таким завжди важко, адже вони прагнуть іти попереду, надихати та допомагати іншим, вселяти в їхні серця надію. Адже він сам називав себе паломником надії.

Будучи директором Фахового коледжу, Роман Дубровський вірив у його велике та світле майбутнє та в тих, хто тут працює і навчається. Саме тому був певен, що нові спеціальності стануть маленькою цеглинкою у великий простір сучасної освіти нашого регіону. Креативні рішення молодого керівника змушували вірити, що наш освітній заклад займатиме гідне місце у сфері фахової передвищої освіти та буде на піку свого розвитку...



Тому зараз кожен з нас може допомогти втілити його мрію в життя, адже ми і є оцим майбутнім, сповненим енергією та жагою до нового. Не зрадьмо його мрій, вірмо в себе так, як вірив у справу свого життя Роман Дубровський. Бо мріяти – значить жити. Жити попри все!

ПОСВЯТА
Марія Коменярська

Стою у храмі – тут дзвінок:
Романа вже немає з нами.
І знов затягнутий гудок –
Життя… жорстка мелодрама.
В костюмі в стрічці на Facebook –
Це фото в пам'яті назавжди.
У дверях серця дивний стук –
Немов зриваються петарди.
Про тебе згадую завжди –
Талановитого поета,
Про друга спогади-сліди,
Директора, філософа, естета.
Доцент, філолог, фахівець –
Для нього кома – не дрібниця.
У слові кожному – мудрець,
А шлях до Бога – як світлиця.
Допомагав усім-усім,
Жалів і слухав, коли важко.
КОГПА для нього наче дім —
Без цього завжди було тяжко.
В відпустці довго він не був,
Бо думав завжди про роботу.
Від жодних справ не відступав –
Така була його турбота.
Я пам'ятаю добре все,
Як будували крок за кроком
Майбутнє, колектив увесь,
І час, що став тепер уроком.
Вже рік живеш ти в небесах,
Напевно, вірші свої пишеш.
І, може, там, у тих краях,
Немає болю – тільки тиша.

ВІЧНА ЗАГАДКА ЛЮБОВІ…
Лілія Следзінська

Моє рідне місто назавжди попрощалося з директором Фахового коледжу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка Романом Дубровським – молодим науковцем, кандидатом філологічних наук, доцентом, талановитим поетом, Людиною з великої літери, що була наділена Всевишнім Творцем дуже ніжним серцем і надмірно вразливою душею на все негідне і страшне у суспільстві...

Плаче захмарене небо дощем бо не повернеться до своїх колег по праці і студентів, які так його поважали і любили! Не повернеться учитель і поет Роман Дубровський до Кременця, адже він назавжди. наче на крилах журавлиних, відлетів у своє рідне місто Володимир на Волині…

Я ще, мабуть не раз на сторінку «Просвіта» Кременець напишу свої спогади про цю людину, а сьогодні тільки скажу

А мене болить – недогляділи,
А мене болить – не вберегли…

…Коли минуло 40 днів відтоді, як перестало битися дуже мужнє і надмірно ніжне серце Романа Дубровського. Я не могла не піти на те незвичайне дійство, що проходило у Читальній залі бібліотеки академії. Тут промовляли його колеги, неначе ще раз прощалися з незабутнім другом, колегою, наставником, читали його поезію студенти-філологи. І я ще раз переконалася, яку дорогу людину втратило моє рідне місто і як багато за своїх 38 років життя зробив для України цей чоловік. А скільки він міг би ще зробити, якби не те, що сталося…

Напередодні я відвідала Романа Дубровського з метою організувати зі студентами коледжу зустріч з автором роману «сСержант В'юн» Андрієм Чоботом і живим героєм книги Миколою В'юном. Вже домовились про день і час зустрічі. Та задумане не збулось…

Хай трохи стихне біль за втраченим, і я знову піду до коледжу і домовляюсь про те, що не здійснилось тоді.

Оте тютюнниківське «Мало бачити, мало знати, треба любить! Немає загадки таланту, є вічна загадка Любові» супроводжує мене упродовж усього життя, скільки себе пам'ятаю. Я безмежно вдячна Вищий Небесній Силі за призначення мені професії педагога, за оту любов до незвичайної праці – іти щодня на уроки як на свято, дарувати дітям України любов до рідного краю, до життя на землі і ненавидіти ворогів добра, злагоди і всього святого.

Оту Любов я прочитала в очах Романа Дубровського під час зустрічі. З розмови я зрозуміла, ким він був для своїх студентів, як піклувався про кожного з них, які в нього були плани на майбутнє. І кого, на жаль, втратив згодом коледж, його педагогічний колектив і студентство, для яких він повік залишився люблячим і молодим…

ЯСКРАВИМ, НЕПОВТОРНИМ, МОЛОДИМ...

АЛЮЗІЯ СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ
Анастасія Михайлюк

Був майстер, що так прагнув у політ,
Шукав частинку вірності й любові.
Йому на вухо вітер шепотів
Рядки, які писав і він, і доля...
Поет у віршах душу римував.
Поміж сузір'ям Діви та Персея.
Він найріднішу зірку все шукав,
Хоч зовсім був не схожий на Антея.
Були фантоми опівнічних снів,
Були і ті, що у житті транзитом.
Для сина справжнім скарбом на землі
Були із Мамою волинські теплі миті...
Колись він був із мрією на «ви»,
Спостерігав, як сутінки рожеві,
Немов хотіли щастя зберегти
Для нього – та його забрало небо...
У час, як відлітали журавлі,
Журлива пісня чулася, тривога.
Вони все ж повернулись навесні –
Душа ж Поета линула до Бога...
На небесах десь творяться вірші
І далі йдуть невтомні пілігрими...
А Майстер береже нас вдалині,
Щоб гідно ми стежками йшли земними…

Цей осінній день 27 вересня – дата, яка назавжди закарбувалася чорним курсивом у літописі Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка та Фахового коледжу. Сьогодні минає рік відтоді, як відійшов у засвіти Роман Олександрович Дубровський…

Рік без ЛЮДИНИ з великої літери, без талановитого науковця, керівника, поета, щирого друга, мудрого наставника...

На жаль, серце Романа передчасно зупинилося на злеті професійного, творчого та життєвого шляху, залишивши



невимовний біль у душах колег, друзів, студентів і всіх, хто його знав.

Роман Олександрович жив освітніми проєктами, палав новими ідеями, мав гострий розум інтелектуала та поетичний дар любові до слова. Він був толерантним, щирим, мудрим, завжди готовим прийти на допомогу, розрадити, підставити плече, відкрити своє добре серце.

Світлі спогади про тебе, наш дорогий колего й друже, житимуть вічно у нашій пам'яті, серцях і щоденних молитвах…

Вічний спокій душі нашого Романа Олександровича…

З вічним сумом і болем – колеги-філологи

Голос його поетичного слова...

Роман Дубровський

***

Влила у вени місячну отруту,
Втекла у сни. Тебе я відшукав.
Лихий мене, шляхи мої попутав.
Я в сміхові твоєму заблукав.

Моя любов – моє маленьке диво,
Мої тобою сповнені пісні.
Надвоє, кажуть, бабка ворожила:
Чи скажеш «так» мені, чи скажеш «ні».

Лиш ми удвох і… сила двох магнітів.
Лиш ми удвох на різних полюсах.
Куди поділа спокій мій, бандитко?
Тебе шукав я довго по світах.

І стануться на Сонці сонцетруси,
Позичиш ти у мене пів душі.
Світанок трохи місяця надкусить,
А решту заховає в комиші.

Зостанусь я безсилим і… без тебе,
Свою поразку визнаю гірку.

А десь далеко, десь на сьомім небі
Моя любов дрімає в сповитку…

***

Резонуєм, люба, на усіх частотах.
Ти одна у мене. Я такий один.
Ми солодкі, ніжна, наче мед у сотах.
Я гіркий без тебе, ніби той полин.
Ми такі травневі і вже трохи літні -
Із країни сонця й рідкісних дощів.
Хай шукає компас полюси магнітні.
Ти найкраща, мила, з-поміж всіх скарбів.
І нехай тривоги та печаль торішня

Не торкнуться наших здичавілих снів!
Твоїх уст цілую перестиглу вишню,
І пульсує серце під пташиний спів.

***

Стежини стежать за тобою,
Оберігають кожен слід.
Ліси знайомляться з грозою.
Сміється Всесвіт, сивий дід.
А ти ідеш… Куди і звідки –
Одна з великих таємниць.
Тремтять осики, тихі свідки
Гучних вчорашніх громовиць.
За горизонт стежки-мережки
Біжать, і спробуй дожени.
Верба дарує їм сережки,
Маленькі вісники весни.
А там, а там, за краєм неба,
Де жар купальського вогню,
Іриси дивляться на тебе,
Шепочуть: «Я тебе люблю…»
І хай стежки біжать-тікають,
Ведуть у гори та степи,
А я піду маленьким плаєм,
Де в спориших – твої сліди.



***

Шовкова ніч, прюнелева, летка,
Веде мене з безсоння у безсоння
Дорогою отого чумака,
Що в небесах розсипав трохи солі.
І стелиться долиною туман,
Що пахне полином і диким медом.
Я вип'ю келих доброго вина
Під зорями старої Андромеди.
Русалки десь ведуть свої танки,
Вода біжить у річці безупинно.
Уже давно розведені мости
І сховані образи під сатином.
Згорає ніч, обвуглена свіча…
Приходять в дім світання-хвилювання.
Скінчилася феєрія, хоча…
Ще буде час на мрії та кохання.

ЖУРАВЛІ

Журавлі! Журавлі!.. І заплакані мамині очі…
Журавлі! Журавлі! У польоті уже журавлі…
Із цієї землі журавлі відлітати не хочуть.
Я у клекоті їхньому чую журливі пісні.
Журавлі! Журавлі! Залишіться хоча би ще трохи!
Забарилася десь вдалині білосніжна зима.
Підніміться увись. Подивіться, чи видно, допоки
В Україні триватиме дика кривава війна.
Журавлі! Журавлі! Не одного поховано сина.
І приходять вони, мов живі, лиш у маминих снах.
Підніміть, журавлі, їхні душі на втомлених крилах.
Хай вони спочивають на білих пухнастих хмарках!
Журавлі! Журавлі… Зажурилася ціла країна.
Ми чекаємо вас із приходом тепла і весни.
Ну а мати, як завжди, сидить над могилою сина…
Журавлі, прилітайте! Ще буде життя без війни!

***

Смакую миттю, диким медом,
(Напевно, Фауст не один!).
Окраєць щастя – що ще треба? –
І неба синього аршин.
А світ цікавий та безмежний.
У ньому так багато див!
Ростуть дуби, високі вежі,
Залюблені в пташиний спів.
Принцеса десь чекає принца,
Неначе пролісок грози,
А триєдина таємниця:
Моя любов, весна і ти –
Мене бентежить. Так незвично
І так щемливо на душі.
Я чую дихання космічне
І перетворюю в вірші.
Притьмом я п'ю криничну воду,
Прожогом сповнююсь життям.
Плекаю мрії та свободу,
Радію сонцю, як дитя.
Сховаю свій окраєць щастя
Та неба вічного блакить
І покладу собі у тайстру.
Спинися ж бо, прекрасна мить!

***

А рими також хочуть вихідний:
Піти кудись, кружляти в ритмі танго…
А ти, поете, мрій, сиди і жди,
Аби вони вернулись хоч під ранок.
А що поробиш? Все ж таки весна!
Крилаті рими геть від рук відбились!
Здається, все ж лишилася одна.
В куточку губ тихенько причаїлась.
І музи тут, дівчата молоді.
Вони проллються музикою в слові.
Посій кохання – виростуть пісні
В твоїм житті, неначе в житнім полі.
Збери отих веселих чортенят,
Орудуй ними. Ти ж, поете, майстер!
Твори поезію, язичницький обряд.
Рядки танцюють, наче той Чугайстер.
То хай же рими мають вихідний!
Нехай стрибають ці малі зухвальці!
Дівчата їх вплітатимуть в вінки,
На святі випускатимуть купальським.
Дивацькі рими, я без вас не я.
Без вас і світ не буде веселковим.
Із вами, рими, ми таки сім'я –
Сім'я, що виростає із любові.

***

Голка оголює душу вінілу,
Настрій ванільний, відверті слова,
Тіло натомлене й трохи спітніле
(Мріє, родися, велика й мала!)
Голка, вініл і мої одкровення…
В цьому нема нічиєї вини.
Щастя тягуче – сливове варення
З нотками шалу моєї весни.
Голка танцює в віниловім колі,
Вікна транслюють в онлайні грозу.
Душі зависли між «вже» і «ніколи»,
Сплівши хвилини, неначе лозу.
Я одночасно естетом, вандалом,
Світлом і тінню творю півтони.
Грає
вініл.
А півтіні з бокалом
Грають
в любов.
Шаленіють громи…
Є у вінілу якась таємниця,
Віє від нього вінтажним теплом.
Вже відгриміла ота громовиця.
Грає вініл. І весна за вікном…

Балада про бабусю
Стара бабуся, сива, наче смуток,
Сидить на призьбі. Вітер-менестрель
Приніс з-за гір такі знайомі звуки,
П'янкі й солодкі, ніби карамель.
Вона сьогодні згадує дитинство
І юності мрійливої роки,
Своє мале доглянуте ґаздівство,
Щасливі дні, а може, й навпаки.
Ну що поробиш: мріється людині
(А значить, не така уже й стара!)
Вона сидить в полатаній свитині,
А хочеться утнути гопака!
Її усмішка виткана із сонця,
А руки, безперечно, золоті.
Вони зі смертю поки незнайомці,
Іще вогонь горить в її печі.
Полинний присмак бабиного літа
Нагадує, що буде ще тепло.
Вона жила у цім прекраснім світі –
І недаремно, як би не було!

МАТЕМАТИЧНА ЛОГІКА ПРИ ВИВЧЕННІ ІНФОРМАТИКИ

У тернопільському видавництві «Крок» побачив світ навчальний посібник кандидата фізико-математичних наук, професора кафедри інформаційних технологій та методики навчання інформатики Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка, професора Афанасія Ломаковича «Елементи математичної логіки та теорії алгоритмів». Книга рекомендована до друку вченою радою Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка і видана за підтримки голови правління Всеукраїнського благодійного фонду «Мрії збуваються» Віталія Ломаковича.



Рецензували видання кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри інформатики та методики її навчання Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Сергій Мартишок і доктор педагогічних наук, професор кафедри цифрових технологій та методики навчання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету Наталія Павлова.

Курс «Математична логіка та теорія алгоритмів» обсягом 346 сторінок розкриває зв'язок з інформатикою, алгеброю, іншими математичними і не математичними дисциплінами. Забезпечує ґрунтовне вивчення і засвоєння тих понять і методів математичної логіки, які можуть бути використані при викладанні окремих тем шкільних курсів математики, інформатики.

У «Передмові» до навчального посібника автор наголошує, що «Математична логіка та теорія алгоритмів» є однією з фундаментальних природничо-математичних дисциплін і займає важливе місце в системі підготовки фахівців напряму «Технологічна освіта» зі спеціалізацією «Інформатика».

Розуміння ідей використання методів математичної логіки до обґрунтування різного роду тверджень, аналізу і синтезу цифрових автоматів, сучасної електронно-обчислювальної техніки, аналізу логічної структури міркувань, можливостей автоматизації логічних процесів формує базу для усвідомленого використання засобів сучасних інформаційних технологій.

Посібник містить п'ять розділів: «Алгебра логіки», «Числення висловлень», «Логіка предикатів», «Поняття про числення предикатів» та «Алгоритми». У першому розділі розглядаються 14 тем: висловлення, логічні операції над висловленнями, складні висловлення; поняття формули алгебри логіки; обчислення значення істинності/хибності формул за значеннями логічних змінних, таблиці істинності; арифметичні основи обчислень на комп'ютерах; тавтології; рівносильність формул алгебри логіки, рівносильні перетворення формул; двоїстість, закон двоїстості; диз'юнктивна та кон'юнктивна нормальні форми; проблема вирішення в алгебрі логіки; функції алгебри логіки; повнота системи функцій; логічне слідування на базі алгебраїки; несуперечність (сумісність) множини висловлень; розв'язання логічних задач; використання алгебри логіки при конструюванні автоматичних пристроїв.

У другому розділі (11 тем) подається аксіоматична побудова алгебраїки логіки; аксіоми і правила виведення числення висловлень; доводжуваність формул; вивідність формули із сукупності формул; теорема дедукції; вивідні формули виведення; несуперечність числення висловлень; повнота числення висловлень; проблема розв'язності в численні висловлень; незалежність аксіом числення висловлень; приклад іншої побудови числення висловлень і поняття про конструктивну логіку.

Розділ третій представляє 10 тем: поняття предиката, логічні операції над предикатами; квантори існування та загальності, вільні та зв'язані змінні; інтерпретація формул логіки предикатів; логічно загальнозначущі (тотожно істинні) та виконувані формули логіки предикатів; рівносильність формул логіки предикатів; випереджена нормальна форма, обмежені квантори; приклад формули, що виконується на нескінченній множині і не виконується на кожній скінченній множині; проблема розв'язності в логіці предикатів; розв'язання проблем розв'язаності для деяких класів формул логіки предикатів; застосування символіки математичної логіки в математичних формуваннях.

У четвертому розділі (8 тем) автор знайомить із поняттям про мову числення предикатів; формули числення предикатів; аксіоми числення предикатів; правила утворення істинних формул; несуперечність числення предикатів; повноту у вузькому розумінні; деякі теореми числення предикатів; аксіоматичний опис математичних теорій.

У завершальному п'ятому розділі (10 тем) йдеться про алгоритми: характерні риси алгоритмів; необхідність уточнення поняття алгоритму, поняття про обчислювальну функцію; про машину Тьюрінга; тезу Черча-Тьюрінга; дається поняття про рекурсивні функції; про геделізацію машин Тюрінга та універсальну машину Тьюрінга; ефективно розв'язні та ефективно перераховані множини, а також про масові проблеми та їх алгоритмічну розв'яз ність.

До тем, розглянутих у посібнику, наведена значна кількість прикладів. Після параграфів пропонуються питання для самоконтролю, задачі для самостійного розв'язання.

Відомий австрійський логік і математик К.Гедель у своїх працях сформулював ряд важливих теорем. Він довів, що в логіко-математичних системах принципово не можна формалізувати всю змістовну арифметику (теорема про неповноту формальних систем, яка називається першою теоремою Геделя). Він сформулював також теорему про неможливість довести несуперечливість формальної системи засобами самої цієї системи (це теорема про несуперечність, яка називається другою теоремою Геделя). На основі результатів його праць зроблено загальнотеоретичний висновок про неможливість повної формалізації наукового знання. Ці результати відіграли вирішальну роль в історії логіки та математики.

Беручи до уваги вищезгадані міркування, автор надає скорочений переклад роботи Ернеста Нагеля і Джеймса Р.Ньюмена «Теорема Геделя» у Додатку, що містить 8 розділів: «Вступ», «Проблеми несуперечливості», «Абсолютне доведення несуперечності», «Систематична побудова формальної логіки», «Один приклад абсолютного доведення несуперечності», «Ідея кодування та її використання в математиці», «Теорема Геделя» та короткі «Прикінцеві положення».

Завершує видання список використаної літератури.

Навчальний посібник професора Афанасія Ломаковича «Елементи математичної логіки та теорії алгоритмів» стане значним внеском до наукових надбань науково-педагогічних працівників Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка і поповнить книжкову скарбницю її бібліотеки.

З ІСТОРІЇ ЗАРУБІЖНОГО МИСТЕЦТВА

Побачив світ навчально-методичний посібник кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання Олександри Панфілової «Історія зарубіжного мистецтва». Його рецензентами виступили доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки, дошкільної та початкової освіти Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка Ірина Онищук, кандидат архітектури, доцент кафедри образотворчого мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки Іван Тарасюк і кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри мистецьких дисциплін та методик їх навчання Іванна Погонець. Видання рекомендовано до друку науково-методичною радою Волинського національного університету імені Лесі Українки та науково-методичною радою Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка.

Курс історії образотворчого мистецтва є одним із базових освітніх компонентів, які необхідні як для фундаментальної гуманітарної освіти, так і для вузькопрофесійної фахової підготовки студентів педагогічних та художніх вузів. Видання має чітко визначений географічний та хронологічний фокус. Завдяки євроцентричній спрямованості посібник детально розкриває розвиток зарубіжного мистецтва Європи від доби первісної культури до кінця XX століття. Опанування цього історичного та художнього масиву є невід'ємною умовою підготовки сучасних фахівців, адже одним із головних завдань курсу є пізнання духовного досвіду людства через еволюцію мистецьких форм. Саме тому до розділу «Мистецтво перших цивілізацій» додано коротка інформація про мистецтво Стародавнього Сходу, яке значною мірою вплинуло на встановлення європейської культурної спадщини, а теми про XX століття розширено матеріалами про течії та явища американського мистецтва.

Основою вивчення історії образотворчого мистецтва є розвиток навичок сприйняття художнього образу. Звідси основна навчальна мета – розвиток художнього сприйняття. Посібник дає можливість читачам заглибитися у світ прекрасного, осягнути суть і походження славетних пам'яток. Створюючи якомога повнішу картину розвитку основних етапів західноєвропейського мистецтва, автор намагається зосередити увагу на найбільш важливих його явищах. Бо саме мистецтво не може розвиватися поза часом і простором, незалежно від історії, релігії, моралі, науки, філософії, від національних особливостей культури тієї країни, де воно має місце. Усе вищезазначене також обумовлює композицію посібника. Процеси інтеграції сучасного мистецтвознавства з іншими науками дають можливість розглядати кожен період у контексті загального художнього розвитку.



В основу структури посібника покладено модель класичного історизму із застосуванням хронологічного підходу та традиційної класифікації мистецьких течій і стилів. Окрім засвоєння студентами низки імен дат і фактів, пов'язаних із мистецтвом, головне завдання курсу полягає в розвитку їхніх аналітичних здібностей, вивільненні творчого потенціалу, а також формуванні вміння мислити і діяти нетрадиційно.

Навчально-методичний посібник укладено відповідно до програми дисципліни «Історія образотворчого мистецтва». Видання охоплює 16 тем двох семестрів, які структуровані у 7 змістових модулів. Матеріал розгортається від первісного мистецтва до класичної спадщини стародавнього Єгипту, Межиріччя, Стародавнього Китаю та Індії, після чого логіка викладу концентрується на тяглості європейської традиції (Античність, Середньовіччя, Ренесанс) та провідних національних школах Нового часу. Розділи, присвячені XX столітті, висвітлюють народження європейського авангарду та повоєнне зміщення художнього вектора до США. Творчість американських митців (абстрактний експресіонізм, поп-арт, мінімалізм), їхні знакові роботи та провідні музеї представлені як пряме продовження і трансформація європейських модерністських ідей.

Запропонована структура забезпечує системність знань про художні процеси в ключових регіонах світу та формує у студентів надійну методологічну базу для подальшого самостійного дослідження позаєвропейських культур. Пріоритетом сучасної освітньої практики має стати діалог між викладачем та студентом, а також тісний зв'язок творчої діяльності із засвоєними теоретичними знаннями. Одним із головних завдань курсу є надання студентам можливості осягнути духовний світ людства через вивчення історії образотворчого мистецтва.

Посібник містить бібліографічний список, що допоможе здобувачам поглибити підготовку під час самостійної наукової роботи, а викладачам – у розробці власних лекційних курсів до кожної теми. Сформульовано запитання та завдання для самоконтролю, складено глосарій, а також запропоновано перелік базових і рекомендованих джерел. В кінці кожної теми пропонуються питання для самостійного опрацювання та для самооцінювання, а завершує тему невеличка рубрика «Цікаво знати». Посібник рекомендований студентам мистецький факультетів, педагогічних коледжів, учителям образотворчого мистецтва, керівникам художньої студії та шкіл, слухачам курсів підвищення кваліфікації працівників освіти.

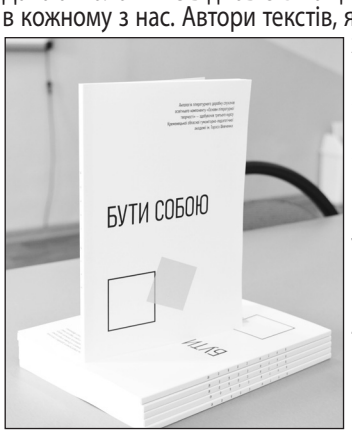
(За матеріалами наукової частини Академії)

ВЧИМОСЯ БУТИ СОБОЮ

ПЕРЕДСЛІВ'Я

Юрій Завадський, кандидат філологічних наук

Як же в цьому геть скаженому фрагменті історії дати лад своїм думкам і почуттям? Як не збожеволіти остаточно й урятуватися від пропаганди, брехні, напівправди і маніпуляцій? Дана антологія не відповість на ці запитання. Натомість вона покаже те, що глибоко сховане в кожному з нас. Автори текстів, які ви прочитаєте, переступили важливу межу: вони наважилися писати, а письмом – виражати себе справжнього/справжню. І боротися зі світом, який, може, й не пасує їм зовсім. Вони спробували бути собою!



Заглиблюючись у тексти, я думав про те, якою незручною виявилася епоха, в якій ми живемо і якою мовчазною вона стає. Ми щодня маємо в руках пристрої, що створюють нам ілюзію безперервної присутності інших людей – друзів родичів колег, а проте надалі дивимося на світ як люди самотні. Нам бракує присутності, бракує перемоги, здобутків, тому і вдаємося до літературних світів: фентезійних, фантастичних, містичних, мережевих, поетичних, імлистих чи сонячних – щоби відчути себе людьми. Може, це звучить дивацько, але в світі бракує посмішок, обіймів і добрих слів підтримки.

Коли я почав працювати викладачем, моя перша група була особливою. Врешті, перший досвід співпраці зі студентами назавжди залишається в пам'яті кожного викладача. Особливою ця група була перш за все тому, що в них була гарна традиція: коли вони збиралися вранці на перше заняття, всі по черзі переціловувалися як привітання. Що відбувалося, коли хтось запізнювався на добрих 15–20 хвилин? Ця особа заходила до аудиторії та традиційно всіх цілувала в щоку без огляду на те, що тривало заняття. Я їм цього ніколи не забороняв. Навпаки, я заздрив їхній справжності.

«Основи літературної творчості» для здобувачів третього курсу Кременецької гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка не мали на меті бути теоретичними і відтак частково нудноватими. Метою роботи було особисте знайомство слухачів із літературною формою, композицією, основами віршування у безпосередній практиці. Завданням було на підставі теоретичних відомостей, власного досвіду написати тексти, які не обов'язково повинні були поміститися в певні норми чи вимоги. Була ідея написати вірш і



прозовий фрагмент. Чи ці вірші лірика, чи ці прозові тексти епічні – геть норми! Геть вимоги! Якби всі літератори дотримувалися правил, ніколи б не з'явилися на літературному обрії імена Хвильового, Сковороди, Шашкевича, Словацького, Байрона, Вітмена, Гемінґвея, Маркеса, Тагора, Данте, Франка, Гете Стефаника…

СПРОБА ЗРОЗУМІТИ АВТОРА

Ніна Багнюк

Перечитуючи твори авторів антології «Бути собою», поставила перед собою завдання повернутися на деякий час в ту незабутню пору юності, коли душа відчувала велику потребу у писанні. Тоді писалося про мирну природу рідного краю, про перші почуття, про близьких людей і роздуми про світ. Нинішня молодь також торкається цих тем, однак усі вони затиснуті рамками непростого сьогодення, що ставить набагато більше запитань, аніж дає відповідей. І в цій круговерті подій, потоці негативної інформації, спотворених понять добра і зла, правди й цинічної брехні вразлива юна душа намагається не розчинитися, не загубитися, втриматись, щоб залишитися собою: зі своєю максималістською правдою, із власним баченням світу, з такими ще нетривкими переконаннями, з потаємними бажаннями, сумнівами та роздумами, якими вони діляться у своїх творах.

Отож, наша молодь кинула виклик світові: бути собою! Без редагувань і цензури, без зауважень і заперечень. Тож дозволимо їм реалізувати таке право. Хай залишається в стороні недосконала форма, орфографія та пунктуація! Бо мова сьогодні про зовсім інше – про те, що переживає дівчина чи юнак нинішнього часу, чим наповнена молода душа, як їй вдається розібратися, розкритися, поділитися своїми думками та проблемами і донести їх до нас, дорослих.

Щоб хоч би частково проаналізувати ці твори, вирішила почергово залишатися «наодинці» з кожним автором. Бо всі вони надто різні, і підвести їхнє бачення світу під спільний знаменник абсолютно неможливо. Зміст антології склав літературний доробок 14 здобувачів третього курсу Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка – слухачів освітнього компоненту «Основи літературної творчості» (викладач, а заодно й упорядник книги – кандидат філологічних наук Юрій Завадський). А це 13 прозових і 14 поетичних творів – цікавих розповідей, містичних фантазій, душевних сповідей та спроб розібратися зі своїм внутрішнім світом і місцем у світі людей та природи.

Відкриває збірку прозова мініатюра Катерини Козак «Слідами картоплі», де головний герой, одинадцятирічний Петрик, уявив себе справжнім детективом під час пошуків у магазині картоплі, яку помістили в зовсім іншому місці. Як вдало зауважує Катерина, «усі ми знаємо, що фантазія у підлітків – прикольна штука, а у фанатів детективних книжок вона іноді навіть виходить за межі». Тож, зваживши ситуацію, хлопчина успішно дійшов до розв'язки своєї детективної пригоди.

Щодо поетичного твору Катерини Козак під назвою «Переродження», то він переносить нас у вир філософських роздумів про реінкарнацію душ. Спочатку цей процес дівчина бачить позитивним: їй хочеться, «щоб ураз про старе все забулось» і перевтілення перенесе її в інший світ, де будуть

Нові люди, обличчя і но́ва ти,
Нова́ буде навіть мова.

Замість пильних провулків міста твого
Буде свіжий, незнаний Мангеттен.
І нового кохання твого джерело
Даруватиме то́бі букети.

Але на цій високій ноті уявна ейфорія раптом послаблюється, даючи місце тривожним роздумам про чергову реінкарнацію, а фінальне запитання залишається відкритим:

Добре там є, де нас нема,
Або навіть – де ми ніколи не бу́демо.

Та скажіть же мені – чи є в цьому сенс,
Як фінал завжди однако́вий?
Ми шукаєм себе через призму й контекст –
Й у наступному житті починається все по новій.

Отже, творам Катерини Козак властиві і спокійні реалістичні картини, і політ фантазії у майбутні далекі світи, поєднані кармою, в яких вона шукає сенс життя.

Анастасія Бойко у своїй поезії ставить питання про людські мрії, такі схожі і такі різні. Вона в усьому підтримую тих, хто мріє, і водночас застерігає людей, які втратили здатність мріяти:

Не мріяти не можна, це страждання,
І повний відчай, розпачу ріка,
Не уникнути нікому покарання,
У кого мрія давно вже не жива.

У прозовому етюді «Старі фотографії» Анастасія стверджує думку про те, що «старий фотоапарат бачить більше за людину». Принаймні так їй завжди здавалося. Тож коли вона знайшла на запиленому горищі старенький «Зеніт-Е» та зошит з фотографіями, це відізвалося до болю знайомими і рідними дівчині спогадами далекого дитинства: «вона знову відчувала запах свіжоскошеної трави, чула дзенькіт велосипедних дзвіночків і дитячий веселий сміх».

Досить вдалим є образ дивана, на якому героїня сиділа: «зараз дівчина займає більшу частину простору, а колись могла спати тут, гратися, приводити друзів й вони всі влазили на цей старенький, пошарпаний диван». Це підтверджує думку авторки про плинність часу: «чим далі вона гортала, тим сильніше змішувалося відчуття радості й туги. Ніби кожне фото нагадувало не лише про щасливі миті, а й про те, що вони минули безповоротно».

На завершення твору дівчина пропонує інтригу: як таємниче послання із дитинства, «між товстими сторінками раптом випав маленький жовтуватий конверт. Він був трохи зім'ятий, кутики потемніли від часу, але на ньому досі проглядалися дитячі написи кольоровою ручкою: криві сердечка, сонечко в кутку й підпис «Секрет». І це була тільки їй відома таємниця…

Меланхолійна реалістичність попереднього твору змінюється містично-фантастичним трилером Анастасії Липчанської «Кривавий місяць». Головний герой твору – сирота Артем. Він утікає з сиротинця і потрапляє в лісову хижку, яка таїть в собі моторошні історії. Проте хлопчикові вдається під страхом смерті увійти в довіру до старого мисливця і з допомогою шерифа зупинити жорстокий процес містичних жертвоприношень дітей під час «кривавого місяця».

Анастасія прагне донести до читача слушну думку про те, що «слова дітей можуть здаватися нісенітницею, але часто в них ховається щира правда».

У категоричному вірші Анастасії Липчанської звучить несприйняття сучасного століття і ностальгія за тим часом, коли хлопці ще писали дівчатам вірші та їздили верхи на коні. Лірична душа героїні прагне зовсім іншого, доброго, чистого світу почуттів і тому підводить гіркий підсумок своїх тривог і переживань:

У нашому столітті інші люди.
У нашому столітті інше все.
А знаєте, що з цього всього найбридкіше?
А найбридкіше тут усе.

Каріна Брега також нелегко знаходить себе у сьогоденні, що виражено в її поезії «Двадцять». Непроста сповідь героїні показує, що в такому юному віці їй добре на самоті. Тягар невирішених проблем тяготить її душу:

Чорний згусток минулого,
що стискає груди
і не дає дихнути.

Проте нелегка внутрішня боротьба починає давати свої плоди:

Та я відчуваю, як розплітаються
вузли минулого,
що довго мене зв'язували.
Тягар усе ще тут,
він в'ївся в мене,
але слабшає.

Можливо, саме тепер дівчина потребує допомоги зі сторони, однак не наважується довіритись нікому, розраховуючи на власні душевні сили: «Я змогла перекроїти себе». Та боротьба триває…

«Обгорнута рація» – таку назву має твір жахів Каріни Бреги, в якому по суті продовжується та ж сама боротьба, в якій негативи минулого, сьогодення і майбутнього набувають образів «зомбі», «істот, які ховаються в Антарктиді під льодом», «мертв'яків», що існують поряд із людьми і прагнуть їх знищити.

Цікаво, що авторка дає лексичну волю своїм ровесникам: вони розмовляють не літературною мовою, а жорстким сленгом, що стверджує реальну мовну картину більшості сучасної молоді. Це проблема, проте вона існує і прикрашання її не вирішує. Як і не вирішує людських проблем ігнорування тотального зла, з яким щоразу важче упоратись. Надіюся, саме це хотіла донести авторка твору.

У черговій поезії Каріна Брега переносить читача у світ тільки їй зрозумілих образів батька, власної свободи, війни, смерті та вічного життя.

Іван Стаднік пропонує нам сюрреалістичний етюд «Брама», що описує яскраві метафоричні картини героя на межі сну та дійсності, самі етапи сну, де «до біса закони», де «фізика й логіка – блазні, рідко кликані із найтемніших нетрів для цікавості». І хоч тут «здоровий глузд блукає всіма можливими стежинами та шляхами», проте навіть у сні автор-герой метафорично описує світ дійсності, яка його пригнічує наяву, адже в житті «реквізити вправно замінюються між сценами. Актори – клони по ту сторону брами, які хоч раз на неї споглянули. Готові копії різної якості й точності чекають на свій зірковий час, дії на сцені та момент зникнення». Кульмінація твору містить долю цих акторів-клонів – щезання, «раптове, як і пам'ять про них».

СПРОБА ЗРОЗУМІТИ АВТОРА

Ніна Багнюк

Автор оптимістично налаштований, що морок все-таки закінчиться, на зміну клонам прийдуть справжні. Бо ж «ніщо не вічне. Повіки розтулилися, а новий день почався». Він навіть на рівні підсвідомості вірить у новий світлий день, який обов'язково настане після тривожної ночі та принесе гарні зміни.

Ліричний герой поезії Івана Стадніка «Епікриз» знаходиться у стані глибокого емоційного піднесення, причиною якого є закоханість. Проте цей стан він описує надзвичайно лаконічними називними реченнями, ніби лікар, що видає епікриз цієї «недуги»:

Негайна реанімація
Серце зморене замахом
Спроба вбивства
Квітень дворічної давності
Траур смертельної звабності

Ніхто і ніщо не в змозі допомогти настільки закоханому юнакові:

Марні маніпуляції,
Штучні серцеві вібрації,
Масаж кількох рятувальниць»,

тому що наступили небезпечні прояви –

Емпатичний параліч
Кома емоційної циркуляції…

А почалося все із кроків людини, котра перевернула світ героя і призвела до такого бажаного «захворювання».

У творах Івана Стадніка відчувається і глибина змісту, й оригінальна форма, що свідчить про талант, майстерність та роботу над словом.

Інколи дитячі страхи супроводжують людину довгі роки, а той десятиліття. Як, вважаю, сталося з героїнею прозового твору Марії Лущик «Свічадо». Ще з 10-річного віку її мовчки переслідував образ якогось цікавого чоловіка, що пильно дивився на неї. «Просто стояв. Нуль рухів, емоцій, лише очі. Я їх добре пам'ятаю, в них нічого доброго не було». Дівчинка заспокоювала себе, співаючи дитячу пісню «У лісі-лісі темному…».

Згодом виявилося, що це не чоловік, а жінка. Дитячі страхи поволі стали зникати. Потім знову появилась істота, що тримала в руках серце, стукіт якого дівчинка відчувала у власних грудях. То чоловік, то жінка зникають, появляються, проте «не лякають. Просто стоять, дивляться, не говорять. Виросли, тепер вже вдвічі більші…».

Тож героїня робить для себе несподіваний висновок: «Вони, напевне, одна людина. Зі мною». Хтозна, чи то шалена дитяча фантазія та уява малюють у свідомості такі образи, чи то давні страхи продовжують жити у підсвідомості людини. Але так-от, виявляється, буває. Або, може, і не буває, бо автори самі собі можуть придумувати найнесподіваніші сюжети.

Як і в поезії Марії Лущик про самотню, невідому їй могилу з кам'яним хрестом. Дівчина називає людей сліпими, стоїть біля могили, де чомусь

Така солодка, дивна втома
Заповнює твоє нутро…

А нестримна уява починає працювати над питаннями, які виникають самі собою на цьому місці.

Юна авторка Анастасія Літвінчук у своєму вірші описує закінчення грози, що «пішла за обрій спати». Як наслідок, у неї виникають чудові образи: «листя знов шепоче без тривог», «В калюжах небо світиться блакиттю», «Десь сонце лагідно цілує клени».

Проте деякі знахідки Анастасії вартують особливої уваги: вітер, який «дихає молитвою», і світ, що пахне «дощем, травою, часом». Це вже сильно як для початківця. Ймовірно, в образі грози дівчина мала на увазі війну, що прокотилася нашою землею та серцями людей. Вітер, як душі загиблих і живих, творить молитву вдячності за довгожданий спокій. І світ, що зупинився на межі і пахне тим часом, який йому довелося пережити і який нарешті наступив, – між війною і миром, де «здається все священним» і «тиша стала дивом після грому й гроз». Дуже вдало й асоціативно.

У прозовому творі «Сон, якого не було» Анастасія Літвінчук не менш оригінальна. Вона описує дивовижний сон своєї восьмирічної героїні Соломійки. Звечора все було, як завжди. Дівчинка заснула, дивлячись на небо, де часто сяяла найяскравіша зоря. Вона любить дивитися на неї перед сном, «бо здається, що там, угорі, теж хтось не спить і слухає її думки».

Дуже цікаво читати, як змінюється градус відчуттів з описом картин сну: на початку був спокійний «зелений луг, сонце, вітер у волоссі. Але потім – щось змінилося. Повітря стало густим, наче вода, а трава почала світитися. Вона ступила босими ногами вперед і побачила, як з-під землі підіймається щось схоже на дерево – велике, мов хмара, але зроблене з прозорого скла. На його гілках світилися маленькі вогники, схожі на зорі, тільки ближчі, тепліші. Вона торкнулася однієї — і відчула, як у серці стало спокійно, ніби хтось прошепотів: «Не бійся».

Потім до неї підійшла дівчинка. Зовні – така сама, як Соломійка, тільки очі інші: глибокі, мов озеро. Вони довго дивилися одна на одну, і Соломійці здалося, що ця дівчинка – теж вона, тільки трохи старша. Та усміхнулася, поклала руку на плече й сказала: «Ти все зможеш, головне – не забудь, що це було». Потім повітря зашуміло, листя з дерева впало, і все почало крутитися, як у калейдоскопі». І сон раптово зник.

Соломійка ледве стишила неспокійний стукіт серця і повторила сказані їй слова вголос, після чого відчула приємне тепло, «ніби хтось невидимий накрив її знову ковдрою».

Ранкові мамині слова не переконали дівчинку в тому, що все це просто сон. Вона була переконана, «що десь там, дуже далеко, між неба й тиші, хтось усміхається їй у відповідь».

Час проходив своїм звичним плином. «Але десь глибоко, під шарами звичних днів, житиме пам'ять про скляне дерево й слова, які ніхто, крім неї, не чув». Це було настільки потужною містично-духовною підтримкою, яка дійсно допомогла героїні повірити в себе, у свої сили. А ще в те, що справжня віра творить дива. Тож назва твору тепер стала повністю зрозумілою: це був не сон, а те, що відбулося під час сну.

Радила б Анастасії писати й надалі такі чудові твори, бо їх просто хочеться перечитувати знову і знову.

Непросте сьогодення втомлює і виснажує не тільки дорослих, літніх людей. Серед шуму, постійних тривог і неспокою молода людина також інколи гостро потребує тиші, коли вона «падає з неба, наче м'який пил», має здатність розчинятися «в повітрі, як подих перед словами», «лягає на плечі, на думки, на серце». Вона не безмовна, бо сповнена звуками, які здатна почути лише тонка душа поета:

як росте трава під снігом,
як дихає кішка уві сні,
як згасає день на обрії.

Про все це йдеться у поезії Софії Балвус. Бо її

Тиша не просить пояснень,
вона просто є.
І в ній — спокій,
який ми шукаєм…

Надіємось, що цей віднайдений душевний спокій надихатиме Софію на нові поетичні твори з філософським поглядом на життя.

Не менш цікаву тему конфлікту поколінь порушує Софія Балвус у своєму етюді «Зустріч із минулим». Вічні проблеми «батьки – діти» по-справжньому хвилюють її серце. Тож свого героя Володимира вона веде не до розірвання стосунків, а до хоч болючого, та зближення і розуміння вже після смерті найдорожчої людини. Ось як пояснює авторка причину розлуки: «З матір'ю вони рідко спілкувалися після того, як він не прийшов на похорон батька. Вона не змогла пробачити, а він не зміг пояснити. Йому тоді здавалося, що втеча – це рішення». І напрочуд майстерно підсумовує: «Та минуле, як стара фотографія, завжди лишається у кишені серця».

Після більш як двадцятирічної відсутності Володимир приїхав до материнської оселі, що вберегла такий «знайомий, майже забутий запах дитинства – аромат тополь, сирої штукатурки та чомусь печеної картоплі». Це ж те місце, де він дитиною «ганяв м'яча з хлопцями, де вперше закохався, де востаннє бачив батька».

Багато разів поїдка відкладалася, бо чоловік не був готовий, щоб повернутися «не лише фізично, а й душею». Все довкола будило спогади про маму. Проте «йому хотілося щось відчути — біль, провину, жаль. Але всередині була тиша. Не порожнеча, ні. Швидше, очікування. Він розумів: ця зустріч із минулим ще не настала повністю». Так психологічно глибоко й точно може описати цю ситуацію людина з певним духовним багажем і хорошим володінням словом.

Далі веде нас авторка до таємної фортеці – старого горища, «він ховався тут від батька, коли той повертався п'яний, або коли сварилися батьки. Горище зберігало багато болю, але й частину його самого». Але поряд із негативом у ставленні до батька у Володимира раптом виникає інший образ батька, якому він колись писав у зошиті: «Мій тато – найкращий у світі», «той, що колись учив його їздити на велосипеді, лагодив іграшки, читав казки».

Та, мабуть, найбільше вразили нашого героя листи матері, адресовані йому:

«Сину, я знаю, ти не хочеш зі мною говорити. І маєш право. Але я щовечора молюся, щоб ти був щасливий...»

«Сьогодні був твій день народження. Я купила торт, як завжди. Але їла сама...»

«Я винна, що не зупинила батька раніше. Винна, що мовчала. Прости...»

Володимирові було надто боляче це читати, бо «виявилося, що розрив існував лише зовні. Вона тримала його в серці завжди».

Зустріч із сусідом спростувала думку про те, що вже пізно щось змінити. Син переконався в тому, що «його батьки, з усіма своїми недоліками, все ж любили його. І він – їх».

Ця болюча зустріч навчила героя того, чого не зуміло навчити все попереднє життя: «Минуле не можна змінити. Але з ним можна примиритися.

Іноді, щоб іти вперед, потрібно повернутися назад».

Між словами тексту прочитується непряме звертання до читача: любити найрідніших і цінувати їх, допоки вони ще живі, щоб потім не було так невимовно боляче, коли їх не стане.

Для творів Софії Балвус характерне недитяче сприйняття світу природи і людини, глибокий психологізм і прагнення зрозуміти непрості прояви людської поведінки.

В етюді «Невидимі кордони і видимі почуття» Анна Фасолько своїм безіменним героєм аналізує власне розуміння сучасності, яка «шепоче про свободу, але водночас створює безліч невидимих рамок, у які намагається нас загнати». У цьому непростому сьогоденні спрагла до свободи молода людина з певною категоричністю стверджує: «… ми бачимо і чуємо, що «так правильно», що «так треба», але справжнє життя завжди виходить за межі цих правил. Бути собою сьогодні – це не просто модний лозунг, це щоденна боротьба, ніжна і сильна водночас, за право слухати власне серце і діяти відповідно до нього».

Ми бачимо спробу авторки загальними фразами описати поняття сучасної любові в її багатогранності. проте без наголосу на конкретиці: не заперечуючи історії, «яку всі вже бачили мільйон разів», вона все ж підтримує любов, що «може з'явитися там, де її ніхто не чекає, у формах, які не завжди зрозумілі стороннім», «у відчутті спорідненості, яке важко пояснити словами. Ці стосунки не підпадають під стандарти, не мають готових сценаріїв. Вони навчать слухати себе і розуміти, що справжнє почуття не запитує дозволу, не зважає на те, як його сприймає світ, і не потребує виправдань».

Авторка робить акцент і на праві бути собою: «не боятися йти власним шляхом», «наше життя не має бути копією чужого» і «поважати вибір інших».

І завершує твір ця ж юнацька категоричність без конкретики: «Любов стає дзеркалом нашої внутрішньої свободи, а наше життя – простором, де ми можемо сміливо бути тими, ким відчуваємо себе, і любити так, як відчуваємо ми, незалежно від того, що диктує світ».

Поезія Анни Фасолько продовжує думку, висловлену у прозовому творі про час,

Де істина тане між екраном і словом.
Світ каже – «будь кимсь», а я кажу – «я є»,
Без ярликів, без страху, по-новому.

Молода особа готова творити новий світ, в якому

Свобода – це дихати власним «я»,
Не ховатись у чужих шаблонах.
Я – між, я – понад, я – поза «вона» й «він»…

І на завершення твору звучить слушне переконання в тому, що

…сучасність – не те, що змінює нас,
А те, що дозволяє бути собою.

Ці слова Анни Фасолько, як квінтесенція збірки творів юних авторів, недарма винесені упорядником в епіграф альманаху та в його назву.

На жаль, чимало юнаків і дівчат є інтровертами: занурюючись у власний внутрішній світ, вони нелегко контактують з однолітками, залишаючись наодинці зі своєю самотністю. Мабуть, не стала би Діана Татарин описувати самотності, якби не переживала чогось подібного. Тому вона помістила свою героїню в ту міцну оболонку і спробувала змалювати та частково зрозуміти її «чорну, темну царину».

Виявляється, що це відчуття не зародилося останнім часом:

Вона лякала ще давно,
Але! Чим далі, тим у багно.
Воно липке, тягуче чорне…
І як з середини огорне...
Так загубишся зі світом…

Крім зовнішньої самотності, приходить і внутрішня самотність від світу,

Що простягав рожевий квіт,
Що, усміхаючись, кидав,
Що, граючись, пускав,
Все залишив, на жаль,
Світ йшов все далі в даль...

Героїня приходить до важкого висновку, що в такому світі краще залишатися самому й оправдує самотність, яка, «певно, ліпша, ніж з ним».

Отож, твір є тривожним сигналом для оточення таких людей: треба намагатися зрозуміти, підтримати, вирвати людину зі стану самотності, з якою вона не має сил упоратись.

СПРОБА ЗРОЗУМІТИ АВТОРА

Ніна Багнюк

Прозовий етюд Діани Татарин «Нічна зміна» огорнутий суцільною містикою. Молода пара спокійно спала, поки Віра не встала і не пішла на кухню. Відтоді почали творитися неприємні дива. Її хлопця розбудив дивний звук, ніби хтось посеред ночі пиляє деревину. Коли він піднявся і заглянув до кухні, то побачив силует, схожий до Віриного. Але то не могла бути Віра, яка ніколи нічого не ремонтувала.

Коли голова з довгим чорним волоссям піднялася, показався оскал кривих жовтих зубів, а волосся вмить посивіло. Хлопець схопив ніж і різонув її по руці, від чого почувся страшний крик. З діалогу він почув, що це її хата і щоб він лягав спати і не заважав.

Юнак пригрозив поліцією, проте істота, дуже схожа на Віру, мовила: «Спробуй, якщо зможеш». Йому лишилося тільки закритись у спальні і чекати ранку. Вранці Віра (справжня) похвалила його за відремонтований стілець і всілася на ньому. Вже здавалося, що все це якась маячня спросоння, проте одне зап'ястя Віри було перебинтованим…

Бажання розпитувати зразу пропало, бо він відчував, що будь-яка відповідь – поразка.

Питання в тому, чому виникають у голові юної людини такі сюжети жахів? Можливо, від цієї ж самотності, в котловані якої немає місця світлим образам. Чи від перенесеної психологічної травми. Проте спрямувати думки до позитиву треба було би спробувати.

Саме так робить наступна авторка Вероніка Міщук у вірші «Вічний день», що випромінює світло, любов, оптимізм – всупереч смерті, що все одно дарує нове життя:

З насіння – в землю, в спокій,
Де сонце кличе: «Вставай, не барися!».

Прагнення жити стає потужним стимулом для тендітного паростка, що тягнеться крізь темряву «до світла, до неба, де болю немає».

Потім буде цвіт, він опадатиме, нова насінина проросте – і так триватиме вічно:

… в кожній краплині її теплоти
Живе новий день – надія знову полюбити,
Бо навіть, коли квітка йде –
залишає слід вічного дня.

Так пише людина, що має світло в душі і ділиться ним з довколишнім світом, незважаючи на всі життєві негаразди.

У своїй фантастично-магічній розповіді «Поклик лісу» Ангеліна Сімора описує цікаві стосунки людей з мешканцями Смарагдового Лісу, який раз на сотню років «кликав до себе тих, у чиїх жилах пробуджується стародавня магія». Серед обраних виявилась і героїня розповіді, на яку чекала дивовижна і таємнича подорож у містичний світ лісу, у супроводі юнака, що здавався їй знайомим і під пильним «наглядом» трьох місяців, які «відкидали на землю химерні, мерехтливі тіні».

Коли Старійшина вручив дівчині чорний камінь, «він спалахнув золотавим світлом і тепло поширилося долонею і дісталося самого серця». Разом з іншими обраними вона мандрувала у темноті. Юнак, який ішов поряд, попросив не поспішати: «Ліс не любить квапливих. Лише рухаючись повільно, ви зможете відчути, що від вас вимагатимуть». І знову він здався їй знайомим, ніби бачила його раніше або уві сні.

Стежина вела крізь густий туман, але темрява поволі почала розсіюватися, «її замінило марево: три місяці сходили воєдино, а під ним була я, із палаючим знаком на руці». В цю мить Старовинний голос промовив:

– Ти – загублений ключ. Лише те, що всередині тебе, допоможе віднайти шлях у Смарагдовий Ліс.

Раптовий страх і невпевненість оживили в пам'яті слова матері: «Не забудь, хто ти». Тривожні думки не давали зосередитись. На мить захотілося все кинути і заховатися від світу. Та «незнайомець, побачивши страх та вагання, спокійно мовив:

– Ти вільна повернутися назад. Ліс не буде чинити опір. Та ти мусиш розуміти, якщо підеш далі – дороги назад може не бути.

Дівчина переборола страх, і сумніви покинули її назавжди. «Усе навколо засяяло золотим, а повітря злегка затремтіло і хлопець сказав: «Вітаю – тепер Ліс належить тобі!».

Героїня твору ніби хоче скати читачам: «Якщо бачите свою мету і знаєте власне призначення у світі, вам не повинні перешкоджати ніякі труднощі».

Як продовження свого прозового етюду, Ангеліна Сімора пише поезію про довгоочікувану перемогу у війні. Її віра передається читачеві – і перед очима вже постають картини мирного життя після всіх воєнних жахіть:

І знову день народиться з нової долі,
Коли ти спокій втрачений знайдеш.
З' єднаються в єдине утрачені частини,
Та знов відчуватимеш солодкий присмак волі.

Для нас, сьогоднішніх, описані картини – як переможний цілющий бальзам на зболені та зранені війною душі:

Там воїни спішать до своєї хати
Навіки забуваючи про смерть.
Вони збагнуть, що щастя – це тепер навічно,
І спокій свій колись таки вернуть.

Ці слова з потужною вірою вселяють надію, що незабаром так і станеться і всі ми діждемося Нашої Перемоги, яка принесе спокій та мир.

Вікторія Данилюк запросила нас до світу казки про злого хлопця, який ображав усіх довкола: він «сказав пекарці, що в її хлібі повно каміння, м'яснику – що він потворний, як бруква, а своїм братам і сестрам він повідомив, що користі від них не більше, ніж від миші, яка жила в них у комірчині та харчувалася крихтами поганого хліба пекарки».

Його зовнішня краса ніяк не поєднувалась із внутрішньою жорстокістю, тому його не любили дівчата. Місцева ворожка розсердилась і зробила його серце кам'яним, закритим до будь-яких почуттів. Він перестав відчувати задоволення навіть від своїх постійних образливих фраз. Мати вирішила відправити його у світ, щоб він зміг знайти собі щастя.

Не відчуваючи ні радості, ні смутку, хлопець усе ж не був позбавлений голоду. Тому змушений починати працювати, щоб заробити хоча б на їжу. Так він попрацював три дні у шинкаря, розливаючи пиво. Він сподобався чоловікові, і той розповів йому про багача, котрий шукає нареченого своїй потворній дочці, щоб зняти з неї прокляття. Треба було прожити три ночі з потворою, але ще ніхто не міг цього зробити.

Оскільки юнак не мав відчуття страху, він не показав, що боїться, дочка багатого барона проспала біля нього тихо, як кішка і в першу, і в другу ніч. Третя ніч могла би стати вирішальною, проте хлопець, граючись із потворою, стукнувся об стіну і почув, як «щось у його грудях тріснуло. Його кам'яне серце. І в цей момент його з головою накрила хвиля щирої любові до своєї родини. Він відчув, як сумує за селом, у якому пройшло його дитинство. І, нарешті, він відчув, як його серце сповнюється дивною та ніжною любов'ю до неї – його зачарованої нареченої».

Все, можливо, склалося б якнайкраще, та раптом з очей нашого героя потекли сльози замилування, які чудовисько сприйняло за страх, «воно стрибнуло на юнака і розірвало його на шматочки». Отак-от несподівано завершила свій твір Вікторія Данилюк, даючи знати, що далеко не все у світі може бути передбачуваним, а довірливе добро не завжди може впоратись зі злом.

Героїня поетичного твору Вікторії Данилюк переживає непростий період стосунків. Її обранець образив до болю і говорить, що все це пройде. Проте серце дівчина зранене, їй важко повірити, що стосунки можна поправити:

Але душа моя більше нежива,
І серце більш не процвіте,
Якщо стоятиму я під його вінцем.
Чужі тепер мені його слова,
Чужі й тепер думки його.
І знов скалічена душа,
Навчилась мовчки жити у пітьмі.

Тепер навіки стіни всі чужі,
І я – не я, і ти – не ти.

Душа молодої дівчини, якій і так не просто знайти себе у нашому непростому світі, хоче чистих почуттів, хоче щиро любити і вірити. Тому досить гостро сприймає образи близької людини і не може йому простити.

Катерина Ткачук у своїй поезії яскраво змальовує очі:

Очі – це те, що не старіє.
Навіть коли все інше змінюється…

Авторка стверджує, що очі пам'ятають про все, що було в минулому, ніби вони можуть мати почуття:

…як сміялись до ранку,
як мовчали, щоб не зірватись,
як шукали правду в чужих поглядах
і не знаходили…

Ще одну якість очей чудово описує Катерина Ткачук – їхню правдивість, яку не завжди видно на обличчі:

У них можна прочитати біль,
навіть якщо на обличчі – усмішка.
Можна побачити ніжність,
навіть коли губи мовчать.

Як висновок, авторка пише:

І, мабуть, саме тому
я так боюся зустрічатись поглядом –
бо в очах видно все,
навіть те, що я намагаюсь сховати.

Все це так непросто. Дівчина боїться бути собою, боїться показати людям і світові свої справжні почуття. Інколи це корисно, проте не завжди і не перед усіма.

І завершальний твір студентського альманаху – прозовий етюд Катерини Ткачук «Неідеальна». Героїня твору – позитивна й успішна дівчинка Мія, яка живе майже десять років у напруженому режимі: «прокинулася від дзвінка будильника, швидко зібралася до школи й провела там півдня. Потім – танці або заняття з репетитором, далі дім, уроки, сон». Сім'я у неї благополучна, гарні друзі. І все це, здавалося б, якось ідеально. Тільки дівчинка «майже ніколи не відкривала, що в неї на душі».



Нею пишалися батьки, її хвалили вчителі та репетитори. «І дійсно, зовні вона виглядала «правильною» дівчиною, без капризів і проблем. Проте щоранку, прокидаючись, Мія відчувала якусь дивну порожнечу, ніби її життя було кимось ретельно заплановане й розписане наперед».

Хоч усі були задоволені нею, «Мія не відчувала себе щасливою. Ідеальність, якою її наділяли інші, була для неї тягарем. Вона боялася помилитися, зіпсувати картину чужих очікувань». А це саме те, про що говорить назва збірки: юна людина не знала, що таке «бути собою». Вона жила, навчалась, ходила на заняття – для всіх, тільки не для себе.

Все почало змінюватися після перегляду художнього фільму, в якому акторка зізнавалась у глибокій внутрішній самотності. «А може, неідеальною бути зовсім не страшно?» – подумала Мія вперше – і відтоді її світ почав повільно змінюватися. «Вона ловила себе на тому, що не хоче йти на танці, що втомилася робити все за розкладом. Хотілося просто залишитися вдома, почитати книжку чи навіть нічого не робити, але такий вибір здавався їй «злочином». Вона боялася зізнатися в цьому навіть собі».

Але постійна думка має здатність матеріалізуватися. І дівчині вперше «захотілося зробити щось не для оцінки, не для похвали, а лише для себе. Вона почала писати невеличкий щоденник». В ньому Мія була не «ідеальною», справжньою: «сумною, сердитою, мрійливою, іноді смішною. І чим більше вона писала, тим сильніше відчувала, що ідеальна оболонка, якою її оточували, тріскає».

Дівчина нарешті опинилася на пів дороги до власного переконання, що вона не ідеальна і в цьому немає нічого поганого. Бо вона відчула отой довгожданий стан «бути собою».

Цілком можливо, що юні автори хотіли показати своїми творами інші сенси, проте скільки читачів, стільки сприйняттів і міркувань. Кожен має на те повне право.

Уривки творів подаються без літературного редагування.

КОЛЬОРОВИЙ ТИЖДЕНЬ У ФАХОВОМУ КОЛЕДЖІ!

Валентина КАЩУК












Так-так, не дивуйтеся, бо все правильно: завдяки неймовірній креативності колективу нашого Фахового коледжу тут можливе і навіть, здавалося б, неможливе. От надумала наша ініціативна група під керівництвом голови циклової комісії групових керівників коледжу Ірини Самойленко додати домінуючої барви у кожен робочий день – і тиждень став кольоровим!

Отож, студентський і викладацький колективи коледжу дружно долучилися до Кольорового тижня та щодня разом створювали особливу атмосферу: понеділок – День енергії, починали з червоного кольору; вівторок – День добра і дружби, одягали щось фіолетове (лавандове); середа – День сонця та позитиву, додавали до образу жовті речі; четвер – День гармонії, обирали зелений; п'ятниця – День свободи та мрій, завершували тиждень у синьому. Не вимагалося творити весь образ в єдиному кольорі: достатньо було однієї яскравої деталі (футболки, сорочки, шарфика, стрічки чи взуття).

Ми прагнули додати нашим будням більше яскравих барв, гарного настрою та позитиву. Адже Кольоровий тиждень – це 5 кольорів єдності, море посмішок і одна дружна креативна команда!













"Замок" - газета КОГПА ім.Тараса Шевченка
Видається українською мовою.
Свідоцтво **ТР №422-22Р**, 05.12. 2006 р.
Індекс **96492**
Засновник і видавець: трудовий колектив КОГПА ім. Тараса Шевченка

Наш розрахунковий рахунок:
IBAN:UA 638201720314251001201039187
МФО 838012
УДК в Тернопільській області
ЗКПО 02125556

Головний редактор
Літературний редактор, відповідальний секретар
Ніна БАГНЮК

Художньо-технічний редактор, дизайнер, фотохудожник
Валентина КАЩУК

Видрукувано у друкарні "Від і до" м.Чернівці, вул. Заводська, 37в

Наклад 500 прим.

Наша адреса: 47003, вул. Ліцейна, 1, м.Кременець, Тернопільська обл.